

Maja Ilich

prof. zgodovine in dipl. sociologinja kulture, podiplomska študentka zgodovine antropologije,
ISH, Fakulteta za podiplomski humanistični študij, SI-1000 Ljubljana, Breg 12

Življenje in delo slovenskega bibliotekarja in bibliografa Franca Simoniča (1847-1919)

IZVLEČEK

V drugi polovici 19. in na začetku 20. stoletja se je na slovenskem narodnostnem ozemlju "ob kmečki večini in iz nje izoblikoval močan sloj slovenskega izobraženega meščanstva, ki je postal najpomembnejši dinamični dejavnik slovenske narodne zavesti in politike".¹ Vanj lahko uvrstimo tudi takrat živečega bibliotekarja in bibliografa dr. Franca Simoniča, ki je bil, čeprav je preživel večji del življenja v samem srcu habsburške monarhije, Slovenec z dušo in telesom. Ves čas svojega študija v Gradcu in službovanja na Dunaju je preko pisem, obiskov, pa tudi s pomočjo časopisov in literature ohranjal stike z nekaterimi slovenskimi izobraženci doma, ki so ga sproti obveščali o domačem političnem in kulturnem dogajanju. V gostoljubni Simoničevi družini na Dunaju so bili vedno prijazno sprejeti tamkajšnji Slovenci in vsi, ki so prinašali novice iz domovine, še posebej pa študentje in dijaki, ki jim je izkazoval veliko skrb in podporo.

Največja Simoničeva zasluga je objava Slovenske bibliografije, I. del: Knjige (1550-1900), v kateri je zbral in sistematično uredil slovensko knjižno žetev od prve Trubarjeve knjige iz leta 1550 pa vse do leta 1900. S tem delom smo Slovenci dobili odlično sodobno retrospektivno bibliografijo - prvo v slovenščini - ki je še danes dragocen vir informacij.

Pobudo za izid slovenske bibliografije je Simonič dobil pri bibliotekarskem delu, saj je uvidel, da je urejen popis literature slovenskega naroda nepogrešljiva osnova za kakršno koli znanstveno delo. V letih 1903-1905, ko je I. del Slovenske bibliografije izšel pri Slovenski matici v Ljubljani, je slavist dr. Josip Tominšek zapisal: "To je ena izmed tistih knjig, ki se do nje popne vsak narod le tekom vsakih 100 let, ali morda niti v takih obrokah ne. Takozvano občinstvo korači mimo nje, ne da bi jo ošinilo s pogledom, a vsak raziskovalec slovstva in kulture sploh jo jemlje vedno in vedno v roke. Taka knjiga je zanj isto, kar za planince seznam markiranih potov, in opravlja isti dvojni posel: ona mu prvič pokaže, kar je že storjenega dela, in ga drugič s tem opozarja, koliko dela še njemu preostaja. Oboje je za vsakega delavca, ki hoče več nego delati brez smotra, temeljne važnosti."²

Pri tiskanju Simoničeve bibliografije je s korekturami in dodatki sodeloval tudi dr. Janko Šlebinger, ki ga marsikje omenjajo skupaj s Simoničem. Šlebinger ni bil namreč le njegov zet, temveč tudi učenec v bibliografiji in nadaljevalec njegovega dela. Oba skupaj upravičeno veljata za ustanovitelja slovenske bibliografije.

¹ Peter Vodopivec, *Slovenski izobraženci in avstrijske visoke šole 1848-1918*. Zgodovinski časopis 40, št. 3: Ljubljana 1986, str. 125.

² Josip Tominšek, *Dr. Franc Simonič: Slovenska bibliografija, I. del: Knjige (1550-1900)*. Ljubljanski zvon, št. 11, leto XXVI: Ljubljana 1906, str. 697.

SUMMARY

THE LIFE AND WORK OF THE SLOVENE LIBRARIAN AND BIBLIOGRAPHER
FRANC SIMONIČ (1847-1919)

In the second half of the 19th and at the beginning of the 20th centuries "beside a peasant majority and from it a powerful strata of the Slovene educated middle class has formed, which became the most important dynamic factor of the Slovene national conscience and policy".* We can place the librarian and bibliographer Franc Simonič, Ph. D. in the mentioned class. Although he spent most of his life in the very heart of the Habsburg monarchy, Franc Simonič was a Slovene with his body and soul. All the time, during his studying in Graz and during his employment in Vienna, Dr. Simonič maintained through letters, visits and with the help of newspapers and literature relations with some Slovene educated people at home who informed him on home political and cultural events. Slovenes living in Vienna and all who were bringing news from the homeland were welcome in the hospitable Simonič family in Vienna, particularly students to whom Dr. Simonič demonstrated great attention and support.

Dr. Simonič's greatest merit is the publishing of *Slovenska bibliografija, I. del: Knjige (1550-1900)* (Slovene Bibliography, part I: Books 1550-1900), in which he collected and put in systematic order the Slovene book production from the first book by Trubar in 1550 until 1900. With the mentioned bibliography the Slovenes were given an excellent contemporary retrospective bibliography - the first in Slovene language - which is still a precious source of information.

The motivation to publish the Slovene bibliography came from Dr. Simonič's library work. He realised that an orderly register of the literature of the Slovene nation was an indispensable basis for any scientific work. In the years 1903-1905 when Part I of the Slovene Bibliography was published at the Slovene Literary Society in Ljubljana, the Slavist Dr. Josip Tominšek wrote: "This is one of those books a nation ascends to only every hundred years or even more rarely. The public passes by not taking a glance but every researcher of literature and culture takes it in hands again and again. Such a book is for a scientist the same as an index of marked trails for mountaineers and performs an identical double job: it shows one which work has already been done and thus points out what remains to be done. Both is for one who wants more than working without a goal of great significance."

Dr. Janko Šlebinger, frequently mentioned together with Dr. Simonič, co-operated with proof-readings and supplements in printing Simonič's bibliography. Not only was Šlebinger Simonič's son-in-law but as well a student in bibliography and the person who continued Dr. Simonič's work. The both can legitimately be held the founders of the Slovene bibliography.

Ključne besede: Franc Simonič, slovenska bibliografija, 19. stoletje, slovenski intelektualci, pisma, graška filozofska fakulteta, dunajska univerzitetna knjižnica, Gornja Radgona

Prispevek sem razdelila na tri dele. Prvo poglavje, *Štajerski Slovenec*, se nanaša na Simoničevo zgodnjo mladost, ki jo je preživel v Ivanjkovcih, Radgoni in Mariboru (1847-1869) ter na njegov študij v Gradcu in tamkajšno prvo zaposlitev (1869-1877); drugo poglavje, *Slovenski intelektualci*, na 30-letno službovanje na Dunaju (1877-1907); tretje poglavje, *Simoničeva zadnja leta v Gornji Radgoni*, pa zajema zadnja leta življenja, ki jih je Simonič preživel kot upokojenec v Gornji Radgoni (1906-1919).³

³ Moji informantki sta bili Simoničevi vnukinji, moja babica Zora Ilich in njena sestra Vera Marentič Novak (obe roj. Šlebinger). Od Zore, ki je bila poklicno, tako kot Simonič, bibliotekarka, sem že veliko zvedela iz njenega prostega pripovedovanja. Kasneje se mi je ob branju Simoničevih dokumentov porodilo več novih vprašanj, ki sem ji jih zastavila v vodenem intervjuju. Zora Simoniča pozna samo po pripovedovanju svojih staršev, ker je bila rojena šele dve leti po njegovi smrti, vseeno pa je zaradi dobrega spomina neprecenljiv vir informacij, tako o družinski kot o strokovni plati Simoničevega življenja.

Njena deset let starejša sestra Vera je preživela zadnja štiri leta Simoničevega življenja v njegovi bližini in je torej edina še živeča sorodnica, ki ga je tudi osebno poznala. Napisala je spominski dnevnik, v katerem je prikazana zgodovina rodbine, ki še ni bil objavljen. Ob

* Peter Vodopivec, *Slovenski izobraženci in avstrijske visoke šole 1848-1918*. Zgodovinski časopis 40, št. 3, Ljubljana 1986, str. 125.

branju tega dnevnika se mi je porodilo nekaj novih vprašanj in tako sem tudi z njo opravila vodeni intervju. Obe sestri sta v hiši v Gornji Radgoni zbrali številne dokumente iz Simoničeve in Šlebingerjeve zapuščine in tam uredili družinski arhiv Simonič/Šlebinger. V tem prispevku temelji večji del poglavij, ki se nanašajo na Simoničevo družinsko in družabno življenje, na njih pričevanjih.

Dokumenti - pri tem so izvzeta pisma, ki jih bom obravnavala kasneje -, ki govorijo o Simoničevi zgodnji mladosti (1847-1856) in o njegovih starših, so zelo skromni. Nekoliko več jih sega v čas njegovega šolanja (1856-1876), večino jih hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger. Dokumenti o Simoničevi prvi zaposlitvi v graškem muzeju Joanneum (1874-1877) so bili v tamkajšnjem arhivu uničeni, tako imamo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger edini primerek iz tega časa. Največ dokumentov pa se je ohranilo iz časa, ko je Simonič delal v Univerzitetni knjižnici na Dunaju (1877-1907), in sicer v tamkajšnjem arhivu ter v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

V času, ko sem pripravljala ta prispevek, je bil v Ivanjkovcih organiziran strokovni *Mednarodni znanstveni simpozij ob 150-letnici rojstva dr. Franca Simoniča (17. in 18. oktobra 1997)*. Udeležil se ga je tudi dr. Walter Lukan, sodelavec avstrijskega Inštituta za vzhodno in jugovzhodno Evropo na Dunaju, ki je za to priložnost temeljito obdelal Simoničevo dunajsko obdobje pod naslovom: *Poklicna pot slovenskega bibliografa Franca Simoniča v dunajski univerzitetni knjižnici*. Njegov referat, ki ga v svoji nalogi večkrat omenjam, obravnava pomemben del Simoničeve poklicne poti in prinaša nekatera nova dognanja v zvezi z njegovim bibliotekarskim delom. (Referat je bil - kot tudi ostalo gradivo s simpozija - objavljen v *Simoničevem zborniku*: Maribor 1999, str. 21-59.)

Dokumenti, ki segajo v čas Simoničevih zadnjih let življenja v Gornji Radgoni (1906-1919), so zopet zelo redki. Za temelje pričujočega prispevka sem zato izbrala številna pisma, v katerih je Simonič komuniciral z enako ali podobno mislečimi intelektualci in prepričeval drugače misleče. Med njimi so bili najpomembnejši predvsem slovenski literarni zgodovinarji, slavisti, pesniki, pisatelji, pravniki, duhovniki, bibliotekarji in drugi. Upoštevala pa sem tudi pisma, ki se nanašajo na Simoničeve sorodnike, največkrat ožje družinske člane. Pisma, ki jih obravnavam, so nastala med leti 1872 in 1918. Vseh skupaj je 206: 92 iz družinskega arhiva Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni, 61 iz Univerzitetne knjižnice v Mariboru, 33 iz Pokrajinskega arhiva v Mariboru, 20 iz Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani.

Od tega je 84 pisem napisal Simonič, ostale (122) njegovi korespondentje. Če razdelimo celotna pisma, ne glede na vsebino, po tem, koliko je gradiva ohranjenega, vidimo, da največ ohranjenih pisem (130) sodi v čas, ko je Simonič živel in delal na Dunaju (1877-1907), polovico manj (73) jih je iz časa, ko je Simonič živel v Gornji Radgoni (1806-1919), in samo drobec (3) je ohranjen iz njegovih študijskih let in bivanja v Gradcu (1869-1877).

Pregledala sem vsa navedena pisma in glede na vsebino med njimi izbrala najzanimivejša. Upoštevala sem tako pisma, ki se tičejo Simoničeve politične naravnosti, stroke (bibliotekarstva, slavistike, zgodovine) ali njegove službe, kot tudi pisma, ki se nanašajo na družinske zadeve (npr. odnose z bratom, njegovimi hčerami, zeti) ter na druge dejavnosti (npr. delo v posojilnici in gospodarjenju na domačiji). Pisma sem navedla v odlomkih ali povzetkih, največkrat kronološko, kakor so bila napisana, in jih uvrstila v eno od treh poglavij tega pri-

Dr. Franc Simonič na Dunaju 1902.

I. del: Štajerski Slovenec

Franc Simonič se je rodil 2. oktobra 1847 v Ivanjkovcih pri Svetinjah v kmečki družini očetu Francu (1814-1873) in materi Mariji (18?-1892), rojeni Zadravec. Imel je še tri leta mlajšega brata Jožefa (1850-1925), ki je pozneje prevzel domačijo, in sestro Ano (1844-1864).

spevka. Kadar pa sta se Simonič ali njegov korespondent v pismu spominjala preteklih dogodkov, ki zapolnjujejo morebitne vrzeli v kronološkem poteku Simoničevega življenja, so ta pisma navedena v skladu s kontekstom.

Pisma so objavljena naspremenjena z vsemi jezikovnimi posebnostmi. Če je pismo napisano v nemščini ali hrvaščini, je prevod dodan v oklepaju med tekstom ali v opombah. V opombah so na kratko predstavljeni korespondenti, osebe, problemi in dogodki, ki jih pisma opisujejo in navajajo. Opombe skušajo vse to pojasniti, vendar puščajo nekaj problemov nerazrešenih. Ker se nekatere osebe večkrat pojavijo v pismih, prav tako pa tudi problemi, dogodki, časniki itd., so ti poistoveteni v opombah največkrat takrat, ko se v prispevku pojavijo prvič. Za izdelavo opomb sem poleg literature, ki jo navajam sproti, največkrat uporabljala *Slovenski biografski leksikon*.

Prva dva razreda osnovne šole je obiskoval v Svetinjah, 3. in 4. razred pa v Radgoni, kamor so ga poslali starši, da bi se naučil nemščine, brez katere se takrat ni dalo priti v gimnazijo. Stanoval je v Gornji Radgoni⁴ pri Maukovih, v hiši (Panonska ulica 31) svoje bodoče žene Roze Mauko. Ohranjeno je Simoničevo spričevalo iz 3. razreda osnovne šole,⁵ kjer piše: "Simonič Franc rojen v Svetinjah na Štajerskem, 10 in 1/2 leta star, katoliške vere, učenec tretjega razreda, se je v I. in II. semestru šol. leta 1859 pridno udeleževal javnega šolskega pouka, se je zelo dobro vedel in se je pri dobrih sposobnostih in dejavni udeležbi predpisanih predmetov naučil naslednje: verouka (dobro); nemščine in sicer branja (zelo dobro), slovnice (dobro), pravopisa (dobro), ustnega in pisnega izražanja (dobro); slovenščine (dobro); računstva (dobro); lepopisa (zelo dobro)."⁶

Eden redkih dokumentov, ki priča o Simoničevih šolskih letih, je pismo, ki ga je napisal, ko je bil že v pokoju. V njem se med drugim spominja tudi svojega rojaka in dolgoletnega prijatelja Andreja Senekoviča⁷: "Dobro se spominjam, da je bil Senekovič v svojem Curriculum vitae hvalil svojega domačega ljudskega učitelja, ki ga je tako

dobro učil, da je prišel naravnost iz dom. ljudske šole v gimnazijo, ko smo mi drugi morali v mestih pred še v 3. & 4. ljudskošolski razred, da so nas tam navadno po dve leti mučili z nemščino, predno so nas spoznali godne za gimnazijo. (Lj. šola je namreč takrat štela 4 razrede. 3. in 4. razredi so bili samo po mestih in trgih, na deželi po župnijah sta bila le 1. in 2. razred, ob mojem času že slovenska, v času mojih staršev pa tudi ta 2 razreda popolnoma nemška, da se je po pravici od časov ces. Marije Terezije in ces. Jožefa II. ljudska šola zvala "nemška šola", kajti pred drugih šol ni bilo kakor latinske!)"⁸

Gimnazijo je Simonič obiskoval v Mariboru v letih 1861 do 1869. Ohranjeno je njegovo spričevalo iz 1. in 7. razreda,⁹ tam lahko beremo, katere predmete je imel in kako jih je opravil, v 7. razredu pa tudi, kdo ga je učil. V 1. razredu mariborske gimnazije je imel verouk (zelo zadovoljivo), latinščino (zadovoljivo), nemščino (zelo zadovoljivo), slovenščino (zadovoljivo), zgodovino in zemljepis (zadostno), matematiko (zadovoljivo), naravoslovje (zadovoljivo) in petje (zelo dobro).¹⁰

V prvem razredu gimnazije ga je učil župnik Davorin Trstenjak¹¹ s katerim si je Simonič kasneje še veliko dopisoval.¹² To namreč izvemo iz pisma, ki ga je Trstenjak leta 1881 pisal Simoniču: "Veseli me, da sem ob tej priložnosti z Vami v dotiko prišel, rad bi Vas osebno videl, kako ste veliki zrasli, Vaš obraz še mi je v živem spominu, ko ste bili moj učenec v gymnaziji."¹³

⁴ Kjer se v besedilu omenja kraj Radgona, se misli na avstrijsko mesto Radkersburg, ki je bilo nekaj pomebno obrtniško središče in tržišče na reki Muri. Kraj Gornja Radgona je bil od leta 1907 trg in je veljal do konca prve svetovne vojne za predmestje Radgone. Po vojni je mesto Radgona prišlo pod Avstrijo, Gornja Radgona pa pod Kraljevino SHS.

⁵ Simoničevo spričevalo s 3. razreda osnovne šole v Radgoni - *Schulzeugnis für die dritte Classe* (Radgona, 8. avgust 1859) hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

⁶ V nemškem originalu: "Simonitsch Franz von Allerheiligen in St. gebürtig, 10 1/2 Jahre alt, katholischen Religion, Schüler der dritten Classe, hat im I. und II. Semester des Schuljahres 1859 dem öffentlichen Schulunterrichte sehr fleißig beigewohnt, sich in den Sitten sehr gut verhalten, und bei guten Fähigkeiten und thätigen Verwendung die vorgeschriebenen Gegenstände folgendermassen erlernt: Die Religionslehre und die biblische Geschichte (gut); Die deutsche Sprache, und zwar: das Lesen (sehr gut), die Sprachlehre (gut), das Rechtschreiben (gut), den mündlichen und schriftlichen Gedankendruck (gut); Die slovenische Sprache (gut); Das Rechnen (gut); Das Schönschreiben (zehr gut)."

⁷ Andrej Senekovič (1848-1926) roj. na Spodnji Ščavnici pri Radgoni, obiskoval osnovno šolo v domačem kraju, od leta 1860 do 1868 gimnazijo v Mariboru. V Gradcu je študiral matematiko in fiziko, tam tudi odslužil leto vojske in opravil oficirski izpit. Najprej je služboval v Joanneumu, leta 1873 je naredil prof. izpit in potem eno leto poučeval na I. državni gimnaziji v Gradcu. Od leta 1874 je poučeval na ljubljanski realki, od 1885 je bil ravnatelj gimnazije v Novem mestu, od leta 1890 do upokojitve 1907 pa ravnatelj višje gimnazije (od 1900-1901 I. državne gimnazije v Ljubljani). Senekovič je bil pionir slovenskih učnih knjig za ljudske, meščanske šole in gimnazije ter je poskrbel predvsem za svoja predmeta. Od leta 1882 do 1920 je bil v odboru Slovenske maticе, od 1907 do svoje smrti pa predsednik Ciril Metodove družbe. (SBL X, str. 287)

⁸ Iz pisma ki ga je Franc Simonič poslal Janku Šlebingerju iz Gornje Radgone 1. septembra 1918. Pismo hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

⁹ Simoničevo spričevalo 1. (Maribor, 28. februarja 1862) in 7. (Maribor, 22. februarja 1868) razreda gimnazije v Mariboru - *Gymnasial Zeugnis* hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

¹⁰ Zelo zadovoljivo = recht befriedigend, zadovoljivo = befriedigend, zadostno = genügend, zelo dobro = sehr gut.

¹¹ Davorin Trstenjak (1817-1890) roj. v Kraljčevih pri Sv. Juriju ob Ščavnici, kjer je obiskoval osn. šolo. V Mariboru je končal 3. razr. okrož. ljud. šolo in šestraz. gimn. Od 1836 je bil licealec v Gradcu, vendar je filoz. študij zaradi vneme za ilirizem absolutiral šele 1840 v Zagrebu. Nato je do leta 1844 študiral bogoslovje v Gradcu, bil do 1846 kaplan v Slivnici pri Mariboru, 1847 v Ljutomeru, 1848 na Hajdini, 1849 na Plturu, 1850 v Mariboru in v šol. letu 1860/1861 gimn. učitelj verouka (nekaj časa tudi sloven., zgod. in zemljepisa). Od leta 1861 župnik v Šentjurju pri Celju, od 1868 na Ponikvi, od 1879 do svoje smrti pa v Starem trgu pri Slov. Gradcu. Njegova zapuščina so raznovrstni znanstv., leposl. in feljtonistični spisi. (SBL XII, str. 196-8).

¹² Univerzitetna knjižnica v Mariboru hrani 21 pisem. Glej: Ms 268 Šlebinger Janko, III. Tuja korespondenca: 16. Francu Simoniču: 6. Davorin Trstenjak (21, 1881-1888). Katalog rokopisov Univerzitetne knjižnice Maribor. Ms 1 - Ms 300. Založba Obzorja Maribor: Maribor 1978, str. 87.

¹³ Pismo z dne 8. januarja 1881 hrani Univerzitetna knjižnica v Mariboru. Prav tam.

V 7. razredu mariborske gimnazije je Simoniča učil verouk (zadovoljivo) prof. Blasius Slavinetz, latinščino (zadostno) prof. Johann Gutscher, grščino (zadostno) prof. Josip Šuman,¹⁴ nemščino (zadovoljivo) prof. Rudolf Reichel, slovenščino (odlično) prof. Janko Pajk, zgodovino in geografijo (zadovoljivo) prof. Josef Schaller, matematiko (zadostno), naravoslovje (zadostno), risanje (odlično), telovadbo (hvalevredno) in francoščino (nezadostno) prof. Josef Essl, osnove filozofije (zadostno) pa prof. Leopold Konvalina.¹⁵ S prof. Josipom Šumanom je, kot bomo videli kasneje, Simonič še sodeloval.

Vseh 8 gimnazijskih let se je Simonič šolal s Plohlovo štipendijo. Gregor Jožef Plohel (1730-1800), nadžupnik na Ptujju, katehetični pisatelj, je namreč v svoji oporoki dne 1. marca 1800 premoženje razdelil na tri dele: *"Enega je odločil svojim sorodnikom in službenikom, drugega ubogim in zapuščenim sirotam, in tretjega, v blagor svoje duše; ta naj bi bila, kakor slednjič trdi, glavni dedič vseh dobrih del, katere je naročil."*¹⁶ V zadnji, štirinajsti točki oporoke je naročil: *"Vso premoženje, kar še ga po zgoraj navedenih volilih in potroških ostane, naj se naloži na obresti, in najpred odloči zadostni kapital za 2 ustanovi dvema mladenčema tako, da bo vsaki dijak na leto prijel 100 fl. Poklicani pa so v prvi vrsti moji prijatelji in rodbina in v pomenjkanji teh, domači mladeniči dijaki iz Ptujja in župnije (fare) Svetinjske pri Ljutomeru menjaje v podelitev. Pravico podeljenja ustanove izročam vsakokratnemu mestnemu nadžupniku v Ptujju. Ko je zadosten kapital za ustanovi določen, imajo se obresti ostalega na dva jednaka dela razdeliti. Ena polovica je namenjena mojim revnim sorodnikom ... Druga polovica pa je določena: prvič, zapuščenim ubogim sirotam Ptujške-*

*ga mesta; drugič, domačim revežem tega mesta."*¹⁷

Simonič je leta 1861 od župnijskega urada pri Sv. Miklavžu dobil rodovnik in s tem dokazal, da je z ustanoviteljem štipendijskega sklada v sorodu - bil je prapravnuk Plohlove sestre.¹⁸ Tako je vsa leta gimnazije dobival Plohlovo štipendijo, ki je znašala 144 fl. in 36 kr.¹⁹ Istočasno je enak znesek iz Plohlovega sklada dobival tudi Simoničeve prijatelj Jakob Spešič, ki je bil od njega dve leti mlajši in je prav tako obiskoval mariborsko gimnazijo.²⁰

Gimnazijskih let in svojih takratnih prijateljev se je Simonič, ko je bil že v pokoju, spominjal takole: *"Tako je prišlo, da je Senekovič primerno mlad stopil v Mar. gimnazijo. Bil je jedno leto v študijah pred meno, dasi je 1 leto mlajši od mene. ... Ko je začel Sl. Narod izhajati smo ga imeli 3 vkup naročenega S., Jakob Cajnkar (župnik) in jaz, ker smo blizu stanovali v Graškem predmestju (v Mariboru; moja opomba): midva s Cajnkarjem vkup v Blumengasse (današnja Cvetlična ulica; moja opomba), S. pa pri Majerjevih za jedno ulico bliže v mesto na nasprotno stran od sedanje Tegetthofove ceste (danes Slovenska ulica; moja opomba). Živo smo se zanimali in ves Sl. N. prečitali. Pri Majerjevih je več dijakov stanovalo, mislim vedno svojih 5, med drugimi pozneje tudi moj kolega dr. med. Spešič in njegov mlajši brat, ki je kak mladinec umrl."*²¹

Simoničeva študentska leta v Gradcu (1869-1876)

Tradicionalni študijski središči Slovencev, ki za časa habsburške monarhije niso imeli svoje univerze, sta bili Dunaj in Gradec. Približno dve tretjini sta študirali na Dunaju, ena tretjina pa v Gradcu. Štajerski Slovenci so raje hodili v Gradec, iz drugih dežel pa bolj na Dunaj.²² Franc Simonič pri tem ni bil izjema. Po maturi, ki jo je leta 1869 opravil v Mariboru, se je prijavil na Filozofsko fakulteto v

14 Josip Šuman (1836-1908) roj. na Zg. Ročici pri Zg. Ščavnici kjer je obiskoval prve štiri razr. osn. šole. 3 razr. normalke in gimnazijo je obiskoval v Mariboru. S štipendijo ministrstva je od leta 1855 študiral klas. filolog. in germanistiko v Gradcu, po prekinitvi zaradi bolezni pa od 1857 na Dunaju poleg prejšnega še slavistiko. Leta 1859 je postal suplent na gimn. v Mariboru, ko pa je leta 1860 opravil prof. izpit pa pravi gimn. učitelj, nato prof. Leta 1872 je dobil mesto na akad. gimn. na Dunaju, 1884 postane gimn. ravnatelj v Lj., 1890 dež. šol. nadzornik, 1900 ob upokoj. dvor. svetnik. Šuman je v Mariboru živahno deloval za nar. prebujo mesta in štaj. podeželja. Med drugim je Šuman uredil tudi knjigo o Slovencih *Die Slovenen* (Wien u. Teschen 1881), pri kateri je Simonič napisal poglavje o slovenski literaturi. (SBL XI, str. 724-5).

15 Odlično = aussezeichnet, zgledno = vorzüglich, hvalevredno = lobenswerth, zadovoljivo = befriedigend, zadostno = genügend, nezadostno = nicht genügend, popolnoma nezadostno = ganz ungenügend.

16 Jakob Meško in Dr. Franc Simonič, *Dr. Gregor Jožef Plohel, imeniten humanist ali dobitnik slovenski, njegova domačija in rod v Ivanjokovih*. Založil Dr. Franc Simonič: Beč 1888, str. 32.

17 Prav tam, str. 55-57.

18 Rodovnik - *Stammbaum* (Sv. Miklavž, 1861) hranimo v družinskem arhivu Simonič/Slebinger v Gornji Radgoni.

19 Program des kais. kön. Gymnasiums in Marburg. Veröffentlicht von Direktion am Schlusse des Studienjahres 1867. Buchdruckerei des E. Janschitz: Marburg 1867, str. 56.

20 V letnem poročilu mariborske gimnazije so navedene tudi druge šolske podpore. Za primerjavo si oglejmo leto 1867, ko je najvišja Perzelova štipendija znašala 315 fl., najnižja Wredenova pa 25 fl. in 83 kr. Od Plohlove štipendije sta bili višji samo še štipendija Anne v. Polen, ki je znašala 200 fl., in pa Gruberjeva štipendija s 160 fl. Večina ostalih podpor - tisto leto jih je bilo 23 - pa je bilo za polovico nižjih od štipendije, ki sta jo prejemale Simonič in Spešič. Prav tam, str. 56.

21 Glej op. št. 7.

22 Vasilij Melik, *Slovenski izobraženci in avstrijske visoke šole 1848-1918*. Zgodovinski časopis 40, št. 3: Ljubljana 1986, str. 274.

Gradcu, kjer je najprej kot izredni²³ (študijsko leto 1869/70) in nato kot redni²⁴ študent (od študijskega leta 1870/71 do 1873/74) študiral zgodovino in slavistiko. Leta 1874 je diplomiral in čez dve leti, 5. julija 1876, na isti fakulteti tudi doktoriral.²⁵

Po besedah dr. Petra Vodopivca natančneje analize socialnega izvora slovenskih študentov in slovenskega izobraženstva še nimamo.²⁶ Toda po posameznih statističnih in življenjepisnih podatkih sodeč in ob nacionalni in socialni strukturi slovenskega prostora, je večina slovenskih študentov prihajala iz kmečkih vrst.²⁷ Tudi Simonič je izhajal

²³ *Meldungsbogen für ausserordentlichen Hörer der k. k. Universitäts zu Graz* - Simoničevo prijavno polo za izredni študij filozofije na graški univerzi v štud. letu 1869/70 hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

²⁴ Redni študent graške univerze je postal z vpisom 12. oktobra 1870, kar je razvidno iz njegovega indeksa - *Index lectionum* za štud. leto 1870/71 do 1873/74. Indeks hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

²⁵ O slovenskih izobražencih, ki so študirali na avstrijskih visokih šolah in univerzah od leta 1848 do 1819, sta dr. Vasilij Melik in dr. Peter Vodopivec opravila temeljito študijo. V njej ugotavljata, da je število slovenskih študentov na avstrijskih visokih šolah in univerzah zaradi različnih razlogov težko spremljati. Podatke o visokem šolstvu sta vsako leto objavljala *Statistisches Jahrbuch* in za njim *Österreichische Statistik*, ki sta zajemala študente po materinskem jeziku, tehniški pripadnosti, državljanstvu in veri. Ker je *Statistisches Jahrbuch* do leta 1875 navajal samo skupno število jugoslovanskih študentov, imajo ti podatki zaradi neugotovljenega deleža pripadnikov posameznih narodov le majhno vrednost. Tako se lahko opremo šele na statistične podatke od leta 1876 (študijsko leto 1875/76) do leta 1913 (študijsko leto 1912/13). Ti nam kažejo število Slovencev, ki so študirali na avstrijskih univerzah, tehniških, montanističnih in veterinarskih visokih šolah, na visoki šoli za kulturo tal na Dunaju in na bogoslovnih šolah. Za čas, ko je Simonič študiral na Filozofski fakulteti v Gradcu, torej nimamo natančnejših statističnih podatkov. Prvi kolikor toliko veljavni so za študijsko leto 1875/76, ko je Simonič že pisal doktorat. V tem študijskem letu je 89 slovenskih študentov, manj kot četrtnina vseh slovenskih študentov, obiskovalo avstrijske filozofske fakultete. Verjetno je bilo dve leti nazaj, ko je bil Simonič eden izmed njih, podobno. Drugače pa je bilo med slovenskimi študenti ves čas največ teologov in pravnikov, skupaj več kot polovica. V Simoničevem času so prevladovali teologi, ob prehodu v novo stoletje pa je njihovo število začelo upadati v sorazmerju s porastom števila pravnikov. Več o tem glej: Vasilij Melik, *Slovenski izobraženci in avstrijske visoke šole 1848-1918*. Zgodovinski časopis 40, št. 3: Ljubljana 1986, str. 269-272.

²⁶ Omenila bi samo študijo Heralda Heppnerja o študentih iz slovenskih dežel na graški univerzi od leta 1884 do leta 1914. Ta študija časovno sicer ne sovpadra s Simoničevim študijem v Gradcu, je pa zanimiva zaradi zaključkov, ki jih prinaša. O tem glej: Herald Heppner, *Študenti iz slovenskih dežel na univerzi Gradec 1884-1914*. I. del: *Geografsko poreklo*. Zgodovinski časopis 46, št. 3: Ljubljana 1992, str. 343-355. II. del: *Narodnostno in socialno poreklo*. Zgodovinski časopis 46, št. 4: Ljubljana 1992, str. 469-478. III. del: *Posebnosti študija*. Zgodovinski časopis 47, št. 1: Ljubljana 1993, str. 89-93.

²⁷ Glej op. št. 1, str. 274-275.

iz kmečke družine. Starši so bili mali kmetje in za sinovo šolanje najprej niso imeli zadostnih sredstev. Kasneje jim je šlo bolje, posestvo so povečevali in zadnja leta preživeli kot veleposestniki. V Simoničevi zapuščini, njegovih pisnih in drugem gradivu nisem našla nobenega podatka o tem, kako si je Simonič plačeval študij v Gradcu in kako se je tam preživljal. Plohlova štipendija je veljala le za gimnazijska leta, kar pomeni, da si je moral Simonič zagotoviti druga sredstva: ali je dobil denar od staršev ali si ga je zaslužil z inštrukiranjem. Možni vir zaslužka pa so bile tudi odlično opravljene seminarske naloge na fakulteti, ohranjene so tri Simoničeve zgodovinske seminarske naloge, od katerih je za dve v letu 1874 dobil dvakrat po 30 fl. nagrade oz. štipendije.²⁸

Kot je razvidno iz Simoničevega pisma, ki ga je napisal, ko je bil že v pokoju, pa je bilo tudi njegovo študentsko življenje precej siromašno: "Jaz sem igral v gimnaziji na citre, a ker se mi je na univerzi tesno godilo, sem že prvo leto citre prodal Senekoviču, ter ga le par ur brati v njih poučeval a ker je tudi njemu z denarjem tesno hodilo, prodal je je dalje in ni se naučil igrati." Toda Simonič se v istem pismu spominja tudi lepih trenutkov: "V Gradcu na vseučilišču sem drugo leto t.j. oktobra 1871 šel s Senekovičem vkup stanovat v Jungfergasse mala ulica vis a vis mestne farne cerkve, kder smo imeli vkup s poznejšim dr. jur. Pečkom (+ kmalu po dovršenih štud. v Mariboru kot najboljši koncipient tistokrat v mestu) prostrano sobo v najvišjem (4.) nadstropju pri nekem starem zakonskem paru, koje smo zvali: Filemon in Baucis in vhod imeli skozi njuno sobico. Pripetilo se je enkrat, da smo bili prav razposajeni in telovadili in skakali čez stole tako, da se je celi hram tresel in so k Filemonu in

²⁸ 1. V nemškem originalu: "Kaiser Arnolfs Leben und Wirken. (Eine Charakteristik.) Nach Quellen bearbeitet von Franz Simonič stud. phil. Graz in Sommerlichen Semmester 1873. 35 Bogen stark die Anmerkung und Citate." Ocenio Simoničeve seminarske naloge hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

2. V nemškem originalu: "Der romische Kaiser Antoninus Pius. (Eine Charakteristik.) Nach Quellen bearbeitet von Franz Simonič stud. phil. Graz Sommer Semmester 1874. Die Arbeit ist 18 Bogen stark, die Anmerkungen und Citate 4 1/2 Bogen einnehmen. - Er hilt dafür ein Stipendium von 30 fl." Ocenio Simoničeve seminarske naloge hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

3. V nemškem originalu: "Die Ermordung der Königin Gertrude Gemahlin Andreas II. von Ungarn. Eine historische untersuchung von Franz Simonič stud. phil. Graz im Winter Semmester 1874. Die Arbeit ist 12 Bogen stark, davon sind Anmerkungen und Belegstellen. - Er hilt für sie nebst mehr 9 Bogen starken zusammen Stellung der Interpretacion zum V. Buche des jungen Plinius ein Stipendium von 30 fl." Ocenio Simoničeve seminarske naloge hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

*Baucisli doleteli vsi nižji stanovniki gledat, kaj delamo, ker so se bali da se kuča poruši. A slučajno smo mi vsi 3 že mirno sedeli pri knjigah, ko so pokukali skozi vrata, bili tedaj opravičeni in popolnoma nedolžni pri lokalnem potresu ...*²⁹

Kakor na vse druge študente v avstrijskih univerzitetnih središčih so posamezni pomembnejši profesorji trajno vplivali tudi na slovenske študente. Seznam predavanj in imena profesorjev, ki jih je Franc Simonič poslušal na Filozofski fakulteti v Gradcu, je razviden iz njegovega indeksa.^{30,31}

²⁹ Glej op. št. 8.

³⁰ V I. semestru študijskega leta 1869/70 je kot izredni študent poslušal naslednja predavanja in seminarje: 1. Splošna zgodovina starega veka; dr. Joh. B. Weiss. 2. Avstrijska zgodovina s posebnim ozirom na notranje razmere; dr. Franz Krones. 3. Temelji slovanske mitologije; dr. Gregor Krek. 4. Vpliv krščanstva na slovansko bogoslužje; dr. Gregor Krek. 5. Poročilo o zasutju mest: Pompeji, Herculaneum in Stabiae; dr. Karl Schenkl. V II. semestru: 1. Psihologija; dr. Wilhelm Kaulich. 2. Zgodovina srednjega veka od začetka preseljevanja narodov do prve križarske vojne; dr. Joh. B. Weiss. 3. O bistvu pripomočkov in razvoju zgodovinopisja; dr. Franz Krones. 4. Kulturna zgodovina 19. stoletja; dr. Adam Wolf. 5. Kantova filozofija; dr. Wilhelm Kaulich.

V I. semestru študijskega leta 1870/71 je kot redni študent poslušal naslednja predavanja: 1. Splošna praktična filozofija; dr. Nahlowski. 2. Splošna zgodovina novejšega časa 1789-1815; dr. Joh. B. Weiss. 3. Rimska zgodovina; dr. Joh. B. Weiss. 4. Viri in literatura avstrijske zgodovine; dr. Franz Krones. 5. Slovanska literatura od 14. do 18. stoletja; dr. Gregor Krek. 6. Nemška zgodovinska in politična literatura od reformacije do konca 30-ih let; dr. Franz Krones. V II. semestru: 1. Splošna zgodovina od 1618 do 1740; dr. Joh. B. Weiss. 2. Rimska zgodovina od Konstantina Velikega; dr. Joh. B. Weiss. 3. Zgodovinski seminar I.; dr. Joh. B. Weiss. 4. Pregled avstrijske nacionalne zgodovine; dr. Franz Krones. 5. Zgodovinski seminar II.; dr. Franz Krones. 6. Zgodovina Avstrije v 18. in 19. stoletju; dr. Franz Krones. 7. Zgodovina nemške književnosti po Goetheju; dr. Heinzel. 8. Zgodovina zemljepisnih odkritij; dr. Adam Wolf.

V I. semestru študijskega leta 1871/72 je poslušal naslednja predavanja: 1. Splošna zgodovina od 1648 do 1789; dr. Joh. B. Weiss. 2. Zgodovinski seminar I.; dr. Joh. B. Weiss. 3. Osnove srednjeveške zgodovine avstrijskih, čeških in ogrskih deželnih stanov; dr. Franz Krones. 4. Zgodovinski seminar II.; dr. Franz Krones. 5. Kritika uporabe virov; dr. Franz Krones. 6. Splošne razmere in zemljepis Evrope; dr. Robert Roesler. 7. Osnove rimske vede o napisih; dr. Fried. Pichler. 8. Grbi evropskih držav; dr. Fried. Pichler. 9. Tacitova Germania; dr. Karl Schenkl. 10. Atenska akropola; dr. Karl Schenkl. V II. semestru: 1. Splošna zgodovina 18. stoletja; dr. Joh. B. Weiss. 2. Zgodovinski seminar; dr. Joh. B. Weiss. 3. Zgodovinski seminar; dr. Franz Krones. 4. Stari zemljepis treh evropskih južnih polotokov; dr. Robert Roesler. 5. Uvod v slovansko arheologijo in etnografijo; dr. Gregor Krek. 6. Najnovejši rezultati slovanskih pripovedk in mitov; dr. Gregor Krek.

V I. semestru študijskega leta 1872/73 je poslušal naslednja predavanja: 1. Osnove pedagogike; dr. Raulich. 2. Osnova zgodovine filozofije; dr. Riehl. 3. Zgodovinski seminar I.; dr. Joh. B. Weiss. 4. Zgodovinski seminar II.; dr. Franz Krones. 5. Zgodovina teorije statistike; dr. H. Ig. Bidermann. 6. Nemška metrika; dr. Heinzel. 7. Zgodovina glasbe; dr. Hausegger. V II. semestru: 1. Zgo-

profesorjev, ki so poučevali na oddelku zgodovine in slavistike, je več, največkrat pa se v indeksu pojavljata imeni dveh znanih avstrijskih profesorjev zgodovine dr. Franca Krones in dr. Johanesa B. Weissa, in ime geografa dr. Adama Wolfa. Seveda to še ne pomeni, da so ti imeli tudi največji vpliv na Franca Simoniča.

Med profesorji slavistike, ki so jo na graški univerzi do razpada Avstro-Ogrske brez izjeme zastopali Slovenci, bi omenila dr. Gregorja Kreka.³² Zanj vemo, da je bil s Simoničem v dobrih prijateljskih odnosih, kasneje si je z njim tudi dopisoval.³³ Pol leta ga je učil tudi profesor slavistike dr. Franc

domovski seminar; dr. Joh. B. Weiss. 2. Zgodovina Nemčije in Avstrije od 1700 do 1806; dr. Franz Krones. 3. Zgodovinski seminar II.; dr. Franz Krones. 4. Zgodovinska in zemljepisna pojasnila Herodovih poročil o Egiptu; dr. Robert Roesler. 5. Tacitova zgodovina, I. in II. knjiga; dr. Karl Schenkl. 6. Staroslovansko glasoslovje z ozirom na jezikovno primerjavo; dr. Gregor Krek. 7. Zgodovina slovanskih jezikov; dr. Gregor Krek.

V I. semestru študijskega leta 1873/74 je poslušal naslednja predavanja: 1. Kulturna zgodovina starega veka; dr. Joh. B. Weiss. 2. Zgodovinski seminar; dr. Joh. B. Weiss. 3. Zgodovinski seminar; dr. Franz Krones. 4. Zgodovina avstrijske numizmatike od 13. stoletja; dr. Fried. Pichler. 5. Zgodovina nemške literature v 19. stoletju; dr. Ant. Schönbach. 6. Zgodovina slovanske literature (nadaljevanje); dr. Gregor Krek. 7. Zgodovina in teorija bančništva; dr. Herm. Bischof. II. semester: 1. Avstrijska zgodovina od 1493 do nove dobe; dr. Franz Krones. 2. Zgodovinski seminar II.; dr. Franz Krones. 3. O starejšem avstrijskem zgodovinopisju; dr. Franz Krones. 4. Zgodovinski seminar I.; dr. Joh. B. Weiss. 5. Grška in rimska sfragistika; dr. Fried. Pichler. 6. Evropska narodna statistika; dr. H. Ig. Bidermann.

³¹ Prijavna pola s seznamom predavanj za štud. leto 1869/70 in indeks s seznamom predavanj od štud. leta 1870/71 do 1873/74 Franca Simoniča z univerze v Gradcu se nahaja v družinskem arhivu Simonič-Šlebinger v Gornji Radgoni.

³² Gregor Krek (1840-1905) rojen v Čateni Ravni pri Javorju na Gorenjskem. Obiskoval gimnazijo v Ljubljani 1852-60, študiral klasično filologijo v Gradcu, promoviral 1864, poslušal eno leto Miklošiča na Dunaju in opravil 1865 profesorski izpit. Služboval je na graški realki, se habilitiral 1867 na graški univerzi za slovanske jezike in slovstvo. Leta 1871 je postal izredni, 1874 redni profesor in bil 1902 upokojen ter se je preselil v Ljubljano. Gregor Krek je dvignil slavistično stolicu v Gradcu na visoko znanstveno raven in v času njegovega službovanja se je iz izredne spremenila v redno. Njegov pričnik *Einleitung in die slavische Literaturgeschichte* ima zlasti zaradi bogate bibliografije še danes svojo vrednost. (SBL I, str. 557-8)

³³ Univerzitetna knjižnica v Mariboru hrani 7 pisem - Glej: Ms 268 Šlebinger Janko, III. Tuja korespondenca: 16. Francu Simoniču: 2. Gregor Krek (2, 1881-1882). Ms 288 Simonič Franc, II. Korespondenca: 5. Gregor Krek (5, 1887-1892). Katalog rokopisov Univerzitetne knjižnice Maribor. Ms 1 - Ms 300. Založba Obzorja Maribor: Maribor 1978, str. 87, 93 -. Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani pa 1 pismo - Glej: Ms 1431 Šlebinger Janko, VII. Tuja korespondenca: Francu Simoniču Gregor Krek (1, 1894). Katalog rokopisov Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani. Ms 1385 - Ms 1470. NUK: Ljubljana 1999, str. 316.

Miklošič,³⁴ ki je drugače redno poučeval na dunajski univerzi. To izvemo iz Simoničevega pisma, ki ga je napisal župniku Davorinu Trstenjaku, ker ga je ta prosil, da naj kaj napiše o Miklošiču: "O g. Miklošiču dosti vem dobrega in slabega, saj sva v Mariboru v jednej hiši stanovala, v Gradcu se pogostem družila, in bil je on celo 1/2 leta moj profesor ... vendar svojih opazk in nazorov nikomur ne priobčim, ker se držim načela; životopisi velikih mož se naj po njihovih smrti pišejo. ... Kolikor jaz g. Miklošiča poznam, bode g. A. T. mu težko ustregel, ako mu životopis spiše, in če še ga tako pokadi, da bode ves v kadili zakrit."³⁵ V dobrih odnosih pa je bil po vsej verjetnosti tudi z dr. H. I. Bidermannom saj je dal kasneje, ko se je Simonič potegoval za izpraznjeno mesto bibliotekarskega pomočnika v dunajski univerzitetni knjižnici, takratnemu vodji knjižnice ugodno sodbo o njem.³⁶

Iz Simoničevih študentskih let sta ohranjeni samo dve pismi, prvo z datumom 13. september 1872. To pismo je napisal Andrej Senekovič v Gradcu in ga poslal Simoniču v Ivanjkoce, kjer je bil on takrat verjetno na počitnicah. Pismo razkriva Simoničevo politično naravnost in kaže na dobre, skoraj prijateljske odnose s prof. Krekom: "V naglici Ti moram naznaniti neko posebno sleparijo, katero sem včeraj v tvojem imenu napravil. Če bereš kaj časnike, tako ti bode znano, da je na 25. t.m. razpisan občen zbor "Slov. Matice" in da se voli spet 11 novih odbornikov. Ker so te volitve važne, začele so se velike agitacije za mlado - in staro slovenske kandidate. "Slov. Narod" je že svoje kandidate naznanil in včeraj tudi "Novice". Dr. Krek je dobil, mislim od Vošnjaka, posebno tiskano polo, s kandidati, katero morejo matičarji podpisati, ki ne pridejo osebno volit. Ker me je dr. Krek nagovarjal, sem podpisal mesto

tebe ono polo, ter mu dal za te pooblastilo, da voli za te pri občnem zboru. Kandidatov od mladoslovenske strani ne znam vseh, nekoliko vendar jih hočem imenovati. Ti so: dr. Razlag, dr. Vošnjak, dr. Gršak, dr. Mencinger, dr. Vončina, dr. Samec, Vodušek, Jože Jurčič, Graselli etc. dva druga. To ti naznanjam s pristavkom, da mi kaj naznaniš, ako ti ni všeč, da sem za te volilni list podpisal, in da doma sam komu drugemu ne izročiš pooblastila. Drugače, če se v Ljubljani ta sleparija zve, je Krek in jaz v kaši, in "Novice" bodo kričale kakor kuga. Ako si že doma komu pooblastilo dal, ga zdaj preklič, ter pusti tukaj Kreku, ker ta odide prihodnji teden k Prešernovi veselici. Tudi ti lahko doma v Ormožu pri "matičarjih", ako imate ktere, agitacijo začneš za naše kandidate. Vsaki ud matice ima pravico pismeno voliti in sicer, da napiše na listek dotično številko kandidatov, ter se tam podpiše in ta list k občenemu zboru pošlje. ... v besedi zdaj pridni "kralje zovemo" (igra z kartami; moja opomba), tudi Krek je vsaki drugi dan v naši Bundi. Enkrat smo s Krekom do 1/2 2 v jutro igrali."³⁷

Drugo pismo, z datumom 10. junija 1873, je Simoniču v Gradec pisal njegov prijatelj iz študentskih let pesnik in pisatelj Božidar Flegerič.³⁸ V tem pismu Flegerič piše o svojih neuspešnih poizkusih pri iskanju službe: "Jaz sem kompetiral k Kapeli za podučiteljsko službo, ali za voljo nekega sebičnika, ki je skrbel za svojo kožo, je nisem dobil! Kompetiral sem tudi k sv. Miklavžu ..." Nadalje pravi, da bi rad prišel v Gradec in s tem v zvezi Simoniča prosi za uslugo: "Najraje bi pa šel v jesen v Gradec in začel pismene naloge izdelovati. Bili se morda našla za me kaka instrukcija? Poglej! Potem bi še Te prosil, da bi vzel v ferijah od Kreka Miklošičevo knjigo "Laut. und Formenlehre" na posodo. On ti jo gotovo da a jaz bi se marljivo iz nje učil."³⁹

³⁴ Franc Miklošič (1813-1891) roj. v Radomerščaku pri Ljutomeru je v Ljutomeru obiskoval ljudsko šolo, v Varaždinu prva dva gimn. razr. in v Mariboru ostale štiri. V Gradcu je od leta 1830 študiral filozofijo in pravo. 1836 je končal pravne nauke, 1837 napravil prvi rigoroz in 1838 doktoriral. Nato je odšel na Dunaj, kjer je 1840 postal še doktor prava. Nekaj časa se je posvetil odvetništvu, od 1844 je bil zaposlen v dunajski dvorni knjižnici, kjer je nasledil Jerneja Kopitarja, dokler ni bil 1849 imenovan za izrednega in 1850 za rednega prof. na dunajski univerzi. Bil je tako prvi profesor na novoustanovljeni stolici za slovanske jezike. Bil je član mnogih znanstvenih akademij in 1854 postal rektor univerze, na kateri je poučeval. 1885 se je upokojil in še naprej živel na Dunaju ter tam tudi umrl. Njegovo znanstveno delo je obširno in najbolj korenito na področju slovarstva in slovnice slovanskih jezikov. (SBL V, str. 118-22)

³⁵ Pismo z dne 21. februarja 1882 hrani Univerzitetna knjižnica v Mariboru. Glej op. št. 12.

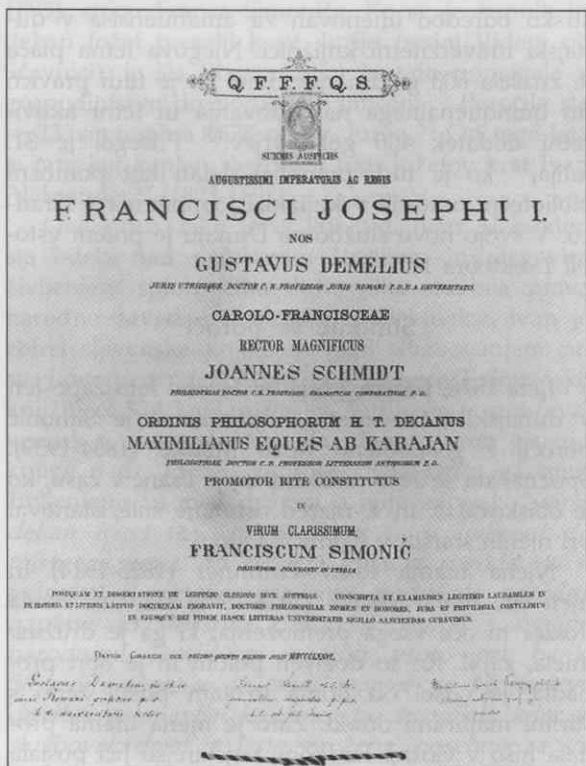
³⁶ Walter Lukan, *Poklicna pot slovenskega bibliografa Franca Simoniča v dunajski univerzitetni knjižnici*, Simoničev zbornik, gradivo s simpozija v Ivanjkoceh, Maribor 1999, str. 34.

³⁷ Pismo hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

³⁸ Božidar Flegerič (1841-1907) rojen v Vodrancih pri Središču, kjer je tudi obiskoval osnovno šolo. Od 1857 je obiskoval nižjo gimnazijo v Varaždinu, od 1860 pa v Mariboru. Leta 1863 se je vrnil v Varaždin, kjer je potem 1865 končal gimnazijo. Nato je v Gradcu študiral klas. in slov. filologijo in 1871 postal suplent na gimn. v Osijeku. Ker se je vdajal pijančevanju, je bil zaradi zanemarjanja stanovskih dolžnosti odpuščen. Zato je šel nazaj na Slovensko Štajersko, nekaj časa delal v pisarni ptujskega odvetnika dr. Gregoriča in se potem preživljal brez službe do smrti pri očetu ter bivših šol. tovariših in znanjih.

V 5. in 6. razr. je za uspele pesniške poizkuse prejel Schillerjevo nagrado, kasneje je več svojih pesmi tudi objavil. Zložil je tudi več kratkih sestavkov: pozdrave društvom, svojim dobrotnikom, rojakom, življenjepise književnikov, nagrobnice itd., in poslovenil dva odlomka iz Byrona *Childe Harold* (Zora 1874, 1877). (SBL I, str. 180-181)

³⁹ Pismo hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

Simoničeva doktorska diploma 1876.

Prva zaposlitev v knjižnici graškega muzeja Joanneum (1874-1877)

Franc Simonič si je v Gradcu poiskal tudi svojo prvo zaposlitev. 1. avgusta 1874 je nastopil službo v graškem muzeju Joanneum (Das Steiermärkische Landesmuseum Joanneum) in sicer v tamkajšnji knjižnici. Tam je kot bibliotekarski pomožni uradnik (Bibliothekarshilfsbeamter) služboval tri leta, natančneje do 31. julija 1877.⁴⁰ Pred njim je, v knjižnici graškega muzeja Joanneum, dve leti služboval njegov prijatelj Andrej Senekovič.⁴¹

Iz tega časa je ohranjeno pismo Simoničevega rojaka Janeza Gajška, ki je takrat služboval kot župnik v Svetinjah. V pismu z 12. oktobra 1876 piše, da je ljutomerski dekan Mihael Jeklin v oporoki zapustil svoj vinograd svetinjski župniji. Ker

⁴⁰ StLA, Laa. A. Reteus Repertarium: Franz Simonich: 1268/76 Bibliothekarshilfsbeamter, 1269/1876 Renumeracion. To so žal vsi podatki, ki so na voljo v graškem deželnem arhivu (Steiermärkisches Landesarchiv, Hamerlinggasse 3, 8010 Graz). Namreč okoli leta 1910 so bili, po besedah tamkajšnjega vodje arhiva, vsi starejši podatki zaradi prostorske stiske v arhivu škartirani. V družinskem arhivu Simonič/Šlebinger pa hranimo spričevalo o službovanju v knjižnici graškega muzeja Joanneum (Gradec, 30. julija 1877), iz katerega je razviden točen datum pričetka in konca službovanja.

⁴¹ To je razvidno iz pisma Franca Simoniča, poslanega 1. septembra 1918 Janku Šlebingerju. Hranimo ga v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

pa je potrebno prepisani testament, ki ga je Gajšek poslal Simoniču, overoviti, je prosil njega, da to opravi na deželnem sodišču v Gradcu.⁴²

Simonich je 5. julija 1876, v času svojega službovanja v Joanneumu, na graški Filozofski fakulteti doktoriral iz zgodovine Babenberžanov z disertacijo: *Politische Stellung Leopold des Glorreichen zum Deutschen Reiche von Jahre 1197 bis Februar 1213*.⁴³ 14. aprila 1877 pa je opravil tudi izpit iz italijanščine.⁴⁴

Naslednja postaja na Simoničevi poti je bil Dunaj, center Habsburške monarhije, kjer je potem živel naslednjih 30 let. Vendar, kot kaže njegova prošnja z dne 5. maja 1885, ki jo je naslovil na spodnjeavstrijsko namestništvo, se je v Gradec želel vrniti.⁴⁵ Potegoval se je namreč za mesto kustosa v tamkajšnji univerzitetni knjižnici, vendar pri tem ni imel uspeha.

Iskanje zaposlitve na Dunaju

Kot ugotavlja dr. Walter Lukan, ki je natančneje raziskal Simoničevo poklicno pot na Dunaju, je iskanje njegove nove zaposlitve potekalo takole⁴⁶: dne 13. januarja 1877 je dunajska univerzitetna knjižnica razpisala novo delovno mesto bibliotekarskega pomočnika (amanuensis). Razpis je od kandidatov zahteval zaključen visokošolski študij (doktorat ali državni izpit za poučevanje na gimnazijah) ter znanje francoščine, italijanščine in angleščine ali namesto enega od teh jezikov znanje madžarščine oziroma enega slovanskega ali orientalskega jezika. Za to delovno mesto se je potegovalo 17 kandidatov iz habsburške monarhije. Simonich, ki je imel že bibliotечно prakso, je šel na Dunaj in se osebno predstavil dr. Friedrichu Leitheju, takratnemu vodji univerzitetne knjižnice. Nanj je moral napraviti kar dober vtis, ker ga je v nastavitvenem predlogu za zasedbo izpraznjenega mesta amanuensis, naslovljenem na nadrejeno spodnjeavstrijsko namestništvo, postavil na prvo mesto. Leithe je v nastavitvenem predlogu opisal Simoniča kot podkovanega, vnetega, obenem pa

⁴² Pismo hrani Univerzitetna knjižnica v Mariboru. Glej: Ms 288 Simonich Franc, II. Korespondenca: 3. Janez Gajšek (1, 1876). Katalog rokopisov Univerzitetne knjižnice Maribor. Ms 1 - Ms 300. Založba Obzorja Maribor: Maribor 1978, str. 93.

⁴³ Simoničeva disertacija obsega 15 in 1/2 pole, z opombami 21 in 1/2 pole in jo hranijo (v rokopisu) v graški Univerzitetni knjižnici (Steiermärkische Universitätsbibliothek). Osnutke disertacije in Simoničevo doktorsko diplomu pa hranimo v družinskem arhivu Simonich/Šlebinger v Gornji Radgoni.

⁴⁴ Spričevalo - *Zeugniss* o opravljenem izpitu iz italijanščine (Gradec, 14. april 1877) hranimo v družinskem arhivu Simonich/Šlebinger v Gornji Radgoni.

⁴⁵ Original Simoničeve prošnje se nahaja v družinskem arhivu Simonich/Šlebinger v Gornji Radgoni.

⁴⁶ Glej op. št. 36.

ponižnega moža, ki izpolnjuje vse znanstvene, jezikovne in tudi fizične predpogoje za razpisano mesto: Simonič si je s temo iz zgodovine Babenberžanov pridobil na graški univerzi doktorat iz filozofije, poleg klasičnih jezikov (grščine in latinščine) je obvladal še francoščino, italijanščino ter slovenščino in več ali manj tudi druge slovanske jezike. Nadalje je Leithe navedel, da je štajerski deželni odbor dal o Simoničevi bibliotečni dejavnosti v Joanneumu najboljše ocene in da je tudi graški univerzitetni profesor dr. H. J. Bidermann, ki ga on, Leithe, osebno pozna, dal ugodno sodbo o Simoniču. Glavni Simoničevi konkurenti so bili: upokojeni doktor medicine Ferdinand Fibich z Dunaja, Konrad Hrastnik, učitelj na višji realki v Prostijovu, in dr. Karl Schmetterer, suplent na realni gimnaziji v Weidenauu. Vse druge kandidate (13) je Leithe izločil, ker niso izpolnili pogojev razpisa. Leithe je nato opisal prednosti Simoniča pred drugimi konkurenti takole: v primerjavi z Schmettererjem je Simonič bolj uren in ima prikupnejši značaj, pred Fibichom, ki ima sicer izvrstno znanstveno in jezikovno kvalifikacijo, ima prednost mladosti in zdravja, in Hrastnika prekaša ne samo v jezikovnem oziru, pač pa predvsem glede bibliotečne prakse.⁴⁷

Leithe se je torej odločil za Simoniča, toda stvar, kot je ugotovil dr. W. Lukan, s tem še ni bila odločena, ker je tudi za to mesto že prestari dr. Fibich - imel je 54 let - poskušal vse, da bi ga dobil. Čeprav je bil dve leti prej že odklonjen, ko se je potegoval za isto mesto v dunajski univerzitetni knjižnici, je tokrat dobil celo podporo akademičnega senata univerze, ki je v nasprotju z Leithejem za razpisano mesto namesto Simoniča predlagal Fibicha, ta se je z dodatno prošnjo obrnil tudi na samega cesarja Franc Jožefa I. Kljub temu je končno obveljalo Leithejevo mnenje, saj ni bilo verjeti, da je stari in telesno šibki Fibich sposoben opravljati naporno delo amanuensisa. Le-ta namreč ne sedi samo za mizo in katalogizira, pač pa ima tudi veliko opravkov z obiskovalci knjižnice in je zato veliko na nogah. Veliko mora tudi preplezati po lestvah, predvsem v zvezi z revizijo knjig in pri iskanju podatkov v bibliografijah. Poleg tega mora amanuensis pri opravljanju nadzorniških poslov včasih dvakrat na dan v službo, ki traja pozimi do osmih zvečer. Vse to pa zahteva mlajšega in popolnoma zdravega moža - kar Fibich ni bil. Leithejevi sodbi se je pridružilo spodnjeavstrijsko namestništvo v poročilu za strokovno pristojnega ministra za uk in bogočastje, ki je nato cesarju svetoval zavrniti Fibichevo prošnjo. Cesar je nato v tej zadevi prepustil odločitev ministru. Tako je bil 9. julija 1877 Franc Simonič z mini-

strsko odredbo imenovan za amanuensisa v dunajski univerzitetni knjižnici. Njegova letna plača je znašala 600 goldinarjev, imel pa je tudi pravico do quinquenalnega napredovanja in letni aktivitetni dodatek 400 goldinarjev.⁴⁸ Prisegel je 31. julija,⁴⁹ ko je tudi prenehal delati kot pomožni bibliotečni uradnik v knjižnici Joanneuma v Gradcu. V svojo novo službo na Dunaju je potem vstopil 1. oktobra 1877.⁵⁰

Simonič se poroči

Leta 1878, potem, ko je bil že eno leto zaposlen v dunajski univerzitetni knjižnici, se je Simonič poročil z gospodično Rozo Mauko (1854-1939). Spoznal sta se že v mladosti saj je Franc v času, ko je obiskoval 3. in 4. razred osnovne šole, stanoval pri njenih starših v Gornji Radgoni.⁵¹

Njena mama Roza Trummer (1825-1914) in njen oče Franc Mauko (1828-1892) sta tam živela dokler ni oče vsega premoženja, ki ga je družina imela, zapil. Ko so doživeli polom in je obrt propadla, je odšel od doma in tam pustil ženo s štirimi majhnimi otroki. Zato je njena mama prodala hišo v Gornji Radgoni, najstarejšo hči poslala v samostan, Rozo k bogati sorodnici, trgovki, poročeni Graber, v avstrijsko Radgono, sama pa se je z mlajšima dvema odselila v Purklo (med Radgono in Šentiljem).

Roza Mauko je potem, ko je nekaj časa živela pri mami sestrini v avstrijski Radgoni, šla k očetovi sestri Barbari Mauko v Središče ob Dravi. Teta Betika, kot so ji rekli, je gospodinjala v tamkajšnem župnišču pri Jožefu Simoniču⁵² (1813-

⁴⁸ Nastavitveni dekret se nahaja v družinskem arhivu Simonič/Šleibinger v Gornji Radgoni.

⁴⁹ Datum zaprisege je razviden iz priloge k nastavitvenemu dekretu, ki se nahaja v družinskem arhivu Simonič/Šleibinger v Gornji Radgoni.

⁵⁰ Glej op. št. 36, str. 23, 26.

⁵¹ Rozin oče Franc Mauko je pripadal bogati družini, ki je imela vrvarsko obrt in več posesti. Otroka sta bila dva, Franc je postal lastnik obrti in posesti, njegova starejša sestra Barbara (1824-1980) pa lastnica vinograda. Njena mama Roza Trummer pa je bila iz Gossdorfa. Bila je najstarejša v številni družini (12 otrok), v kateri so bili večinoma mlinarji. Posestvo v Grünau in mlin je podedoval najmlajši izmed otrok.

Rozina starša sta se poročila 1. oktobra 1849, toda zakon ni bil srečen. Imela sta enega sina Josephusa Franciscusa (1856 - umrl kot otrok) in pet hčera: Mario Barbaro, z redovniškim imenom sestra Angela (1850-1920), Aloisio Theresio (1852 - umrla kot otrok), Rosalio oz. Rozo por. Simonič (4. avgust 1854 - 10. januar 1939), Lidvino (1864-1953) in Anno por. Riedl (1867-1947).

⁵² Jožef Simonič (1813-1895) rojen v Ivanjkovcih pri Svetinjah, osnovno šolo obiskoval v Svetinjah, Radgoni in Mariboru, gimnazijo v Varaždinu. V Gradcu je dve leti (1833-35) obiskoval tamkajšno filozofsko fakulteto, nato pa se prepisal na teološko (1835-39). Leta 1838 je bil posvečen v duhovnika. Najprej je bil kaplan pri sv. Lovrencu na Pohorju (1839-44), potem v Radgoni (1844-

⁴⁷ Glej op. št. 36, str. 22, 23.

1895), stricu Franca Simoniča. Ko se je župnik in dekan Jožef preselil k sv. Juriju (sedaj Videm ob Ščavnici), je šla Roza z njim in tam pomagala v gospodinjstvu do poroke s Francem.⁵³ Poročila sta se 23. septembra 1878 pri sv. Juriju.⁵⁴ Od tega leta je tam kot kaplan služboval tudi Jožefov brat Ivan Aleksander⁵⁵ (1823-1892).

Oba strica, tako Jožef kot tudi Ivan Aleksander, sta bdela nad nečakovim študijem in njegovim življenjem sploh. Oba duhovnika sta bila prava narodno zavedna slovenska intelektualca. Ivan je zbiral slovenske knjige in med službovanjem pri sv. Lovrencu na Pohorju tam ustanovil slovensko knjižnico. Kot kaplan pri sv. Juriju pa je poučeval verouk v slovenskem jeziku. Franc je ob pisanju knjige o dr. Plohu zaprosil svoja strica za njun življenjepis in med drugim o njiju zapisal: *"Starsi, dekan Jožef ... ; mlajši Ivan; ... v ljubezni do rojstnega kraja, do svojega roda in naroda sta si jednaka! Z veseljem sta oba podpirala narodne naprave in slovstvo, dekan je zgubil s svojimi narodnimi Središčani znatno vsoto pri banki Sloveniji; Ivan se je trudil največ za Mohorjevo družbo, ustanavljal knjižnice po župnijah, kder je služboval; dajal iz lastnega žepa, posebno za sorodnike, da jih je večje število upisoval. Za dijaško semenišče je dal dekan Jožef 300 fl., kaplan Ivan pa ako se ne motim 50 fl."*⁵⁶

Življenje na cesarskem Dunaju

Na Dunaju sta mladoporočenca stanovala v Tiergartenstrasse 4, blizu Pratra. *"V trinadstropni ogelni hiši je bilo 15 strank s hišnikom, ena branjarija, še ena prodajalna (čevljarja, ki je faliral in*

*je ostala zaprta) in balkon v prvem nadstropju."*⁵⁷ Zelo kmalu je Roza rodila prvo deklico, Olgo (10. decembra 1879). *"Bila sta brez služkinje; začetna uradniška plača je komaj zadostovala za dva in mami, izvežbana v vseh gospodinjstvih poslih, je bila oskrba tako majhne družinice igrača. Prijateljica, ki je obljubila priti na pomoč ob porodu, je morala doma prevzeti delo ... Torej je oče prevzel domače posle. Zakuril je, kuhal in me kopal. Uradne ure (v dunajski univerzitetni knjižnici) je imel od osmih do dvanajstih in od dveh do šestih."*⁵⁸

Že čez dve leti je Roza rodila drugo deklico, Vero (20. junija 1881) in še čez dve leti tretjo, Nado (16. marca 1883). Družina se je tako hitro povečala in pri gospodinjstvu ter pri otrocih je sedaj pomagala tudi Rozina sestra Lidvina Mauko, ki je zato tam tudi živela. Mlada družina se je za razvedrilo vsak dan sprehajala po Pratru. *"Da se moji mami ne bi preveč tožilo po zeleni Štajerski, je izbral ata stanovanje z razgledom v Prater. Ker smo stanovali v 2. nadstropju, je bilo strogo prepovedano nagniti se ali spenjati proti oknu ... Ko sem dorasla okenski polici, sem videla najbližje nezazidan prostor, na njem tri topole, pota križem kražem do drevoreda javorjev, ki so spomladi tako čudovito dehteli, medtem ko je veter raznašal volnene kepice topolovih plodov."*⁵⁹

Roza je bila hči nemških staršev, toda Simonič jo je navdušil za slovenstvo, saj so bile vse hčere vzgojene v slovenskem duhu. *"Zgodaj nas je učil ata imena dreves, namesto slikanice je služila botanika in glavno mu je bilo, da nam je ohranil v tujem mestu domač jezik. Prvič sem spregovorila nemški na sprehodu: 'adel hat kein Kittel' rekši, da deklet nima kite, kar je bilo tedaj izjema, skoraj sramota. Čudno se mi zdi domnevati, da otrok ne razume govornice okolice, v kateri živi, ali da ne sliši, saj sem baje že dveletna pela z mamo 'kje so moje rožice'."*⁶⁰

Franc je Rozo naročil na Stritarjev Zvon in ji domov nosil slovenske knjige. V družini so imeli Janežičev nemško-slovenski slovar, v katerega je Simonič napisal posvetilo: *"Rozika, naj ti bo drag ljubi slovenski govor."*⁶¹

V dunajskih letih so jim bile edini oddih in utrditev zdravja počitnice v domovini. Vsako poletje so namreč odhajali k sv. Juriju ob Ščavnici, k stricema Jožefu in Ivanu Aleksandru, dokler se nista leta 1887 upokojila in preselila. Oba, tako Roza kot Franc, sta imela tudi stalne stike s svojimi bližnjimi

56), v Središču (1856-73) in nato dekan pri sv. Juriju ob Ščavnici (1873-87). Po njegovem odhodu je bil dekanat pri sv. Juriju ukinjen in prestavljen v Ljutomer. O tem glej op. št. 16, str. 110-115.

53 Pri njem sta bila med drugim ministranta dr. Anton Korošec in dr. Fran Ilešič. Ko je leta 1939 Roza Simonič umrla, je dr. Korošec poslal izraze sožalja Janku Šlebingerju "ob smrti gospe tašče".

54 Po pričevanju Zore Ilich (roj. Šlebinger).

55 Ivan Aleksander Simonič (1823-1892) se je rodil v Ivanj-kovcih pri Svetinjah, osnovno šolo je obiskoval v Svetinjah, gimnazijo pa v Varaždinu in Zagrebu. V Gradcu je obiskoval dve leti filozofije in štiri leta bogoslovja, leta 1850 pa je bil posvečen v duhovnika. Prvo kaplansko službo je nastopil pri sv. Margeti v Rabski dolini (1850-52), nato je služboval še v Gomilici pri Arnoži (1852-53), v Obrajni nad Radgono (1853-55), v Arvežu pri Lučah (1855-57), pri sv. Miklavžu v Ljutomerskih goricah (1857-59), pri Svetinjah (1859-61), pri sv. Lovrencu na Pohorju (1861-66), pri sv. Marku blizu Ptuja (1866-69), pri sv. Bolfenku na Kogu (1869-70), pri sv. Magdalen v Kapeli (1870-71), pri sv. Petru blizu Radgone (1871-78) in končno je do upokojitve služboval pri svojem bratu Jožefu pri sv. Juriju ob Ščavnici (1878-87). Ko se je upokojil, je šel živeti k sv. Magdalen v Kapelo. O tem glej op. št. 16, str. 116-118.

56 Glej op. št. 16, str. 119.

57 Spomini Olge Šlebinger (roj. Simonič): *Babičina beseda, I. Spomini na otroštvo*. Izdala Barica Marentič Požarnik: Ljubljana 1977, str. 10.

58 Prav tam, str. 4.

59 Prav tam, str. 5.

60 Prav tam, str. 6.

61 Po pričevanju Zore Ilich (roj. Šlebinger).

sorodniki: s Simoničevim bratom v Ivanjkovcih in s Purklo, kjer je živela Rozina mama.

Ko se je Franc Simonič poročil, je bil njegov oče že mrtev (1873). Ob očetovi smrti sta bila dva dediča: mlajši brat Jožef je podedoval domačijo v Ivanjkovcih in razna posestva, starejši Franc pa je dobil vinograd v Brebrovniku, nekoč last Gregorja Plohla, in nekaj denarja. Jožef Simonič je bil kmet in je gospodaril na rojstni domačiji ter upravljal vinograd svojega brata Franca, ki je živel na Dunaju. O stanju v vinogradu mu je poročal sproti v pismih.⁶² Jožef se je poročil s Heleno roj. Tomažič, ki mu je rodila tri otroke: Kristino, Franca (oz. Frančeka) in Stanislava (oz. Stanka).

Franc Simonič se je kasneje, ko je bil že v pokoj, dedovanja in odnosa s svojim bratom Jožefom spominjal takole: *"Prav razmerje bi bilo isto med Stankom in Frančekom, ko je bilo po očetovi smrti med nama z bratom, ker je meni brat bil 7 tisoč fl. dolžen ostal, ko mi je izročil Graško hranilno knjižico (če se prav spominjam, bilo je ravno tisoč fl.) ... Ker je denar nekdanj več vreden bil, ko dandanes, mora se reči, da je Franček se svojim dolgom na boljšem, ko moj brat leta 1873, že zato, da je lepe hrame prevzel, kmetijo in mlin, ko je brat moral vse še zidati (razen hišnega hrama pri stari domovini, kterege so še oča postavili, pri kateri priliki se je on dosto naučil, in veselje dobil do zidanja!) ... Velika razlika pa je v osebah. Brat je bil zdrav, energičen praktičen, kar Franček nije, jaz sem skromno živel in odločil vso podedovano premoženje ohraniti moji deci, kar sem z največjo žilavostjo držal tudi v mojih najhujših časih, da so mi vsaj obresti morale rasti, če nisem mogel že nič dodati. Bratova deca bili so prevzetni, da so bogatili, a jaz sem skrbel, da moja deca ne bodo ubožniči, ko bratova. Bila sva si z bratom najboljša, a Franček in Stanko se ne trpita. Ker ni bilo takrat denarnih institutov v naših krajih (nosil sem kakor dijak našim ljudem peneze v hranilnice v Maribor in Gradec) izposojevali so premožnejši, kakor moj oča, peneze v okolici, kar pa je bilo dostikrat izgubljeno. Brat mi je večkrat v počitnicah naznanjal, kdo vse je peneze zgubil, ktere so oča posodili, in si je on imel izterjati. Ker je imel meni toliko izplačati, imel sem usmiljenje ž njim in sem vsako tako zgubo z njim delil, in sicer popolnoma, ker sem mu vsigdan odpustil polovico, dasi meni tega ne bi trebalo storiti; ker je on itak več podedoval, ko jaz, ker sva posestva dosti niže cenila, ko so bila vredna in sem se bojal, da mi ne bode mogel nikdar izplačati. Dalje pa še vedno mislil na to, da ne bi oča ne brat tako ravnali, da ne bi strica na smrtni postelji očetu rekla, da bodem po*

*njima jaz dedič in so tedaj vse bratu izročili ... Meni so obresti rasle in bratu sem pomagal! ... Če pomislim, koliko sem jaz bratu obresti odpustil po rojstvu prvega dekleta, ker je Kristini naša mamica bila kuma in od nje ni mogel nič dobiti, pustil sem mu od dolga 400 fl. (Kristina je rojena decembra 1876 in poročil sem se jaz šele septembra 1878), pozneje vsako leto po 100 fl. ali 50 fl. in še menje. Svoje počitnice sem preživel s famijlo 14 dni pri dekanu, 14 dni pa pri bratu in za to sem ga vsakokrat primerno obdaroval. Dalje sem pustil knjižice Ormoške in Ljutomerske posojilnice pri bratu, da mi vlaga, če vino proda, a smel si je tudi vsaki čas moje peneze izposojevati, ako mu je trebalo, kar je posebno tistikrat porabil, če mu je pri zidanju silno trebalo ..."*⁶³

II. del: Slovenski intelektualci⁶⁴

Amanuensis v dunajski univerzitetni knjižnici (1877-1887)

Simonič je imel prvih pet let službe 1.000 (600 + 400) goldinarjev plače na leto, dokler ni leta 1882 dobil prvega quinquenalnega dodatka v znesku 150 goldinarjev, ki mu je povišal plačo na 1.150 (750 + 400) goldinarjev. Leta 1887 je dobil še drugi quinquenalni dodatek in je imel potem letno 1.300 (900 + 400) goldinarjev.⁶⁵

⁶³ Simoničevo pismo hčeri Olgi in njenemu možu Janku Šlebingerju, z dne 27. decembra 1909, Gornja Radgona. Pismo hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

⁶⁴ Označitev Franca Simoniča za 'intelektualca' je neke vrste 'poimenovanje za nazaj', saj pojem v pomenu, ki ga je dobil konec stoletja, za časa njegovega življenja še ni bil poznan. Še najbližji bi mu bil že v 19. stoletju priljubljeni izraz 'intelekt', ki je prav tako pomenil šolanega, razgledanega in narodno zavednega izobraženca. S pojmom slovenski 'intelektualec' potemtakem nikakor ni mišljen le borec za 'resnico in pravico' po zgledu pojma, kot se je v času Dreyfusove afeere in po njej uveljavil v Franciji in v zahodni Evropi, temveč to velja za vso slovensko izobražensko elito ali, bolje, tisti njen del, ki se je, ne glede na politične nazore, osebne motive in stališča, aktivno vključeval v slovensko politično, društveno, kulturno in narodno življenje ter določal njegovo smer. O tem glej: Peter Vodopivec, *Vloga slovenskih intelektualcev pri emancipaciji Slovencev*, SLOVENIJA 1848-1998: iskanje lastne poti: mednarodni znanstveni simpozij v Mariboru (16.-17. april 1998). Zveza zgodovinskih društev Slovenije: Ljubljana 1998, str. 125.

⁶⁵ Dr. W. Lukan je iz deloma ohranjenih proračunov dunajske univerzitetne knjižnice ugotovil tudi, koliko so za primerjavo zaslužili Simoničevi kolegi. Poglejmo si na primer leto 1882: če sledimo tamkajšnji piramidi uradnikov v Simoničevem času, je na vrhu stal bibliotekar ali univerzitetni bibliotekar. Na tem položaju je bil takrat dr. Fridrich Leithe; njegova letna plača je znašala 3.300 (2500 + 800) goldinarjev. Sledili so si po lestvici navzdol kustosi, v tem času sta bila zaposlena dva: dr. Leopold Mihelič z 2.300 (1.700 + 600) goldinarji in dr. Ferdinand Grassauer z 2.150 (1.550 + 600) goldinarji. Na nižji stopnji so bili skriptorji; v tem času sta bila zaposlena dva:

⁶² V družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni je ohranjena številna korespondenca med bratoma. Jožef je pisal Francu koliko je pridelal, koliko prodal itd.

Plače bibliotečnih uradnikov so bile za tisti čas skromne in tudi znatno nižje od plač drugih državnih uradnikov.⁶⁶ Simonič se je še kasneje, ko je bil že upokojen, spominjal teh časov. Ko mu je namreč pisala hči Olga, se je na njeno pritožbo, da nič ne privarčuje, odzval takole: *"Da si vidva zdaj ne bi nič prihranila, tega ne smeš možu pripovedovati, ki je moral svoje dni v dragem Beču z otroci živeti ob plači letnih 600 fl. (= goldinarjev; moja pripomba) + 400 fl. aktivite in je vendar izhajal."*⁶⁷

O konkretnih delovnih nalogah, ki jih je moral Simonič opravljati kot amanuensis v prvih letih, ni skoraj nič znanega, saj virov o tem ni. Od aktov univerzitetne knjižnice je za ta čas ohranjen le neznamen del. Izjema je akt iz leta 1879, ki opozarja, da je bil Simonič morda že takrat na neki način pristojen za knjige v slovanskih jezikih. Gre za lastoročen koncept Simoničevega odgovora Slovenski matici v Ljubljani, v katerem prosi v imenu univerzitetne knjižnice za dva manjkajoča letnika njihovih letopisov.⁶⁸

V Slovenskem biografskem leksikonu lahko za ta čas beremo, da je Simonič od 1884 do 1885 vodil selitev knjižnice v nove prostore in da je za opravljeno delo dobil nagrado.⁶⁹ Novejše raziskave dr. W. Lukana pa so pokazale, da to ne drži povsem.⁷⁰ Takratni vodja knjižnice Friedrich Leithe,⁷¹ se s selitvijo knjižnice iz starih prostorov na Dominikanerplatzu v poslopje nove univerze na Ringu ni strinjal. Misli je na lastno poslopje knjižnice ali vsaj na prostorsko razširitev dotedanje stare univerzitetne knjižnice, iz katere naj bi nastala velika,

od univerze kar se da neodvisna državna knjižnica. Ker njegove ideje niso bile uslišane, saj niso imele realne podlage, je Leithe, ko je postalo vprašanje selitve v juniju 1884 aktualno, takorekoč zbežal na dopust. Zato je ministrstvo za uk in bogočastje za selitev pooblastilo Leithejevega namestnika, prvega kustosa Ferdinanda Grassauerja. Na njegov predlog je potem ministrstvo odobrilo posebno ekipo, sestavljeno iz skriptorja Wilhelma Haasa, amanuensisa Hermana Feigla in sluge Franza Knappa, ki naj bi pri izvedbi pomagala. Simonič na začetku ni bilo zraven, vendar ga je, kot kaže, Grassauer dodatno vključil v ekipo (in še amanuensisa Antona Hittmairja), saj je bil potem tudi on med tistimi, ki so dobili posebno remuneracijo⁷² za uspešno preselitev knjižnice, izvedene v neverjetnih dvanajstih delovnih dneh.⁷³

Iz tega časa (januarja 1885) je ohranjeno pismo Simoničevega rojaka Andreja Senekoviča, v katerem omenja Simoničev revmatizem in takole ugiba, kako ga je dobil: *"Skoro bi bilo soditi, da si pogostem v kakem prepihu sedeval, kar se mi posebno verjetno dozdeva, če pomislim na zaduhle in nezdrave prostore v Vaši stari knjižnici. Upam, da imaš v novem posloplju zdravo in prijetno pisarno. Ali si se morebiti v času Vašega preseljevanja pokvaril?"*⁷⁴

Po tej selitvi je Ferdinand Grassauer postal (avgusta 1885) novi vodja univerzitetne knjižnice in se je takoj lotil velike reorganizacije celotnega knjižničnega dela v novi hiši. Namesto dotedanjega "čisto bibliotekarskega poslovnika",⁷⁵ kakor je Grassauer imenoval sistem predhodnikov, je uvedel nov "strokovno-znanstveni poslovnik" (fachwissenschaftliche Geschäftsordnung).⁷⁶ "Sistem

dr. Johann Fuchshofer in Josef Meyer, njuna plača pa je znašala 1.650 (1.150 + 500) goldinarjev. Na dnu lestvice so bili bibliotekarski pomočniki ali amanuensis; leta 1882 so bili poleg Simoniča še trije: dr. Wilhelm Haas, dr. Albert Gessmann in August Ritter von Novak. Vsi so imeli enako plačo, ki je znašala 1.150 (750 + 400) goldinarjev, peti, dr. Adolf Bruder, pa nekoliko manjšo, okoli 1.000 (600 + 400) goldinarjev. Pod to piramido so bili še drugi uslužbenci, na primer bibliotečni slugi (Bibliotheksdiener). Prvi sluga je dobil 776 goldinarjev, zadnji (šesti) pa 395 goldinarjev. Pod temi uradniki pa so bili še praktikanti in volonterji, ki še niso imeli sistemiziranega mesta in tudi ne redne plače - dobivali so letno določene remuneracije. O tem glej op. št. 36, str. 29.

⁶⁶ Šele leta 1889 so se z uvedbo stopenj (Rangklassen) tudi za uradnike v knjižnicah plače nekoliko povišale, leta 1896 pa so dosegle isto raven kot plače ostalih državnih uradnikov. O tem glej op. št. 36, str. 29.

⁶⁷ Pismo, ki sta ga napisala Roza in Franc Simonič v Gornji Radgoni 1. aprila 1908 in je bilo namenjeno Olgi in Janku Šlebinger v Novem mestu, hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

⁶⁸ Glej op. št. 36, str. 31-32.

⁶⁹ Lgr. (Janez Logar), Simonič Franc, v: Slovenskem biografskem leksikonu III, str. 313.

⁷⁰ Glej op. št. 36, str. 32-34.

⁷¹ Friederich Leithe je kot univerzitetni bibliotekar dunajsko in univerzitetno knjižnico vodil od leta 1874 do leta 1884. Prav tam, str. 23.

⁷² Remanuracije so znašale: za Grassauerja 300 fl., za Haasa 150 fl., za Feigla, Hittmairja in za Simoniča po 100 fl. Prav tam, str. 34.

⁷³ Glej op. št. 36, str. 32-34.

⁷⁴ Senekovičevo pismo, z dne 28. januarja 1885, hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

⁷⁵ V dotedanjem sistemu je knjiga pri obdelavi šla skozi različne roke, ne oziraje se na znanstveno stroko, ki jo je posamezni bibliotečni sodelavec pokrival. Tako sta bila dva uradnika zaposlena z opisom vseh knjig na tako imenovanih temeljnih listih (Grundblätter), eden je bil pristojen izključno za obdelavo nadaljevalnih zvezkov, drugi za signiranje, tretji za vezanje knjig, več uradnikov pa za vpisovanje v kataloge itd. Posledica je bila, da je trajalo sorazmerno dolgo, preden je knjiga postala dostopna bralcem in posamezni uradniki so se odtujili lastni znanstveni stroki.

⁷⁶ Referenti so odslej posamezno knjigo iz znanstvene stroke, za katero so bili po študiju kvalificirani, v celoti obdelali in pripravili za uporabnika. Svetovali so nakup knjige ali kakšen drug način pridobitve, jo popisali, inventarizirali, vpisali v glavni in sistematski katalog ter v seznam prirastka, pripravili za vezanje, signiranje in žigosanje ter jo končno predložili reviziji. Tudi slednjo je Grassauer na novo organiziral: nad dvema revizorjema - eden je bil pristojen v glavnem za humanistične vede in drugi za naravoslovje - je bil nadrevizor ali

Grassauer" je potem skoraj nespremenjen ostal v veljavi na dunajski univerzitetni knjižnici do leta 1932, ko so bile uvedene "pruske inštrukcije" (Preussische Instruktionen), in je bil kot pravi dr. W. Lukan osnova za Simoničevo delo.⁷⁷

Pisma (1877-1887)

Ko je Simonič prišel na Dunaj in dobil novo službo, je ohranil stike, ki jih je imel s svojimi kolegi iz študentskih let in iz prve službe v Gradcu ter z rojaki iz rodne Štajerske. S tako imenovano slovensko kulturno elito je Simonič diskutiral o literaturi, zgodovini in politiki. Prav delo v dunajski univerzitetni knjižnici, osrednji tovrstni ustanovi v monarhiji, je bilo večkrat tudi vzrok, da so se mu ti ljudje oglašali s najrazličnejšimi prošnjami. O tem priča številna ohranjena korespondenca. Tukaj bom navedla nekaj najzanimivejših pismen.

Iz tega časa - od 1877 do 1887 - je npr. ohranjeno pismo njegovega prijatelja Tomaža Janežiča, skriptorja v knjižnici graškega Joanneuma. V pismu s 30. aprila 1878 se ta najprej opraviči Simoniču, ker mu že dolgo ni odpisal: "*Porečete, ta je pač pravi kolega in prijatelj, ta skriptor Ivanejski! Tri liste sem mu že pisal, več kakor pol leta je že preteklo in še na enega mi ni prav za prav odgovora dal e.t.c. in infinitivno bi me lahko grajali!*" V nadaljevanju se obrne na Simoniča z naslednjo prošnjo: "*Ali bi mi hoteli pri priložnosti pisati in prijaviti ime tistega ruskega gosp. Dostojnika, ki se je v Beču za Gračko 'Slov. Besedo' brugal in ji časnike in knjige preskrbljeval? - Ste mi ga tukaj že enkrat imenovali, pa sem pozabil. Prosim dakle - pri priložnosti!*" Pismo pa konča s temi besedami: "*Naklon in pozdrav gosp. Lubecu in še drugim Slovencem Dunajskim, če me še kdo pozna in se me spominja!*"⁷⁸

Simonič si je nadalje dopisoval z zgodovinarjem Matejem Slekovcem,⁷⁹ takrat kaplanom pri

sv. Marku blizu Ptuja, ki ga je spoznal prek strica Jožefa Simoniča.⁸⁰ Njuna korespondenca je najštevilnejša. V pismih Slekovec največkrat nagovori Simoniča kot zgodovinarja in ga sprašuje za razne podatke oziroma pojasnila. 10. oktobra 1879 mu Slekovec piše: "*Že več časa se v prostih urah pečam z nabiranjem zgodovinskih črtic za obširnejšo kroniko Središkega trga in okolice. Marsiktero zanimivo drobtinico sem tu in tam v starih listinah, knjigah in arhivih staknil, si njo zabilježil in njo tako otel - a naletel sem tudi na marsikaj, kar mi je zdaj še celo nejasno. Čeravno bi imel takih stvari celi koš, se drznem vendar samo v nekaterih Vas - izvrstnega zgodovinarja razjasnenja prositi. ... L. 1488 je Središče prejelo pravice cesarskih trgov od Barbare grofice Frangipan rojene Šaumberg. Kake pravice so imeli v unem časi cesarski trgi? ... Na dalje pa mi ne gre v glavo, kako bi zmogla grofica deliti trgov pravice cesarskih trgov. So-li grofi imeli oblast, deliti take pravice? ... Središče ima tudi svoj grb, ki ima gotovo tudi svoj - morebiti celo zgodovinski pomen. ... Morebiti bi zmogli kaj natančnejšega o tem grbu poizvedeti, posebno pa bi mi zelo ustregli, če bi poizvedeli posamezne barve, kajti o teh nihče nič ne ve. Strokovnjaki vejo baje po legi črt na grbu barve določiti, zato Vam grb tukaj z raznimi podatki priložim.*"⁸¹

S podobnimi prošnjami, ki so zadevale zgodovino Ormoža in Središča, se je Slekovec še večkrat obrnil na Simoniča. Z njim se je posvetoval tudi, ko je dobil v roke rokopis Ivana Lapajneteta⁸² *Politična in kulturna zgodovina štajerskih Slovencev*. 12. januarja 1882 zato Slekovec piše: "*Slov. Matica namreč mi je pred nekterimi dnevi poslala Lapajnetov rokopis: 'Zgodovina Slovenskega Štajerja' v pregled z naročilom, naj o njem odboru, ki*

zgod. kot kaplan v Središču, kjer ob pravadah tržanov preiskoval tamkajšnje trške listine. Sam se je učil brati stare listine in je skozi tri desetletja zbiral gradivo po arhivih v Ljubljani, Mariboru, Gradcu, Zagrebu, Ptuju, Salzburgu, na Dunaju in po raznih občinskih in zasebnih arhivih. Zbiranje in izpisovanje tega gradiva je imel za svojo poglobitvo nalogo in tako je pomagal zgodovinarjem, npr. K. Glaserju pri njegovi "Zgod. slov. slovstva". Slekovec je bil tudi prvi predsednik zgod. društva za slov. Štaj. v Mariboru. (SBL X, str. 360-1)

80 Ko je Matej Slekovec služboval pri Jožefu Simoniču v Središču, je tja v času počitnic prihajal Franc Simonič. Takrat ga je imel priložnost spoznati. Slekovca pa je poznala tudi Roza, kasnejša Simoničeva žena, ki je do poroke pri Jožefu Simoniču gospodinjala. V pismih zato Slekovec vedno nameni nekaj vrstic tudi Rozi.

81 Pismo hranimo v družinskem arhivu Simonič-Šleibinger v Gornji Radgoni.

82 Ivan Lapajne (1849-1931), roj. na Vojskem pri Idriji, pedagoški pisatelj in nar. gospodar je napisal več slov. učnih knjig, pedagoških in drugih člankov. Njegovo najboljše delo je "Polit. in kult. zgod. štajerskih Slovencev", ki je bila izdana v Ljubljani leta 1884. (SBL I, str. 616-8)

superrevizor. Potrebna pa je postala tudi revizija celotnega knjižnega fonda in s tem nova obdelava temeljnega kataloga, ker je Grassauer uvedel v zvezi z preselitvijo knjižnice numerus currens.

77 Glej op. št. 36, str. 34-35.

78 Pismo hrani Univerzitetna knjižnica v Mariboru. Glej: Ms 288 Simonič Franc, II. Korespondenca: 4. Tomaž Janežič (4, 1878-1882). Katalog rokopisov Univerzitetne knjižnice Maribor. Ms I - Ms 300. Založba Obzorja Maribor: Maribor 1978, str. 93.

79 Matej Slekovec (1846-1903) roj. v Kunovi pri Negovi je obiskoval v Mariboru gimnazijo in prav tam od 1867 do 1871 študiral bogoslovje. Bil je najprej kaplan v Središču, nato v Cirkovcih in pri Sv. Marku blizu Ptuja. Pozimi 1882-83 se je zdravil v Gor. Do leta 1887 je nato kaplanoval pri Sv. Lovrencu na Drav. Polju in bil do leta 1903 župnik pri Sv. Marku blizu Ptuja. Kot upokojenec naj bi bil škof. arhivar v Mariboru, a je že dva tedna po upokojitvi umrl. Slekovec je vzljubil dom.

se snide 1. februarja, poročam. Akoravno se za domačo zgodovino zanimam in se z nabiranjem zgodovinskih drobtinic že več let pečam, se vendar ne čutim dosti zmožnega, tu in tam kaj popravljati, izvzemši male pomote, ker nisem strokovnjak. Tudi si ne upam sam Matici nasproti razsoditi, je-li razvrstitev tvarine v tolike oddelke, kakor jih Lapajne ima, priporočati ali ne ... Prepričan, da se kot zgodovinar zanimate predvsem za zgodovino mile domovine in želite, kakor jaz, naj bi zgodovina slovenskega Štajerja, ki jo Matica izdati namenjena, bila v čast slov. Štajerju in njega prebivalcem, Vas s temi vrsticami prosim, pregledjte in presodite pridjano kazalo ali obseg ter mi javite svoje mnenje.⁸³

Knjiga *Politična in kulturna zgodovina štajerskih Slovencev*, ki je potem čez dve leti izšla, se je držala predvsem kritike, ki jo je predložil Slekovec v tem pismu.

Kot lahko razberemo iz pisma, ki nosi datum 22. marec 1887, je Slekovec prosil Simoniča, da mu pošlje knjige z Dunaja, ker ima, kot pravi on sam, v mariborski gimnazijski knjižnici težave z izposojjo: "Mi Slovenci smo pač ubogi reveži; povsod nas prezirajo in na stran pehajo. Tega sem se v novjšem času moral zopet prepričati tudi jaz. Pred tremi tedni zaznamoval sem g. profesorju Majcenu⁸⁴ nekatere knjige in ga prosil, naj mi nje po gimnazijskem ravnateljstvu iz Gradca priskrbi. On je takoj drugi den ravnatelja pismeno prosil, a sedaj je tri tedne in knjig še vedno ni. Pred onim tednom je g. Majcen vprašal ravnatelja prvokrat in nedavno drugokrat, kako je to, da knjig tako dolgo ni in on se posmehljivo odrezal: 'Werden schon vergriffen sein'. Pa g. Majcen in Kunstek menita, da ravnatelj niti pisal ni po nje, ker je, odkar ga je bila 'Südsteir. Post' precej ostro prejela, -očiten nasprotnik Slovencev. Omenjena gospoda sta mi torej svetovala, naj bi samo Vam pisal in bi Vi g. Ferd. Majcenu po ravnateljstvu knjige z Dunaja poslali."⁸⁵

Toda Simonič po študijski usmeritvi ni bil samo zgodovinar, ampak tudi slavist. V času, ko je bil še zaposlen kot amanuensis, je v knjigi Josipa

Šumana *Die Slovenen* na Dunaju leta 1881⁸⁶ izšel njegov prispevek o slovenski književnosti - *Die slovenische Literatur*. Svoj prispevek je razdelil na tri obdobja: 1. *Od Trubarja do Pohlina (1550-1768)*, 2. *Od Pohlina do izida Bleiweisovih Novic (1768-1843)*, 3. *Od leta 1843 do danes*. Njegov rojak, profesor Josip Šuman, ki je Simoniča učil na mariborski gimnaziji, je napisal uvodna poglavja.⁸⁷

Simonič je pisal tudi krajše prispevke in jih objavljaj v Kresu, Ljubljanskemu zvonu in Letopisu matice slovenske. Leta 1881 je v Kresu objavil spis *Macoča*, po naše mačeha, kjer je opisal pravljico o izvoru tega imena.⁸⁸ Leta 1882 je v treh številkah Kresa objavil poročila strokovnih del, ki pišejo o Slovencih in slovenski deželi. V predgovoru v to rubriko je zapisal: "Zdavna že biva naš slovenski rod med vsemi sorodniki slovenskimi v najbližej sosesčini z razsvetljenimi narodi inojezičnimi, ki so nam v svojih bogatih književnostih marsikje spominke zapustili o našem narodu, o naših tleh. ... Za krasne slovenske pokrajine se vrlo zanimajo inojezični sosedi še dandanes, vzlasti Nemci! Leto za letom množijo se spisi o naših zemljah; ali ti spisi so raztrošeni po raznih strokovnjaških listih, kojih le pičlo število v našo domovino zahaja. Ker pa jaz takega blaga obilo v roke dobivam, utegol bi svojim učenim rojakom, osobito mlajšim pisateljem, ustreči, če jim kratko z naslovi in obsegom stranij naznanjam, kar se tam o nas in naših krajih razpravlja."⁸⁹ Leta 1883 je bil v Kresu objavljen še Simoničev spis z naslovom *Gesla Habsburških cesarjev* in življenjepis Josipa Godine.⁹⁰

S tem v zvezi je zanimiva obsežna Simoničeva korespondenca z liberalno usmerjenim duhovnikom Davorinom Trstenjakom, takrat župnikom v Starem trgu pri Slovenj Gradcu. V njunih pismih je največkrat govora o slovenski zgodovini in o

⁸³ Pismo hrani Univerzitetna knjižnica v Mariboru. Glej: Ms 268 Šlebinger Janko, III. Tuja korespondenca: 16. Francu Simoniču: 5. Matej Slekovec (1, 1882). Katalog rokopisov Univerzitetne knjižnice Maribor. Ms 1 - Ms 300. Založba Obzorja Maribor: Maribor 1978, str. 87.

⁸⁴ Jožef Majcen (1860-1920), roj. v Slov. gor., je gimnazijo obiskoval v Gradcu in bogoslovje študiral v Mariboru. Od 1883 je bil zaposlen kot kaplan v Rečici ob Savinji, od 1887 kot korni vikar v Mariboru, od 1889 je bil tamkajšnji škofov dvorni kaplan in konzist. tajnik, od 1901 stolni kanonik in 1915 stolni dekan.

⁸⁵ Pismo hrani Pokrajinski arhiv v Mariboru. Glej: Arhivski fond: Simonič Franc, Dunaj. Ohranjeno gradivo: 33, 1883-1903.

⁸⁶ Die Völker Oesterreich-Ungarns, Etnografische und culturhistorische Schilderung X, 1, Josef Šuman, *Die Slovenen*. Verlag von Karl Brochasta: Wien 1881, str. 123-72.

⁸⁷ Tam je Šuman pisal o pradomovini, selitvi in pokristjanjevanju Slovencev, o slovenskem jeziku, njegovi zgodovini ter zlasti o razvoju rabe slovenščine v literaturi, šoli in javnem življenju. Kajkavce je zgodovinsko in jezikovno pripisal Slovincem, zaradi cesar so Hrvatje ostro nastopili. Šuman je nadalje napisal še poglavje o umetnosti in znanosti Slovencev. Prispevek o zgodovini slovenskih dežel pa je v tej knjigi napisal Fr. Fasching.

⁸⁸ Fr. Simonič, *Macoča*. Kres, leposloven in znanstven list, leto I., št. 8: Celovec 1. avgusta 1881, str. 447-50.

⁸⁹ Fr. Simonič, *Učena poročila tujih strokovnjaških listov o Slovencih in slovenskej domovini*. Kres, leposloven in znanstven list, leto II., št. 7: Celovec 1. julija 1882, str. 398-400. Leto II., št. 8: Celovec 1. avgusta 1882, str. 447-8. Leto II., št. 11: Celovec 1. novembra 1882, str. 597-8.

⁹⁰ Fr. Simonič, *Gesla Habsburških cesarjev*. Kres, leposloveni in znanstveni list, leto III., št. 7: Celovec 1. julija 1883, str. 380-1. Fr. Simonič, *Josip Godina-Vrdelski*. ... str. 216.

reviji Kres.⁹¹ 14. februarja 1881 Trstenjak piše o finačnem stanju revije, njenih naročnikih in kritikih: "V 'Novicah' se je oglasil nek kritikus, kateri presajuje slog 'Zvonov' in 'Kresov'. Ne motim se, ako rečem, da te opazke piše Anton Trstenjak, učitelj, kandidat, ki na Dunaju živi, in Vam je gotovo znan. 'Kres' se bo držal, uže ima čez 700 naročnikov."⁹² 6. januarja 1883 se zahvali za podporo: "Zahvalim Vam lepo, da podpirate naš 'Kres', kterege kranjski in štejerski ... tako strastno pikajo, in si prizadevajo ga ugonobiti."⁹³ 6. januarja 1886 piše o težavah, s katerimi se spopadajo pri izdajanju časopisa: "'Kres' smo hotli v celovškem jezeru potopiti, a revez se nam je smilil, poskusili bomo ga kot četrletnika vzdržati, ali malo imam upanja za srečen uspeh. Sotrudnikov ne bode manjkalo, pač pa naročnikov. Slovenske inteligence je kruto malo, in ta rajši bere nemški, nego slovenski."⁹⁴ 9. maja 1886 pa piše o njegovem skorajšnjem koncu: "'Kres' ima še le 400 naročnikov, letos bo izhajal - a drugo leto težko."⁹⁵

V pismu z 28. januarja 1882 Trstenjak čestita Simoniču za njegov literarni prispevek v Šumanovi knjigi *Die Slovenen*: "Čestitam Vam, da ste v knjigi: 'Die Slovenen' tako lepo rešili svojo partijo. Odkritosrčno Vam rečem, da je Vaš spis najboljši med vsemi članki. Tudi moje malenkosti ste čestito omenili ..."⁹⁶

V drugih pismih pa Trstenjak, podobno kot zgodovinar Matej Slekovec, Simoniča prosi za razne usluge. 6. januarja 1883 mu piše: "Muchar v svoji *Gesch. des Steier. VIII. 43 in 142*, omenja Tomaža Prekokar-ja, ki je umrl v aprilu 1496 kot škof Kostniški (Constanz), in reče, da je bil odgojitelj cesarja Mascim. I. ... Kot dijak pa sem bral v knjigi *Biograph. berühm der Steierm. von Winklern ...* da je ta škof Kostniški učil cesarjeviča Mascim. slovenski in za njega spisal slov. slovník, a on ga ne imenuje: 'Prekokar', temveč 'Verlover' ... Ne bi Vi hotli tega moža dalje zasledovati in preiskati, ktero ime je pravo al Prekokar - Verlover ali Berlogar, in mi vse, kar o njem po knjigah najdete, priobčili? ... Ako Vi najdete kaj podatkov, bi dobro bilo, da obiščete enkrat g. dvornega sve-

tovalca viteza Beikera, in se mu predstavite kot moj rojak in znanec, ter mu poveste, kaj ste Vi vse zasledili o tem našem rojaku."⁹⁷ 29. januarja 1883 se mu zahvali za poslano: "Stokrat in stokrat hvala za Vaš trud. Izvohali smo slavnega rojaka, jaz mislim, da je njegovo pravo ime Prelokar, v tej zadevi bom se obrnol na arhivarja višjega škofa, tudi g. prof. Johannes Weiss (slavni zgodovino-pisec v Gradcu) mi je obljubil poiskati dati, kar se o tem moži najde v arhivih freiburške škofije ali v arhivu Karlsruheskem."⁹⁸

Simonič si je nadalje dopisoval s profesorjem Gregorjem Krekom, ki ga je učil na univerzi v Gradcu. V pismu s 3. januarja 1882 se opravičuje, da zaradi bolezni v družini ni tako dolgo pisal, in piše o že omenjeni knjigi *Die Slovenen*: "V tistem času mi je poslal tudi gosp. prof. Šuman knjigo o Slovincih. Hotel sem jo prej prečitati predno se mu zahvalim (pisanje) za-njo in mu povedati svoje mnenje o njej, ali vedno je prišlo kaj vmes ... Vi ste s tem odličnim rojakom gotovo dobro znani, ker ste tudi za njegovo knjigo prav lep sestavek spisali; prosim stopite prilično k njemu in recite mu, da se srčno zahvaljujem, da se je spomnil tudi mene, pošiljaje svoje delo nekterim ljudem v dar. Povejte mu, da je samo to vzrok mojega molčanja, da sem zaradi bolezni tako dolgo odlašal s zahvalnim pismom ... Sicer pa bodem o knjigi v Kresu, nekaj vrstic napisal in jo zlasti štítil proti hrvatskim narodom glede 'kajkavcev', ktere Zagrebčani za-se reklamujejo. ..." Na koncu ga Krek še nagovori naj kaj napiše za Kres: "Razveselila me je novica o gosp. Hudoverniku in veliko uslugo bodele storili Kresu, ako gospoda pripravite, da pošilja kakih drobnostij za natis v listu. Sicer sem pa prepričan, da bodele tudi Vi ostali Kresu zvest, zakar ste mu bili s početka. Kadar zopet kaj utegnete, prosim spišite kaj za-nj in natisnole se bode hvaležno."⁹⁹

V zvezi z objavljanjem svojih člankov se je Simonič dopisoval tudi s profesorjem in takratnim urednikom Kresa Jakobom Sketom.¹⁰⁰ 23. maja

97 Prav tam.

98 Prav tam.

99 Prav tam.

100 Jakob Sket (1852-1912), roj. v Mestinjah pri Sladki gori blizu Šmarji pri Jelšah je po dom. šoli obiskoval dve leti normalko v Celju in nato gimnazijo v Mariboru. V Gradcu je študiral klas. filologijo, slov. in nem. ter medtem opravil enoletno voj. službo. Leta 1877 je postal suplent na gimn. v Celovcu, čez eno leto opravil prof. izpit iz slov. in klas. jezikov in doktoriral z disertacijo *O deklinaciji konsonantskih samostalniških debel v staro-in novoslovensčini*. Leta 1878 je bil imenovan za stalnega učitelja na gimn. v Celovcu in tam poučeval do pokoja 1908. Sket je bil odbornik Mohorjeve družbe in je leta 1881 v Celovcu, skupaj s tamkajšnjimi štajerci v sodelovanju s prof. Gr. Krekom in župn. Dav. Trstenjakom, ustanovil leposlovní in znanstveni časopis Kres. Med Ljubljano, zvonom in Kresom je nastala tekma,

91 Trstenjak se je že v svojih študentskih letih navdušil za ilirizem. Prepričan je bil, da so Slovenci avtohtoni v sedanji domovini in je zato spodbijal nasprotno trditve graških zgodovinarjev R. Knabla, A. Mucharja in F. J. Schnellerja, kar je razvidno tudi iz pisem Simoniču. Kot leposlovec se je Trstenjak ponudil Stritarju za sodelavca pri Zvonu in je nato zaradi zavrnitve organiziral boj zoper 'stritarjansko smer'. Tako je leta 1881 sprožil ustanovitev revije Kres in je bil potem njen sodelavec.

92 Pismo hrani Univerzitetna knjižnica v Mariboru. Glej op. št. 12.

93 Prav tam.

94 Prav tam.

95 Prav tam.

96 Prav tam.

1882 mu je Sket pisal: "Veseli nas, da niste na nas v Celovci pozabili. Z veseljem povzamem iz Vašega pisma, da hočete poročila redno sestavljati in jih nam pošiljati. ... Zdanje Vaše poročilo se je stavilo, ali smrt prenagla g. M. Poneja, mi je toliko prostora vzela z nekrologom, da ravno Vašega poročila ne moremo v list 6. vtakniti. Mislim, da to nič ne dene, pride pa pozneje, le pošiljajte kar naberete."¹⁰¹

Ohranjeno je tudi pismo profesorja in takratnega urednika Ljubljanskega zvana Frana Levca¹⁰² in Simoničev odgovor nanj. Levec 30. januarja 1882 piše o Simoničevem spisu o Rusiji z naslovom *Najdražja kupica vode na svetu*, ki so ga v Ljubljanskem zvonu objavili maja 1882,¹⁰³ in prosi, naj za njihov časopis še kaj napiše: "Lepo se Vam zahvaljujem za spis *"Najdražja kupica vode na svetu"*. Natisnil jo bodem v kratkem v Zvonu. O tej priliki prosil bi Vas lepo, čestiti g. doktor, ali ne bi hoteli vsej časih poslati Zvonu kaj bibliografskih novic, ali kakšno kratko kritično naznanilo o novih slovanskih, osobito pa o novih nemških, o Slovanih govorečih knjigah. Jako drago bi mi bilo, ako bi zabeleževali posamezne razprave po raznih znanstvenih nemških novinah, ki govoré o slovanski književnosti, zgodovini, narodopisu etc. Saj imate takih novin v biblioteki na izbor in na izobilje; časa bi Vam taka stvar tudi ne jemala Bog si ga vedi koliko, a Zvonu in njegovim čitateljem ustregli bi s takimi doneski neizmerno. ..." V nadaljevanju pa govori o Simoničevem prispevku v knjigi *Die Slovenen*, kjer ga opozori na kritiko zgodovinarja Simona Rutarja¹⁰⁴: "V prilogi pošil-

jam Vam tisti kos Rutarjeve kritike, ki govori o Vaši razpravi v Šumanovi knjigi. Kar se mene samega tiče, jako sem zadovoljen z vso knjigo izimši dva velika nedostatka: prvi je ta, da knjiga Nemce premalo seznanja s sedanjim položajem našim, z našo bedo in zahtevami; in drugi je jako površna zgodovina prof. Faschiga. Tudi v literarnem pregledu bi želel, da bi bili nekatere pisatelje markantneje opisali n. pr. Stritarja, Levstika, Jurčiča. Med Stritarjem in Luizo Pesjakovo ... je menda vendar nekoliko razločka, a oba ste jednako taksirali. Vem, da ste imeli zvezane roke. Kolega Senekovič mi je pokazal Vaše pismo, v katerem mu pišete, kako se je rodila ta knjiga. Dobro bi bilo, da bi se ta stvar, kolikor je možno, vsaj nekoliko pojasnila. Hotel sem to storiti sam v dostavku k Rutarjevi kritiki, a ker nisem vedel, če bode Vam in prof. Šumanu všeč, opustil sem rajši vse skupaj. A hvaležen bi bil Vam ali prof. Šumanu, ako bi kdo izmed vaju hotel to storiti."¹⁰⁵

V pismu z 19. februarja pa mu Simonič glede Rutarjeve kritike odgovoril takole: "Profesor Šuman je sedaj odločen, da on nič ne odgovori, ker pré pisatelj in založnik lahko meje določita knjigi, kakor hočeta, da takih reči občinstvu nasproti ni treba zagovarjati, itak pa je že nekoliko po "narodu" v javnost prišlo. Opazke Rutarjeve pa ne zaslužijo odgovora, - midva sva je skupaj pretehtala - ker so večinom še le hipoteze ... Da preveč hoče naglašati letnico odhoda Langobardov, ko nikako še ni dokazano, da niso Slovenci že pred v teh krajih bivali, sme se le reči, kda so že tu bili, vendar kda so prišli, tega nihče ne ve, ne smemo prenaglo nemškimi zgodovinarjem verjeti! Rimljani pa se mi nekako podobni zdijo Nemcem, ki so po mojem mnenju morda isto tako prekrščevali tuja imena kakor Nemci, kajti vsa Slovenija je uradno v svojih krajnih imenih ponemčena, in če bi kdo hotel le po teh potujčenih krajnih imenih nas Slovence iskati, našel bode malo. ... Neke reči so pri R. celo krive, kakor misel, da bi po vplivom letopisca Nestorja ime Sloven občno postalo, pr bogoslužju da, ali nikdar po kakem kronistu, da kres z besedo krščenje v dotiko spravlja, da mu roz v Rossweinu pri Mariboru služi v tolmačenje, kakor da bi Slovenci kedaj roz

katero je izgubil Kres in tako leta 1886 prenehal izhajati. Ves čas obstoja je bil Sket njegov urednik. Drugače pa je Sket poleg raznih leposlovnih del sestavil tudi šol. berila in čitanke tako nadaljeval tradicijo A. Janežiča. (SBL X, str. 330-332)

¹⁰¹ Pismo hrani Univerzitetna knjižnica v Mariboru. Glej: Ms 268 Šlebinger Janko, III. Tuja korespondenca: 16. Francu Simoniču: 4. Jakob Sket (1. 1882). Katalog rokopisov Univerzitetne knjižnice Maribor. Ms 1 - Ms 300. Založba Obzorja Maribor: Maribor 1978, str. 87.

¹⁰² Fran Levec (1846-1916), roj. na Ježici nad Ljubljano, je obiskoval v Kamniku gimnazijo in jo leta 1867 končal z odlično maturo. Nato je študiral na Dunaju slavistiko, germanistiko, zgodovino in zemljepis. Od 1871 suplent na gimn. v Gorici, od 1873 pa na lj. realki, kjer je potem služboval 28 let, od 1877 kot pravi učitelj. Leta 1876 je napravil izpit iz slov. in nem. in 1885 še izpit iz zemljepisa in zgodovine. Publicistično je začel Levec delovati že na Dunaju in od njegovih številnih aktivnostih tudi nekaj časa urednik Ljublj. zvana in odbornik Slov. matice. (SBL I, str. 640-5)

¹⁰³ Fr. Simonič, *Najdražja kupica vode na svetu*. Ljubljanski zvon, leto II., št. 5.: Ljubljana 1. maj 1882, str. 273-5.

¹⁰⁴ Simon Rutar (1851-1903) roj. v Krnu pri Tolminu se je po opravljeni gimnaziji in po zaključnem vojaškem roku vpisal na filozof. fakulteto v Gradcu (1873). Leta 1877 je opravil prof. izpit iz zgod. in zemljepisa kot glavnih in nem. kot stranskega predmeta. Potem je zelo veliko menjaval službo in sicer: 1877 je začel kot suplent na goriški gimn., 1880 kot redni gimn. učitelj v Kotoru, 1881 je služboval na splitski gimn. (naslov prof. dobil

1884), od 1888 kot prof. za zgod. in zemljep. na ljublj. realki in od 1890 do smrti na nižji ljublj. gimn. Rutarjevo znanstveno in publicistično delo je zelo obsežno. Veliko je napisal zgodovinskih, geografskih, arheoloških in literarnih razprav. Z budnim očesom pa je tudi zasledoval in v številnih ocenah in poročilih kritično obravnaval domače in tuje zgod., zemljepisno in drugo slovstvo. (SBL IX, str. 175-177)

¹⁰⁵ Pismo hrani Univerzitetna knjižnica v Mariboru. Glej: Ms 268 Šlebinger Janko, III. Tuja korespondenca: 16. Francu Simoniču: 3. Fran Levec (1. 1882). Katalog rokopisov Univerzitetne knjižnice Maribor. Ms 1 - Ms 300. Založba Obzorja Maribor: Maribor 1978, str. 87.

namesto raz izgovarjali, kajti Rosswein še se dendenešnji glasi slovenski Razvanje ... tudi kar drugo iz stare spakedrane in nezanesljive pisave določiti hoče, nima porabne vrednosti! ... V obče se moti R. ako misli, da so se le one na zadnji strani imanovane knjige porabile, imenovanje tistih par knjižic je Ahilova peta te knjige, ker je prof. Šumanu posebno žal, da je Krekova knjiga izostala, in mnoga druga kar se je porabilo in tu ne imanovalo. Na korekturni poli tega ni bilo! ... Moti se R. tudi, da smo mi kedaj imeli svojo jednatno zgodovino, da bi jo imeli, ne bi nas toliko nemških moloh požrl, razstopeni nesložni smo bili vedno, za to je tako tužna naša zgodovina. Proti Hrvatom je R. brez pravega vzroka popustljiv, za kaj pa ti šovinisti te kajkovščine v svoj monumentalni slovar (Darvišičev) ne jemljejo?! Tu bi trebalo od bratje strani Hrvate opozoriti, kako lepo in resnično je Šuman se o tem izrekel na strani 108. In kaj pa še ti chovinisti več hočejo?! Iz tega vidite, da misli ne bi manjkalo, ali prof. Š. ne odgovori nič in jaz imam ravno ta čas toliko zbiranja literarnih pripomočkov za Druge vmes pa še poti za nekega prijatelja ... Ako Vi g. urednik brez mojega imena kojo teh misli porabiti hočete, Vam je slobodno, kakor Vam v obče prav dajam ..."

Na Levčeve opazke h knjigi Simonič pripomni: "... kar Vi grajate, da knjiga premalo kaže našo bedo in naše zahteve, če ravno mislim, da je morda bolje, če proti Nemcem ne tožimo! ... Tudi Vam dam popolnoma prav, da naj bi se Stritar, Jurčuč, Levstik markantneje opisali, ali ni bilo več časa in prostora, slednjič pa sem se živečih nekoliko hotel ogniti, in tudi Jurčič še je tistokrat živel! ... Da se našemu malemu narodu v celi zbirki ni več prostora dovolilo, vsakdo lahko sprevidi, vendar mislim, da ta knjiga s svojo mirno pisavo, tehtno obdelavo starejših dob, tako celo v literaturi utegne nam nekega prijatelja pridobiti, ter enkrat za vselej odvrnoti sponašanja, da mi v starejših dobah ničesar imeli nismo. Glede literature pa mislim, da odslej nikdo si ne bode upal reči, da v robčku našo književnost odnese."

Na koncu pa še odgovori na Levčevo prošnjo glede objavljanja v Ljubljanskem zvonu: "Kar Vi želite, da naj bi Zvonu pošiljal iz strokovnjaških nemških listov, to sem jaz o novem letu Kresu ponudil, s tem pogojem, da mi Sket tiste strokovnjaške liste naznani, ktere oni v Celovcu imajo ... Sket mi tega pogoja še ni utegol spolniti, kakor se mi v obče zdi, da Kres ni volje toliko tega donasati ... Vendar za zdaj sem še pri Kresu navezan, in če on ne bode hotel takih reči tiskati, bodem mu predlagal, da me obljube odveže, in da take notice Vam pošiljam."¹⁰⁶

¹⁰⁶ Pismo hrani Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani. Glej: Ms 1409 Levec Fran, II. Korespondenca:

Simoničeve književne novosti in naznanila¹⁰⁷ so potem izšle v Ljubljanskem zvonu leta 1888.

Simonič si je dopisoval tudi s svojim prijateljem iz šolskih let, takrat ravnateljem gimnazije v Novem mestu, Andrejem Senekovičem. 28. januarja 1885 mu je Senekovič pisal, da bodo njegov prispevek *Prisege ljubljanskega mesta* objavili v Letopisu matice slovenske in da bo za to dobil honorar: "Koliko, še doslej ni določeno, ker odbor ni imel še sejo. Naša Matica prepočasno deluje, ker se njen predsednik Grasselli za njo čisto nič ne briga."¹⁰⁸ Simonič je v tem prispevku podrobno opisal rokopis oz. obsežno knjigo ljubljanskega mesta, ki jo hrani Univerzitetna knjižnica na Dunaju. Rokopis obsega 43 priseg (24 nemških, 17 slovenskih in 2 italjanski) in je, kot pravi v prispevku Simonič, važen dokument Slovenske zgodovine.¹⁰⁹

Senekovič je v nadaljevanju na Simoničeve željo opisal politične razmere doma: "Težko je o tem v kratkem pismu kaj natančnega pisati; - le toliko omenim, da smo narodnjaki razdeljeni v dva tabora: v zmerno ali tako imenovano vladno ali elastično stranko in v radikalno stranko, kateri vlada ne more ničesar pogoditi ... No, več o vsej tej zadevi vedel Ti bode prof. Šuklje povedati, ki se je uže na Dunaj preselil, in ki Te bode gotovo obiskal."

V pismu omenja tudi selitev Josipa Šumana z Dunaja v Ljubljano, v novo službo: "Ravnatelj Šuman na svoji gimnaziji ne bode našel najboljših razmer; treba mu bode s krepko roko v zmes poseči, ako hoče spraviti vse v tak tir, kakršnega je želeli njegovemu zavodu v njegov prospah in korist slovenskega naroda. Mislim, da bode dovolj energičen mož. Na gimnaziji, še je namreč veliko učiteljev, ki delajo v šoli in izven šole velikomnemško politiko."¹¹⁰

Nadalje se je Simonič dopisoval s pravnikom Karlom Lubcem.¹¹¹ V pismu s 23. februarja 1882 je

Franc Simonič (4, 1882-1888). Katalog rokopisov Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani. Ms 1385 - Ms 1470. NUK: Ljubljana 1999, str. 175.

¹⁰⁷ Fr. Simonič, *Die praktische Philosophie und ihre Bedeutung für die Rechtsstudien*. Zvon, leto VIII, št. 5.: Ljubljana 1. junij 1888, str. 384.

¹⁰⁸ Pismo hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

¹⁰⁹ Fr. Simonič, *Prisege ljubljanskega mesta*. Letopis matice slovenske. Natisnila "Narodna Tiskarna": Ljubljana 1884, str. 196-220.

¹¹⁰ Pismo hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

¹¹¹ Karel Lubec (1845-1931) roj. pri Sv. Bolfenku v Slov. gor. Gimnazijo je obiskoval v Mariboru in tam vpisal študij bogoslovja, ki pa ga ni končal. Na graški univerzi je študiral matematiko in fiziko, leta 1870 nastopil v službo v rač. oddelku fin. ravnateljstva, hkrati pa študiral pravo. Leta 1877 je bil imenovan za davčnega nadzornika na Dunaju, 1879 v Radgoni, 1882 v Brežicah, 1888 v Mariboru; istega leta je bil imenovan za fin.

Lubec pisal o slovensko-nemških odnosih in razmerah pri zaposlovanju enih in drugih: "Niže sem Ti pisal, da sem prosil za mesto višjega nadzornika na Kranjskem. Napotilo do tega me je prepričanje, da na Štajerskem za mene ni prihodnosti in to radi Kückeckla - namestnika ... Imenovan bil je Kiegerberger, ki ne zna slov. in dasi ni jurist. Radi prošnje na Kranjskem obrnil sem se zopet Vošnjaku in obenem g. Mesferju. Z zadnjim sem osebno govoril in upam, da ta ne bosta pozabila na mene. Sicer je pri finančnih uradih v Ljubljani vse črno nemškutarjev in radi tega itak ne bode nič, ako ne pomore predsednik Winkler sam. ... To ti zagotovim, da je pri nas še narodno vprašanje nerešeno, da je Slovenec že dandanes ravno tako osamljen, zavržen, kakor pred Taffejem. Nemci so nastavljeni v Slov. krajih, Slovence pa potiskujejo na zgornje Štajerske. V Brežice so mi dali nemškega adjunkta ... i.t.d. Brezuspješno smo se borili do sedaj, zelo brezuspješno." V nadaljevanju še piše: "Pozdravi mi prilično gosp. Lenk-a, Malenška, Breznika in gospo Vegovo, ter mi piši jeli Ti je znano, kdor je v Gradcu razen Kreka sedaj slovenski jezikoslovec oziraje, kdor bode naslednik Krekov ... Nam preti velika, rečem naj večja nevarnost v bodoče po Nemcih, ki se slovensčino učé. Vse boljša mesta in službe dobe potem ti goljufi, ki sicer na jeziku imajo malo slovensčine v srce pa strašno hudo črno nemško."¹¹²

Ohranjena je tudi Simoničeva korespondenca s pedagoškim pisateljem Francetom Hauptmanom,¹¹³ ki je takrat poučeval na ženskem učiteljskišću v Gradcu. 11. maja 1882 Hauptman piše o nemškem Schulvereinu in njegovem raznarodovalnem pritisku med Slovenci: "Naše politične razmere smatram za jako kritične, kajti ako na

Kranjskem napredujo, pa mi ob meji nazadujemo. Menda si že slišal, da šulferein ob Muri od Radgone do blizu Lučan razpenja svoje mreže in žalibog, to ne bo brez uspeha. Ako pa nam vzame Muro kot mejnik, potem nevem, kje da bi se Tevtonstvu uspešno zoperstavili, kajti potem pridero okolj Maribora do Drave i.t.d. Schulverein ima samo v Gradcu 1400 udov a naša slovanska čitalnica 50 - Slovenskega društva za spodnji Štajer še ni pri delu, ker še pravila nekje pri zamestniji leže. Pri tem pa še vendar ni za obupati, ker tudi na Štajerskem tu pa tam napredujemo, ... Vidi se da kljub naše slabe organizacije dela naša zdrava in pravična ideja sama za-se. ... Še nekaj! Ti si srečno poskusil v naši slovstveni zgodovini. Prepričan sem, da bi našej stvari mnogo koristilo, ko bi kdo temeljito zgodovinski dokazal, koliko da so Slovenci pripomogli nemškej kulturi, n. p. Popovič, Vega, Močnik etcete. Potem bi še utegnili bolj za-se skrbeti, za tujce pa najzadnje. Premisli si to reč. Tako bi me veselilo, ko bi se Ti hotel lotiti tacega dela. Pisano bi to moralo biti v slovenski, za naše ljudstvo."¹¹⁴

Nakup hiše v Gornji Radgoni

V času, ko je bil Simonič še amanuensis v dunajski univerzitetni knjižnici, se je odločil za nakup hiše na Štajerskem, kamor bi lahko družina odhajala na počitnice in kjer bi lahko dočakal miren pokoj. Razlog za nakup je bil predvsem ta, da se je stricu dekanu Jožefu Simoniču bližal čas pokoja in mu je bilo potrebno priskrbeti stanovanje. Stricu je bila pri srcu Radgona, kjer je bil nekaj časa kaplan. Simoničeva žena Roza pa si je zelo želela, da bi kupili nazaj njeno rojstno hišo v Gornji Radgoni. Franc se je zato peljal z Dunaja k sv. Juriju in od tod s konji v Radgono, toda prišel je prepozno, ker je bila hiša Rozinih staršev na Untergrisu (danes Panonska ul. 31) že prodana. Ker pa je bila naprodaj naša sedanja hiša v Gornji Radgoni na Obergrisu (danes Maistrov trg 4), jo je kupil skupaj s stricem Jožefom za 5.600 goldinarjev.¹¹⁵ To je bilo avgusta 1886. Simonič je nato pisal ženi na Dunaj, izjemoma v nemščini, v gotici: "Živela boš na deželi in kljub temu imela mestni konfort."¹¹⁶

V hišo se je leta 1887 vselil upokojeni Simoničev stric Jožef, z njim pa Rozina teta Beti Mauko z nečakinjo Neti Mauko, ki sta ga oskrbovali do njegove smrti leta 1895.¹¹⁷ Simonič je po smrti obeh stricev

tajnika v Gradcu, 1893 za fin. svetnika, 1898 za viš. fin. svetnika v Gradcu. 1898 je postal prvi narodnozavedni fin. ravnatelj v Lj., 1899 naslovni, 1902 dvorni svetnik in 1907 stopil v pokoj. Do 1919 je živel v Gradcu in deloval v slov. društvih, potem bil interniran. Zadnja leta preživel na Ptujcu. (SBL I, str. 684)

¹¹² Pismo hrani Univerzitetna knjižnica v Mariboru. Glej: Ms 288 Simonič Franc, II. Korespondenca: 7. Karel Lubec (2, 1882). Katalog rokopisov Univerzitetne knjižnice Maribor. Ms 1 - Ms 300. Založba Obzorja Maribor: Maribor 1987, str. 93.

¹¹³ France Hauptman (1847-1925) roj. pri Sv. Križu nad Mariborom je osnovno šolo dokončal doma, gimnazijo v Mariboru, do leta 1871 univerzo v Gradcu, kjer je bil domači učitelj pri grofu Attemsju. Od leta 1874 je po prof. izpitu iz mat. in fizike služboval na graški realki in I. drž. gimn., od 1876 leta na ženskem učiteljskišću v Celovcu in od 1878 do upokojitve 1908 na ženskem učiteljskišću v Gradcu. Zanimala sta ga predvsem napredek v prirodoslovju in metodika njenega pouka v ljudski in meščanski šoli ter je s tem v zvezi napisal več razprav. Mnogo let je deloval v graškem Podpornem društvu za slov. dijake in skupaj s Hrašovcem ustanovil graško Čitalnico in podružnico šolske družbe Cirila in Metoda. (SBL I, str. 297-8)

¹¹⁴ Pismo hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

¹¹⁵ Original kupne pogodbe hranimo prav tam.

¹¹⁶ Po spominu Zore Ilich (roj. Šlebinger), ker je pismo žal izgubljeno.

¹¹⁷ Leta 1895, po smrti dekana Jožefa Simoniča, sta se obe teti preselili v vinograd Police, ki je bil last Betike Mauko.

poskrbel za njun pokop: kaplanu Ivanu Aleksandru Simoniču je postavil nagrobnik s slovenskim napisom pri Kapeli (*"Popotnik truden tukaj v Bogu spi, spomin ti v cerkvi Svetinjski živi"*¹¹⁸), dekanu Jožefu Simoniču pa v Gornji Radgoni in to je bil prvi slovenski napis na radgonskem pokopališču. Slovenski nagrobni napis je sestavil tudi Betiki Mauko: *"V šibkem teli, duša čvrsta, zdaj je prišla na Te vrsta, v tihem grobi se spokojiš, svoje drage si prisvojiš."* Po smrti Jožefa Simoniča je hišo v Gornji Radgoni in tri vinograde (Brebrovnik, Sovjak in Janžev vrh)¹¹⁹ po Simoničevih navodilih upravljala Rozina sestra Lidvina Mauko, ki je v Radgoni tudi živela.

Skriptor v dunajski univerzitetni knjižnici (1887-1898)

Po dobrih desetih letih službe, kar je ustrezalo povprečni karieri bibliotecnega uradnika, je Simonič dosegel nov status: 19. oktobra 1887 je postal skriptor. Tega leta je njegova plača znašala 1.500 (1.000 + 500) goldinarjev na leto, po reformi 1889 je dobil kot skriptor 1.700 (1.200 + 500) goldinarjev, 1892 s prvo quinquenalno doklado pa 1.900 (1.400 + 500) goldinarjev. Franc Simonič je kot skriptor dobil referat, ki je glede na študij zgodovine in slavistike ustrezal njegovi izobrazbi: na referatu za vzhodno in južnoslovansko filologijo ter za zgodovino Avstro-Ogrske in Rusije, je bil odgovoren za revizijo katalogiziranja zgodovinskih in pravnih knjig, večjega dela filološke in dela filozofske sekcije.¹²⁰ Po mnenju dr. W. Lukana je moral imeti takratni vodja knjižnice Ferdinand Grassauer zelo dobro mnenje o Simoničevih natančnih, solidni izobrazbi in delovni učinkovitosti, da mu je zaupal tako odgovorno mesto revizorja. Nadalje je Grassauer ustanovil komisijo, sestavljeno iz predstojnika knjižnice, nadrevizorja Mayerja ter revizorjev Haasa in Simoniča, ki jo je potreboval za temeljno bibliotечно reformo. Ta komisija je potem izdelala obvezno inštrukcijo za popis knjig, za potrebe novega alfabetičnega kataloga. Grassauer je v naslednjih letih referate še bolj zaokrožil in deloma spremenil. Tako je postal Simonič leta 1891

referent za celotno slovansko filologijo, toda brez prejšnjih kompetenc na zgodovinskem področju, obdržal pa je tudi mesto revizorja.¹²¹

Na prva Simoničeva skriptorska leta se nanašajo spomini njegovega kolega iz dunajske univerzitetne knjižnice dr. Richarda Kukule¹²²: *"Tretji skriptor, Slovenec Simonič, ki še danes živi kot srečen posestnik rodovitega vinograda v štajerskem mestecu Radgona v pokoju,"*¹²³ je bil zelo zgovoren, *Dunajčani bi rekli 'ein Tratschmaul', obenem pa zelo dobrodušen in sočuten človek. Bog ne daj, da si imel v njegovi pisarni kaj opravka, potem je začel govoriti o vsem mogočem, tako da te pod dobro uro ni izpustil iz sobe."*¹²⁴

V letih 1892, 1893 in 1896 je imel Simonič velike zdravstvene težave, zaradi česar je moral večkrat vzeti bolniški dopust.¹²⁵ Kljub temu pa je v službi napredoval. Konec septembra 1895 mu je Grassauer zaradi odhoda dr. Wilhelma Haasa v graško univerzitetno knjižnico zaupal odgovoren položaj nadrevizorja katalogov. V začetku maja 1897 pa je ministrstvo pooblastilo Simoniča za revizijo, to se pravi kontrolo, študijske knjižnice v Linzu.¹²⁶ Tega se je spominjala njegova hči Olga takole: *"Moj oče je bil poklican, da oceni škofijsko knjižnico v Linzu, ki jo je prevzela država. Pisal je mami, da je prišla za njim v Linz in sta bila povabljeni na slavnostno kosilo. Vrnila sta se s parnikom. Iz nagrade je ata kupil razne predmete iz nikla za na mizo ipd."*¹²⁷

Simonič je imel tudi vedno boljšo plačo. Leta 1896 so plače bibliotčnih uradnikov dosegle isto raven kot plače drugih državnih uradnikov, zaradi česar je Simonič z drugo quinquenalno doklado

¹²¹ Glej op. št. 36, str. 36-39.

¹²² Richard Kukula je bil deset let mlajši od Simoniča in je tako kot on obiskoval mariborsko gimnazijo in doktoral na graški univerzi. Leta 1884 je kot volunter vstopil v dunajsko univerzitetno knjižnico. Pozneje pa postal predstojnik univerzitetne knjižnice v Pragi. Kot kaže, sta bila s Simoničem v dobrih odnosih, saj je Simonič, ko se je Kukula poročil (avgusta 1885) na Dunaju, njemu in njegovim sorodnikom z Moravskega v trenutno praznem stanovanju dal prenočišče. To je zabeleženo v njegovi spominih, ki so bili objavljeni leta 1925: Richard Kukula, *Erinnerungen eines Bibliothekars*. Glej op. št. 36, str. 40.

¹²³ Tukaj je napaka saj je bil leta 1925, ko so spomini izšli, Simonič že mrtev.

¹²⁴ Glej op. št. 36, str. 39.

¹²⁵ Simonič je imel težave z očmi, ki so se začele že, ko je bil zaposlen kot amanuens, in so se nadaljevale tudi kasneje. Zaradi vnetja šarenice je novembra 1892 odšel na skoraj trimesečni bolniški dopust. Vendar je bil tudi po vrnitvi z bolniškega dopusta le delno sposoben za službo, tako da je junija 1893 dobil še enkrat tri mesece dopusta, da bi se povsem pozdravil. Leta 1896 se je vnetje ponovilo in od februarja do aprila je moral ostati doma. Prav tam str. 40.

¹²⁶ Prav tam str. 41.

¹²⁷ Glej op. št. 57 (*Babičina beseda, I. Spomini na otroštvo*), str. 11.

¹¹⁸ V družinskem arhivu Simonič/Slebinger v Gornji Radgoni je ohranjeno pismo Ivana Aleksandra Simoniča, ki ga je pisal svojemu nečaku Francu Simoniču na Dunaj. V pismu je prosil Simoniča, da mu svetuje, kje se najbolje menja avstrijska valuta za nemško, ker bi rad kupil zlato monštranco in mašniško obleko v Aachnu. Ko je Ivan Aleksander dobil monštranco, jo je podaril rojstni fari v Svetinjah. Zato je tudi Simonič sestavil tak nagrobni napis.

¹¹⁹ Brebrovnik je Simonič podedoval po svojemu očetu Francu, Sovjak po stricu kaplanu Ivanu Aleksandru in Janžev vrh (ali Jankomir) po stricu dekanu Jožefu.

¹²⁰ Mesto Simoniča v sistemu strokovnih referentov in revizorjev, ki ga je uvedel Ferdinand Grassauer, je prvič razvidno iz letnega bibliotčnega poročila 1886/87. Glej op. št. 36, str. 36.

vred leta 1897 prejel že 2.500 (1.800 + 600 + 100) gl. plače.¹²⁸

V Slovenskem biografskem leksikonu¹²⁹ lahko tudi zasledimo, da je Simonič sodeloval pri Grassauerjevem generalnem katalogu avstrijske tekoče periodike,¹³⁰ ki je bil prvi znanstveno uporabni centralni katalog časopisja v svetovnem merilu. Z delom so v dunajski univerzitetni knjižnici začeli leta 1895, čez tri leta, 1898, pa je katalog šel v objavo. Novejše raziskave dr. W. Lukana, ki temeljijo na arhivskem gradivu in kar je razvidno tudi iz Grassauerjevega predgovora k temu katalogu, pa so pokazale, da so bili glavni Grassauerjevi sodelavci skriptorja dr. Salomon Frankfurter in dr. Josef Donabaum ter amanuensis dr. Karl Kaukusch, ki so zato dobili od ministrstva tudi zahvalo in priznanje.¹³¹ Simoniča poročilo ne omenja. A čeprav ni nikjer dokumentirano, ni izključeno, da je kot poznavalec slovanskih jezikov pri katalogu vseeno pomagal.¹³²

Simonič je več ali manj začel s sistematičnim zbiranjem slovanske literature v dunajski univerzitetni knjižnici. Dr. W. Lukan je opozoril na katalog slovanskega fonda te knjižnice, ki ga je leta 1972 izdal Otto Peschl,¹³³ saj je iz njega razvidno, kako dobro je skrbel za slovansko področje. Otto Peschl namreč v uvodu kataloga med Slovani, ki so v preteklosti delovali v dunajski univerzitetni knjižnici, navaja tudi Simoniča: Julijus Fejfalik, Karl Leopold Mihelič, Franc Simonič, Jaroslav Sutnar, Zenon Kuziela, Gregor Palamar, Stevan Bratunič, Bedrich Hrozny.¹³⁴

Na tem mestu velja omeniti še Slovence, ki so se v dunajski dvorni knjižnici, predhodnici današnje avstrijske nacionalne knjižnice, ukvarjali pretežno s slovansko literaturo, skrbeli za njeno nabavo in jo bibliotekarsko obdelovali - tako kot je to počel Simonič v dunajski univerzitetni knjižnici. To so bili: Jožef Šober,¹³⁵ Jernej Kopitar,¹³⁶ Fran

Miklošič,¹³⁷ Ivan Prijatelj¹³⁸ in France Kidrič.¹³⁹ Poleg naštetih slavistov bi omenila tudi umetnostnega in glasbenega zgodovinarja Josipa Mantuanija,¹⁴⁰ katerega službovanje v dvorni knjižnici - od 1893 do 1910 - se časovno 'ujema' s Simoničevim službovanjem v univerzitetni knjižnici.¹⁴¹

S tem v zvezi je zanimivo dejstvo, da so leta 1897 na Dunaju osnovali poseben odbor za prenos posmrtnih ostankov Jerneja Kopitarja,¹⁴² v katerem je bil tudi Franc Simonič. V 80-ih letih je bilo namreč opuščeno pokopališče Sv. Marka, kjer so bili pokopani Kopitar in drugi možje, pomembni za Slovence.¹⁴³ Ta dunajski odbor je prevzel vse

¹²⁸ Glej op. št. 36, str. 29-30.

¹²⁹ Glej op. št. 69.

¹³⁰ Generalkatalog der laufenden periodischen Druckschriften an den Österreichischen Universitäts- und Studienbibliotheken, den Bibliotheken der technischen Hochschulen, der Hochschule für Bodencultur, des Gymnasiums in Zara, des Gymnassialmuseums in Tropau und der Handels- und nautischen Akademie in Triest. Herausgegeben im Auftrage des k. k. Ministeriums für Cultus und Unterricht von der k. k. Universitätsbibliothek in Wien unter der Leitung von Dr. Ferdinand Grassauer: Wien 1898.

¹³¹ Glej op. št. 36, str. 41.

¹³² Prav tam.

¹³³ Otto Peschl, *Katalog der Bestände auf dem Gebiet der slawischen Philologie, einschliesslich der Belletristik*. Universitätsbibliothek Wien: Boston, Massachusetts 1972.

¹³⁴ Glej op. št. 36, str. 39.

¹³⁵ Jožef Šober je delal v dvorni knjižnici samo dve leti (1807-09), kjer je kot četrti skriptor skrbel za slavistično literaturo in jo izposojal.

¹³⁶ Jernej Kopitar sodi med svetovno znane ljudi, ki so delali na odličnih mestih v dunajski dvorni knjižnici. Tam je deloval 34 let (1810-44) in je v tem času po vseh štirih skriptorskih mestih napredoval, najprej do četrtega, nato drugega in končno do prvega kustosa. To je bil tudi najvišji status, ki ga je dosegel Simonič v univerzitetni knjižnici. Bil je cenzor slovanskih, novogrških in romunskih knjig. Pripravljaj katalog rokopisne zbirke, katere vodja je bil.

¹³⁷ Fran Miklošič je deloval v dvorni knjižnici 18 let (1844-62). Začel je kot tretji amanuensis in kasneje nadaljeval Kopitarjevo delo katalogiziranja slovanskih rokopisov ter bil tudi njegov naslednik kot cenzor slovanskih, novogrških in romunskih knjig.

¹³⁸ Ivan Prijatelj je v 14 letih (1905-19) v dvorni knjižnici napredoval od volunterja, znanstvega pomočnika, asistenta, kustosa-adjunkta do kustosa II. razreda. Delal je na oddelku za slovansko filologijo, ki je bil skupaj z literaturo v slovanskih jezikih. Po pripovedovanju Zore Ilich je bil s Simoničem v dobrih prijateljskih odnosih.

¹³⁹ France Kidrič je v dvorni knjižnici deloval 13 let (1907-20). Najprej kot volunter, potem kot znanstveni pomočnik, kot asistent, kustosa-adjunkt in končno kot kustos II. razreda. Tako kot Ivan Prijatelj je delal na oddelku za slovansko filologijo.

¹⁴⁰ Josip Mantuani se je, za razliko od ostalih petih slovanskih knjižničarjev v dvorni knjižnici, ki so se ukvarjali s slavistiko, ukvarjal z glasbo. V 17 letih (1893-1910) tamkajšnjega službovanja je glasbeni zbirki, katere vodja je bil, povzdignil ugled med širokim občinstvom.

¹⁴¹ Več o tem glej: Bruno Hartman, *Dunajska dvorna knjižnica in njeni slovanski knjižničarji*. Knjižnica 15, 3-4: Ljubljana 1971, str.97-107.

¹⁴² V odboru so bili: predsednik Fr. Šuklje (c. kr. dvorni svetnik), podpredsednik dr. M. Murko, tajnik dr. Jožef Mantuani (c. kr. amanuensis c. kr. dvorne knjižnice), tajnikov namestnik dr. V. Kušar, blagajnik Fr. Jančar, blagajnikov namestnik dr. A. Primožič (c. kr. gimnazijski prof.), Metod Dolenc (predsednik Slovenije), M. Hubad (pevovodja Slovenskega pevskega društva), dr. Janko Pajk (c. kr. gimnazijski prof.), R. Pukl (predsednik Podpornega društva za slov. visokošolce), dr. Fr. Simonič (skriptor c. kr. univerzitetne knjižnice) in A. Vadual (predsednik Danice).

¹⁴³ Čehi so prenesli Kollarja v Prago, Srbi Ljubiša v Budvo in Radičevića na Stražilovo ter Hrvati Preradovića v Zagreb. Odborniki v Slovenski Matici in dunajski Slovenci so to vprašanje načeli že v 80-ih. Toda stvari so se premaknile šele leta 1897, ko je Matija Murko sporočil Slovenski Matici, da bodo Srbi tekom poletja prepeljali Vuka Karadića v Belgrad in da ob tej priložnosti vzamejo seboj tudi njegovega učitelja Jerneja Kopitarja, če bi ga Slovenci ne hoteli odpeljati domov. Maja 1897 so zato v Slovenski Matici osnovali odsek, na Dunaju pa poseben odbor za prenos Kopitarjevih posmrtnih ostan-

priprave in vse stroške za slavnost na Dunaju. Svečani izkop Kopitarjevih posmrtnih ostankov se je začel 10. oktobra 1897 ob 10 uri v pričo dr. Franca Simoniča in dr. Jožefa Mantuanija. Simoniča so izbrali kot Kopitarjevega naslednika v poklicu in Mantuanija kot predstavnika knjižnice (dunajske dvorne knjižnice), v kateri je Kopitar nekoč delal.¹⁴⁴

Pisma (1887-1898)

Ker se je Simonič kot gimnazijec šolal s štipendijo daljnega sorodnika Gregorja Plohla iz Ivanjkovcev,¹⁴⁵ je hotel izkazati svojo hvaležnost in raziskati življenje svojega dobrotnika. In ker je služboval na Dunaju, mu je bilo gradivo težko dostopno. Zato je za pomoč zaprosil svojega rojaka, ptujskega župnika Jakoba Meška, ki je o Plohlu že nekaj napisal in objavil. "Med tem pa izide v 'Slovenskem Gospodarju' leta 1885. št. 42-52 in 1886. št. 1 z naslovom 'Gregor Jož. Plohel, doktor bogoslovja, dekan in nadžupnik Ptujski' njegov životopis, kojega je objavil marljivi gospod Jakob Meško, ki Ptuj dobro pozna, ker je tam služboval, in živi kot župnik bližnjega sv. Lovrenca v Slovenskih goricah v vedni zvezi s tem mestom in njegovimi razmerami. Ko se je zadnje jesen govorilo o zlati maši stričevi, poprijel sem se opet stare ideje, spisati za svečanost Gregor Plohlov životopis; ali kako poleg stanovskih dolžnosti preiskovati v daljnem Beči Ptujске razmere? ..." ¹⁴⁶

Za pomoč je zaprosil tudi zgodovinarja Mateja Slekovca, kar je razvidno iz pisma, ki nosi datum 2. oktober 1886: "Želeli ste od mene Plohlove zadevajoče stvari. Pa žalibog! Vam ne morem nič kaj posebnega poslati. Kar sem imel, poslal sem bil g. Meško-tu k sv. Lovrencu, edino kar še v svoji zbirki imam, je to, kar je Plohl I. 1770 sam o sebi v zapisnik zapisal ... Prošnjo Plohl-ovo za častni

kanonikat ima še brez dvoma g. Meško, ki Vam jo bode rad poslal; - tudi nekatere druge malenkosti o Plohl-u sem mu bil svoje dni poslal. Le pišite mu; prepričan sem, da Vam bode rad pomagal z vsem, karkoli ima."¹⁴⁷

Leta 1888 je tako Simonič založil knjigo z naslovom *Dr. Gregor Jožef Plohel, imeniten humanist ali dobrotnik slovenski, njegova domačija in rod v Ivanjkovcih* in za soavtorja navedel Jakoba Meška. V uvodu je med drugim zapisal: "Izročam Vam jo, dragi rojaki! Z mirno vestjo kot spomin ljubezni do roda in kraja, katerega je žuljava slovenska roka spremenila v raj, katerega naj ohrani bistra in trezna glava - slednje se v vinskih krajih ne more prepogosto naglašati! - našim vnukom slovenskim na večno večne čase! Spisal v slovečem Prateru v Beči, dne 8. Julija 1888. Dr. Fr. Simonič."¹⁴⁸

Simoničev prispevek v tej knjigi je podrobna, na starih listinah in drugem arhivskem gradivu sloneča rodoslovna študija, ki pa obenem opisuje tudi posestne in premoženjske razmere Plohlovega rodu. Knjigo je posvetil svojemu stricu dekanu Jožefu Simoniču, ki je 29. julija 1888 v Gornji Radgoni praznoval zlato mašo. Franc Simonič je ob tej priložnosti razdelil več izvodov te knjige med sorodnike in znance. Ohranjeno je nedatirano pismo brata Jožefa Simoniča, v katerem poroča Francu na Dunaj, da so 100 izvodov knjige o Plohlu razdelili med svetinjske šolarje, nadučitelj Vauhnik pa je spregovoril zbranim o pomenu knjige.¹⁴⁹

Simoničevo knjigo je v Ljubljanskem zvonu ostro napadel literarni zgodovinar Andrej Fekonja. V pismu z 19. januarja 1889 Simoniču o tem piše prijatelj Matej Slekovec: "Da je Fekonja Vašega Plohel-a precej ostro na rešeto djal, ste menda v Ljubljanskem Zvonu čitali; meni je kritiko doposlal Stanko Prus, češ, kako o njej sodim. Kritikovati in se nad malenkostmi spodtikati je lahko, a po mojem mnenju prenapeta in pretirana kritika, osobito pri nas Slovencih ni na pravem mestu ter več škoduje, kakor koristi. G. Meško menda o tem nič ne vejo, kar je tudi boljše, sicer bi jih gotovo bolelo."¹⁵⁰

27. novembra 1888 je Simoničevo knjigo pohvalil Davorin Trstenjak: "Pokolenje Plohel - Simoničeve rodbine ste prav zanimivo popisali - nekdanjo so živeli značajniši moževi, nego sedaj v dobi egoizma."¹⁵¹

¹⁴⁷ Pismo hrani Pokrajinski arhiv v Mariboru. Glej op. št. 85.

¹⁴⁸ Glej op. št. 146.

¹⁴⁹ Pismo hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

¹⁵⁰ Prav tam.

¹⁵¹ Pismo hrani Univerzitetna knjižnica v Mariboru. Glej op. št. 12.

kov. Slavnost in svečani izkop Kopitarja in Karadića sta se potem zgodili na isti dan in ob isti uri.

¹⁴⁴ Slavnostne govore so imeli: Franc Šuklje, dunajski župan dr. Karl Lueger, srbski minister Novaković in dr. Matija Murko. Nastopili pa so tudi pevci Slovanskega pevskega društva. Slovo na dunajskem kolodvoru je bilo prav tako zelo svečano. Istočasno so peljali Kopitarjeve posmrtno ostanke v Ljubljano, Karadićeve pa v Beograd. Na kolodvoru v Ljubljani je imel govor ljubljanski župan Ivan Hribar, nato pa se je po petju zbora Glasbene Maticice razvil spreved do pokopališča pri sv. Krištofu, kjer so Kopitarja pokopali. (V 30-ih letih so pokopališče pri sv. Krištofu opustili in Kopitar je bil nato prenešen na Navje; moja opomba) O tem glej: Fr. Levec, *Prenos Kopitarjevih ostankov v Ljubljano*. Anton Knezova knjžica. IV. zvezek: Ljubljana 1897, str. 160-191.

¹⁴⁵ Glej prvo poglavje - *Štajerski Slovenec* - v mojem prispevku.

¹⁴⁶ Jakob Meško in Dr. Franc Simonič, *Dr. Gregor Jožef Plohel, imeniten humanist ali dobrotnik slovenski, njegova domačija in rod v Ivanjkovcih*. Založil Dr. Franc Simonič: Beč 1888, predgovor.

Iz časa, ko je bil Simonič zaposlen kot skriptor v dunajski univerzitetni knjižnici, so ohranjena tudi pisma z dr. Gregorjem Krekom. Krek je bil med drugim tudi ustanovitelj podpornega društva za slovenske visokošolske študente v Gradcu, ki mu je tudi Simonič več let pošiljal denar (5 gld. letno). Zato pismo z 12. januarja 1889 Krek začne z zahvalo: *"Najprej prisrčna Vam hvala na poslanih 5 gld. za naše podporno društvo. V tem letu prihajajo darovi nekaj pičlejše od prejšnjih let a vendar ni obupati, ker bomo 'Poročilo o stanji in delovanji' društva v preteklem akademijem letu začeli še le razpošiljati in mnogo dobrotnikov je, ki na poročilo čakajo, predno pošljejo svoj dar. Napredujemo vendar in letos bomo zopet več razdelili med naše vseučilišnike nego li lani, dasi je lansko leto prekosilo prejšnje blizu 150 gld. Še jedenkrat Vam srčna hvala!"* V nadaljevanju pa prosi Simoniča za uslugo: *"Neki Šušmar, Jasinek po imenu, priobčil je pod mojim imenom v Parlamentarju več sestavkov, ki obravnavajo slovansko starodavnost ... Meni so poslali samo začetek te znanstvene kolobocije ... Dasi me stvar prav nič ne mika, vendar bi ves sestavek imel za porabo proti tem neslanim teorijam, ako resneje morda vendar o njih kaj izpregovorim na tem ali onem mestu. Prosim Vas torej srčno, poglejte dotične številke, kajti knjižnica ima list gotovo, ter kupite mi jih razen prve t. j. 46, katero že imam in pošljite mi jih ... Ne zamerite, da Vas nadlegujem ali stvar ima poseben vzrok. Lahko bi si naročil stvar tudi pri upravnistvu lista ali nočem, da bi se znalo o tem, kajti ljudje so najivni do skrajnosti in utegnoli bi misliti, da polagam na stvar kako važnost ali kaj temu enakega. Čital bodem te stvari mesto kakega šaljivega lista in zabaval se bodem dobro, kakor sem se že s številko 46. Kaj se vendar vse lahko porodi v zmedenih človeških možganih!"*¹⁵²

Kreku gre zasluga, da je dvignil slovensko stolicno graško univerze na znanstveno višino in jo tako pridružil stolicam dunajske in praške univerze. O tem, kako je na graški univerzi ustanovil slavistični seminar, piše tudi Simoniču v pismu z 25. maja 1892: *"Drugo kar imam Vam javiti kot staremu znanцу in prijatelju ter bivšemu jako marljivemu slušatelju je pa novica, da sem izposloval od ministrstva seminar za slovansko filologijo, s katerim bomo pričeli prihodnje akademično leto t.j. jeseni tega leta. Kakor veste ni bil rajnik Miklošič naklonjen takim zavodom in zato ni hotel imeti seminarja na Dunaji. To je oviralo osnovanje seminarja pri nas in ker sem vedel, da mu stvar ni po všeči, pustil sem jo bil in jo stvar zopet sprožil, ko ste Dunajčani dobili takav zavod. Zdaj je stvar v redu in upam, da bode stolicni mnogo koristila in*

osobito dijaštvu povsem po godu."¹⁵³

Ohranjeni sta tudi dve pismi jezikoslovca dr. Vatroslava Oblaka,¹⁵⁴ v katerih ta prosi Simoniča, da ga priporoči kakšnemu župniku iz Slovenskih goric, blizu takratne Ogrske meje, kjer je hotel proučevati narečje. V pismu z 11. septembra 1891 Oblak piše: *"Jaz bi rad potoval med ogrske Slovence, da spoznam njih narečje, kajti do zdaj še ni nobeden med njimi samimi proučeval njihovega govora in vendar je to narečje jako zanimivo, kakor moremo o tem soditi že po tiskanih tekstih. Če pa sam tja grem moram imeti tamkaj kako moralično podporo, kakega človeka, na katerega se morem pri svojih študijah naslanjati, kateri nekako posreduje med menoj tujcem in domačini. Ljudstvo mislim, da je precej nezaupljivo. Prav lepo bi Vas prosil, da bi me Vi priporočili kakemu od Vaših znancev in prijateljev župnikov v Sloven. goricah, blizu Ogrske meje. Jeden izmed teh štajer. župnikov gotovo pozna kakega župnika med ogrskimi Slovenci, katerem me potem on lahko priporoči. Če pa ravno dotični župnik ne pozna nobenega kolega na Ogerskem pa ve za kakega drugega štajersk. župnika, kateri lahko to stori."*¹⁵⁵

Kot je razvidno iz naslednjega pisma, ki nosi datum 4. oktober 1891, je Simonič uredil vse potrebno, za kar ga je prosil Oblak: *"Potoval bi ipak med ogerske Slovence, če bi ne bilo deževno vreme; zdaj so mi pa vsi tako pot odsvetovali; preložil sem jo torej, ne pa odložil. Za Vaše priporočilo pa prav lepa hvala; porabil ga bom prihodnje leto, če bom dovolj zdrav in krepek."*¹⁵⁶

Nadalje si je Simonič še naprej dopisoval z Andrejem Senekovičem, takrat ravnateljem I. gimnazije v Ljubljani, ki je pod njegovim vodstvom zaslovela kot eden najboljših zavodov v Avstriji. Ta mu je v pismu z 22. maja 1894 pisal o svojem delu v gimnaziji in mu pojasnil, zakaj ga v času, ko je bil na Dunaju, ni uspel obiskati: *"Pred 14 dnevi*

¹⁵³ Prav tam.

¹⁵⁴ Vatroslav (Ignacij) Oblak (1864-1896) rojen v Celju, kjer je tudi obiskoval osn. šolo in gymn. Ker je součence nagovoril, da so peli cesarsko pesem v slovenščini, je bil izključen iz vseh avstr. gymn. in je zato šele leta 1886 maturiral v Zagrebu. Nato je odšel na Dunaj, kjer je študiral slovansko filologijo in primerjalno jezikosl. Marca 1891 je bil prom. za doktorja. Isto leto je dobil od dunajske univerze Linsbergovo štipendijo in v nov. odpotoval v Makedonijo, da bi tam preučil makedonske dialekte. Ker so ga tam Turki imeli za vohuna, je moral 1892 zapustiti Makedonijo in je zato odšel na Dunaj. Še istega leta je odpotoval na dalmatinske otoke študirat čakavsko narečje. V študijskem letu 1893/94 je nato predaval jugoslovansko filologijo na graški univerzi, potem pa zaradi bolezni 1896 umrl. (SBL VI, str. 214-7)

¹⁵⁵ Pismo hrani Univerzitetna knjižnica v Mariboru. Glej: Ms 288 Simonič Franc, II. Korespondenca: 9. Vatroslav Oblak (2, 1891). Katalog rokopisov Univerzitetne knjižnice Maribor. Ms 1 - Ms 300. Založba Obzorja Maribor: Maribor 1978, str. 93.

¹⁵⁶ Prav tam.

¹⁵² Prav tam.

sem bil za par dni na Dunaju. Imel sem nujnega opravka v naučnem ministrstvu. Kakor Ti je morebiti znano iz slovenskih časnikov, imel sem letošnje šolsko leto na gimnaziji veliko sitnosti. Neki predmestni kaplan, Eržen po imenu, vzgajal je med mladino vohune, kateri so mu za par krajcarjev ali pa kozarec vina prav pridno poročali, kaj je brezbožnega govoril ali bral ta ali oni učenec, kaj je v šoli bona fide povedal ta ali oni učitelj. Vse je zbral v dolgi pritožbi zoper "brezversko" gimnazijo, ter pritožbo vložil pri deželnem šolskem svetu. Bile so dolge preiskave, na podlagi katerih je bilo kaznovanih nekoliko dijakov, in par profesorjev je dobilo ukor. Ves akt se je izročil potem ministrstvu v konačno rešitev. Da bi zvedel, kako mišljenje vlada na Dunaju, podal sem se pred kratkem tje. Bil sem vsak dan svojega tamošnjega bivanja pri enem ali drugem gospodu ... Avdi-jenco pri ministru oskrbel mi je prof. Šuklje; vsled tega sem bil na njega navezan bolj ali manj. Prenočišče pa mi je ponudil prof. Sturm, prijatelj moj iz Novega Mesta. ... Tebe bi prav rad obiskal, govorila sva s Sturmom vsak dan o tem in imel sem že celo dan in uro naslovljeno, kedaj pojdem k Tebi, - a računal sem brez ministrstva, moral sem namreč še jedenkrat tje ... Domov sem prišel precej potolažen, ker sem videl, da na Dunaju ljudje bolj mirno in trezno sodijo, kakor nekateri ljudje v Ljubljani. Jaz za svojo osebo od tega potovanja nimam nobenih osebnih koristi, a šlo mi je za zavod, za njegovo čast sem se moral potegniti.¹⁵⁷

V pismu z 31. decembra 1896 Senekovič spet piše tudi o drugih aktivnostih in s tem v zvezi o izobraževanju slovenskih žensk: "Zdaj pa sem močno uprežen v svojem lastnem zavodu, v mestnem zboru in kot predsednik kuratorija višje dekliske šole. Ta šola je bila letos vendarle otvorjena in šteje sedaj v prvem razredu 27 učenk. Za prvo leto gotovo lepo število. Jaz upam, da bode ta šola imela lepo prihodnost ter da bode za kulturni razvoj našega naroda zelo velikega pomena. Doslej pogrešamo povsod, posebno pa ob periferiji, narodno izobraženega ženstva. V Ljubljani so sedaj v tem oziru razmere nekoliko boljše, odkar imamo izvrstno slovensko gledališče. Doslej je tej šoli nasprotovala deželna vlada in pa klerikalna stranka. ... Naše politične razmere na Kranjskem so vedno jednake in slabe, tako da človek, ki ni politik, ne govori rad o njih."¹⁵⁸

Senekovič je nadalje v pismih snubil Simoniča, da bi prišel na izpraznjeno mesto knjižničarja v ljubljansko licejsko knjižnico. V pismu s 26. julija 1897 ga takole prepričuje: "Danes sem pri vladi zvedel, da je sedanji knjižničar Muys že umirovljen. Tedaj se bode njegovo mesto menda res v kratkem popolnilo. Dosedanji skriptor Stefan je sicer rodom Čeh, za ženo ima Nemko, ki v hiši hlače nosi, in otroke svoje ima spisane kot Nemce. Mož ne zna slovenski, če tudi je že dokaj let /menda kakih 10/ v Ljubljani ... O knjižničarstvu zna toliko, kar se je v Ljubljani priučil, drugod v knjižnicah ni služboval. V našo licejalno knjižnico potrebujemo moža, ki se čuti Slovenca, ali vsaj Slovana, kateri bode za to skrbel, da bode knjižnica dobila vse na Slovenskem izšle knjige in važna dela slovanska. Sedaj Muys slovenskih knjig ni kupoval, jemal je le to, kar se mu je uradno zastonj izročilo; če pa je ta ali ona na Kranjskem izšla knjiga slučajno izostala, pa je nikoli ni reklamiral. ... Slovenca, za to mesto zmožnega menda razen Tebe ni nobenega."

Simonič mu je kljub temu negativno odgovoril in priporočil za izpraznjeno mesto kolega dr. Peiskerja, kot je razvidno iz nadaljevanja: "Če je torej dr. Peisker naroden Čeh, dobro nam došel in 100 krat bolj kakor kak Nemec. Ergo na delo zanj!"¹⁵⁹

V naslednjem pismu, ki nosi datum 20. oktober 1897, Senekovič takole sprejme Simoničevo odločitev: "Tebi dam čisto prav, da nisi prosil, ker bi materijelno prišel na slabše. Ako pa hočeš počivati in malo delati, potem pa ni ugodnejše služba kakor tukaj."¹⁶⁰

Simonič in Senekovič sta potem naredila vse kar je bilo v njunih močeh, da službe ne bi dobil kakšen Nemec. V pismu z 30. septembra 1897 Senekovič piše: "Za dr. Peiskerja je treba vse sile napeti in tudi naše poslance zanj pridobiti. Svetoval bi Ti, da se potrudiš v tej zadevi k dr. Šušteršiču, ki med slov. derž. poslanci nosi sedaj zvonec. S Šukljetom sem že jaz govoril, in mi je tudi obljubil, da hoče storiti potrebne korake. Želeti je nujno, da bi v Ljubljano ne prišel zopet kak Nemec."¹⁶¹

Kot je razvidno iz pisma s konca decembra 1897, nista bila uspešna: "Dasiravno mi je dr. Peisker neznana oseba, storil sem zanj, kar sem vedel in mogel. Za Štefana so delali Nemci in neke zelo vplivne osebe na Dunaju. ... On sam nam ni nevaren, nevaren pa utegne postati njegov naslednik, za katero mesto kandidujejo Nemci par pristnih listov svoje gore. Nam je škodilo to, da naši poslanci niso vzajemno in energično postopali." Senekovič v nadaljevanju piše o na splošno slabih možnostih pri zaposlovanju Slovencev: "Pri nas so

¹⁵⁷ Pismo hrani Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani. Glej: Ms 1431 Šlebinger Janko, VII. Tuja korespondenca: Francu Simoniču Andrej Senekovič (2, 1893-1894). Katalog rokopisov Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani. Ms 1385 - Ms 1470. NUK: Ljubljana 1999, str. 316.

¹⁵⁸ Pismo hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

¹⁵⁹ Prav tam.

¹⁶⁰ Prav tam.

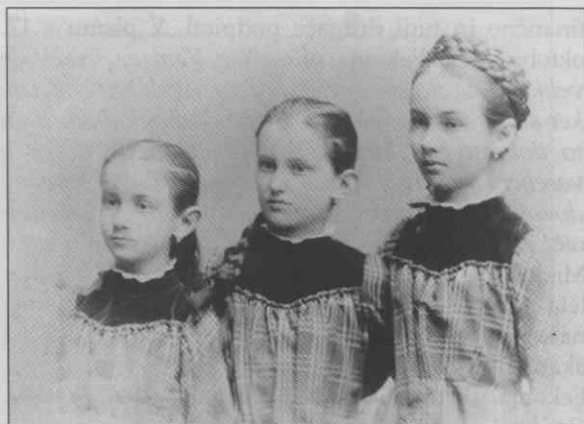
¹⁶¹ Prav tam.

v obče sedaj take razmere, da Slovenec ne more zlehka zlesti na višje mesto izuzemši one slučaje, kjer mu je potem prisojeno za druge tlako delati. Iste razmere vladajo tudi po naših šolah. Na naši gimnaziji je bilo pred par leti razpisano mesto zgodovinarja. Jaz sem se zastavil za prof. Vrhovca, dokazujoč, da zgodovinar mora biti večš tudi slovenskega jezika. Ker pa je mesto bilo razpisano tako, da ima tisti prednost, ki se izkaže s kvalifikacijo za nemški jezik, - dobil sem kot odgovor na svoj utemeljen predlog od deželnega predsednika - nos, češ da sem ukrepe svoje višje oblasti kritikoval, k čemur nisem opravičen. Tako je in bode tudi v prihodnje."¹⁶²

Družabno življenje na Dunaju

Franc Simonič je bil kljub temu, da je preživel večji del življenja v tujini in da je bila njegova žena Nemka, Slovenec z dušo in telesom. V slovenskem duhu so bile vzgojene tudi njune hčere. Najstarejša Olga se tega spominja takole: "Mojemu očetu je bilo mnogo do tega, da se ne odtujimo svoji narodnosti. Doma smo govorili le slovensko, zunaj je bilo vse nemško."¹⁶³ Ob spomenu na šolo pa: "Vobče pa sem jaz skoro bolj kmetsko dekle ko meščanka, to sem tudi vedno v šoli občutila. Vidlo se mi je vedno, da sem tuja. Mogoče tudi zato, ker sem Slovenka."¹⁶⁴ Vse tri so hodile na Dunaju v osnovno in meščansko šolo vsaka od njih pa je igrala tudi en inštrument: Olga in Vera sta godli na violino, Nada pa je igrala klavir.

Ko je dr. Karel Štrekelj, vneti zbiratelj slovenskih narodnih pesmi, postal profesor na slavistiki v Gradcu, so mu dunajski Slovenci leta 1897 priredili poslovljni večer. Na tej slovesnosti so igrale gosli in klavir vse tri Simoničeve hčere. Slovenski narod je o tem dogodku takole pisal: "(Odhodnica g. dr. K. Štreklja.) Z Dunaja se nam piše: *Koncem t. m. preseli se gospod dr. Karol Štrekelj, ki je bil imenovan izr. profesorjem na graško vseučilišče, z Dunaja v Gradec. Slovenski klub priredi tem povodom v soboto, dne 10. aprila v hotelu "Zur golden Ente" II. Remergasse 4, svojemu dolgoletnemu marljivemu članu in bivšemu tajniku podpornega društva za slovenske visokošolce odhodnico. Govor bode imel g. dr. Mat. Murko, c. kr. docent na vseučilišču dunajskem. Koncertovale pa bodo gospodične: Marica Luzarjeva, Nada, Olga in Vera Simoničeve. Začetek ob osmih zvečer.*"¹⁶⁵

Olga, Vera in Nada okoli 1890
(od desne proti levi).

Vsa družina se je redno udeleževala prireditve slovenskega družabnega življenja na Dunaju. Vse tri hčere so sodelovale pri Slovanskem pevskem društvu in pele v zboru na njihovih koncertih pod taktirko Rusa Anatola Arhangelškega.¹⁶⁶

V gostoljubni Simoničevi družini na Dunaju, so bili vedno prijazno sprejeti tamkajšni Slovenci. Redno so tja zahajali študentje, in sicer kasnejši profesor dr. Jakob Žmavc,¹⁶⁷ pravnik dr. Anton Božič,¹⁶⁸ jezikoslovec dr. Rajko Nahtigal,¹⁶⁹ že omenjeni bibliotekar dr. Ivan Prijatelj in drugi.¹⁷⁰

Posebno pozornost pa je Simonič namenil rojaku, slikarju Romanu Fekonji,¹⁷¹ katerega je

¹⁶⁶ V družinskem arhivu Simonič/Šlebinger so ohranjeni sporedi teh koncertov, ki jih je Slovansko pevsko društvo prirejalo najprej v dvorani "Ronachra" na I. Schellinggasse 4, potem (od 1902) pa v dvorani hotela "Savoy" na VI. Mariahilferstrasse 81: Ročnik XLII. 1902-1903, XLIII. 1903-1904, XLIV. 1904-1905, XLV. 1905-1906.

¹⁶⁷ Jakob Žmavc (1867-1950), roj. na Rožičkem Vrhu pri Vidmu ob Ščavnici je po končani gimnaziji (1887) študiral zgod. in zemljepis na univ. v Gradcu, nadaljeval do 1890 v Pragi in končal 1892 na Dunaju (tudi slavistiko). Promoviral je leta 1894, potem pa do pokoja izmenično poučeval na gimn. v Lj., Kranju in Mrbu. (SBL XV, str. 989)

¹⁶⁸ Anton Božič (1876-1953), roj. v Stročji vasi pri Ljutomeru, je po končani gimnaziji (1897) študiral pravo na Dunaju in zaključil z opravljenim doktoratom. Leta 1909 pa se je preselil v Celje, kjer je delal kot odvetnik. (SBL I, str. 55)

¹⁶⁹ Rajko Nahtigal (1877-1958), roj. v Novem mestu, je po končani gimnaziji (1895) študiral na dunajski filozofski fakulteti ter leta 1901 doktoriral iz slovenske filologije in primerjalnega jezikoslovja. Po študiju v Rusiji se je 1902 vrnil na Dunaj, kjer je na raznih zavodih začel s poučevanjem ruskega jezika. 1913 je bil imenovan za izred. in 1917 za rednega prof. slovenske filologije na univerzi v Gradcu. 1919 je bil imenovan za red. prof. na univerzi v Lj. in tam postal prvi dekan, nato pa še rektor filozofske fakultete. (SBL VI, str. 188-9)

¹⁷⁰ Po pripovedovanju Zore Ilich (roj. Šlebinger).

¹⁷¹ Roman Fekonja (1868-1910) roj. v Veličanah (župn. Svetinje) je osnovno šolo obiskoval v Svetinjah in v Ljutomeru in nato s pomočjo svetinjskega župnika Gajška eno leto gimnazijo v Ptuj. Nato ga je leta 1884

¹⁶² Prav tam.

¹⁶³ Glej op. št. 57 (*Babičina beseda, I. Spomini na otroštvo*), str. 13.

¹⁶⁴ Glej op. št. 57 (*Babičina beseda, II. Zaroka*, pismo Francu Simoniču, G. Radgona, 23. julija 1901.), str. 15.

¹⁶⁵ Slovenski narod, št. 80, leto XXX, 9. april 1897, str. 3.

finančno in tudi drugače podpiral. V pismu s 17. oktobra 1890 Fekonja piše: *"Jaz Vam za vse Vaše velike dobrote za vselej hočem hvaležen vstajati, ker ste me že iz velike revščine pomagali, bom Vam to dobroto, na kateri koli način Vam bo drago z veseljem povrniti. ... Za kako naročilo si ponižno dovoljim moj tukajšnji naslov priložiti ..."*¹⁷² Simonič je na primer posredoval pri slavistu Franu Miklošiču, da ga je Fekonja portretiral v začetku leta 1891. Z njegovim portretom je želel Fekonja nastopiti na dunajski razstavi, vendar mu slike na akademsko letno razstavo niso sprejeli. O tem piše Fekonja v pismu, ki ga je 21. marca 1891 poslal z Gradca Simoniču na Dunaj: *"Ravno včeraj sem glas dobil ... da niso sprejeli Miklošiča v rastavo, ker je okvir le prepozno prišel tje mi pravijo. To pa je skoraj neverjetno, ampak kak sem že na Dunaji zvedel, da morem pazko imeti, če mi ga sploh razstavijo. ... Pač je smola to. Svetujte mi gospod doktor, kaj da imam za storiti se sliko. Slika more že v kakih 10 tih dneh doma biti, namreč pri meni kak se mi je naročilo, takoj bom še danes komisijo naznanil, da mi podoba nazaj spravi, ker pozneje mi več ne garantira za njo."*¹⁷³ Simonič je nato poskrbel, da so to sliko razstavili v Künstler Clubu, in Fekonja se mu je v pismu s 26. marca 1891 za to zahvalil: *"Ker včeraj nesem na akademijo hodil, ter danes Vašo drago in cenjeno pismo sprejel za kterege Vam iskreno zahvalo izražam in posebno pa, ker ste bili tako dobri in za sliko drugi prostor pozvedeli. Za to sem jaz sicer ujeca prositi namenil, ker pa oni po takih potih malo uplivajo, sem Vam častiti gospod doktor hvaležen za ta trud ..."*¹⁷⁴ Tudi ko se je Fekonja preselil v New York, sta s Simoničem preko pisem obdržala stike.

Podobno kot za slikarja Fekonjo je Simonič skrbel še za enega rojaka, za pisatelja Božidarja

Flegeriča. Pošiljal mu je knjige, denar in ga tudi moralno podpiral pri njegovem delu. V pismu s 14. marca 1894 Flegerič piše: *"Tvoji želji ne morem ustreči; Dante-ja jaz ne morem sloveniti, za tako velikansko delo sem preslab. ... Morda bi poskusil sloveniti vsaj neke speve, da sem v inačih razmerah! Nočem Ti opisovati svojega sedanjega položaja, ker bi Te to žalostilo, marveč Te prosim, da bi zopet blagovolil poslati 1 forint, ker ga za obuvavo silno potrebujem."*¹⁷⁵

V zahvalo je Flegerič za Simoničev 47. rojstni dan spesnil kratko pesem, ki jo je priložil k pismu z 2. oktobra 1894.¹⁷⁶

Kustos v dunajski univerzitetni knjižnici (1898-1906)

17. marca 1898, 21 let, odkar se je Simonič zaposlil v dunajski univerzitetni knjižnici, ga je ministrstvo za uk in bogočastje imenovalo za provizoričnega kustosa. Njegova plača se je povišala za 200 gl. in je tako skupno znašala 2.700 (2.000 + 600 + 100) gl. Kot je ugotovil dr. W. Lukan, je do tega imenovanja prišlo zaradi Grassauerjevega predloga, ki ga je izdelal za spodnjeavstrijsko namestništvo (januarja 1896), ob odhodu kustosa dr. Wilhelma Haasa iz tamkajšne knjižnice. Glede na delovno dobo in kariero v knjižnici naj bi to izpraznjeno mesto zasedel Albert Gessmann. Gessmann je bil tako strokovno kot jezikovno popolnoma kvalificiran, vendar kot državnozborski poslanec službe v knjižnici ni mogel opravljati v polnem obsegu.¹⁷⁷

Grassauer je v predlogu za izpraznjeno mesto kustosa navedel Simoničovo 18-letno službo v univerzitetni knjižnici, opozoril na ustrezno jezikovno kvalifikacijo in omenil, da je napisal za Šumanovo delo *Die Slovenen* literarno zgodovinski del.¹⁷⁸ V poročilu je lepo pohvalil Simoniča še s temi besedami: *"Zato vodi v knjižnici tudi referat za slovansko literaturo. Ima potrebno bibliografsko in splošno znanje o literaturi, predvsem na področju slovanske literature, je zelo zagnan in zanesljiv uradnik, in dobro izvaja konec septembra 1895 prevzeto nadrevizijo katalogiziranja. Njegovo politično zadržanje ter njegovo obnašanje znotraj zavoda je v vsakem oziru brežhibno. Zato je za izpraznjeno mesto kustosa izvrstno usposobljen."*

ljutomerski nadučitelj Jos. Horvat poslal na graško slik akademijo, ki jo je dokončal s podporo grofa Schlicka leta 1887. Studije je nadaljeval na dunajski akademiji in jih tudi končal okr. 1890. 1892 je s svojo sestro Genovefo odšel v New York in od tam v San Francisco, kjer je dobival zlasti kot portretist, veliko naročil. 1896 se je vrnil v domovino, živel v Ljutomeru in tam veliko slikal, a zopet odpotoval v New York, kjer se je, verjetno zaradi nesreče v zakonu, zastrupil v kopeli s plinom. (SBL I, str. 174-5)

Fekonja je v Gradcu portretiral dekana Fr. Simoniča (v pismu z 18. julija 1888, ki ga hrani Univerzitetna knjižnica v Mariboru, je Fekonja izstavil račun za ta portret - 24 gl. in 70 kr.), na Dunaju Fr. Simoniča in njegovo ženo Rozo v New Yorku pa vse tri Simoničeve hčere. Ti portreti so v družinski lasti in jih hranimo v hiši v Gornji Radgoni.

¹⁷² Pismo hrani Univerzitetna knjižnica v Mariboru. Glej: Ms 288 Simonič Franc, II. Korespondenca: 2. Roman Fekonja (9, 1888-1895). Katalog rokopisov Univerzitetne knjižnice Maribor. Ms 1 - Ms 300. Založba Obzorja Maribor: Maribor 1978, str. 93.

¹⁷³ Prav tam.

¹⁷⁴ Prav tam.

¹⁷⁵ Pismo hrani Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani. Glej: Ms 1431 Šlebinger Janko, VII. Tuja korespondenca: Francu Simoniču Božidar Flegerič (3+1 pesem, 1894). Katalog rokopisov Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani. Ms 1385 - Ms 1470. NUK: Ljubljana 1999, str. 316.

¹⁷⁶ Prav tam.

¹⁷⁷ Zato je po Haasovem odhodu, namesto Gessmanna, zelo važno in odgovorno mesto nadrevizorja katalogov prevzel Simonič. O tem glej op. št 36, str. 43.

¹⁷⁸ Glej op. št. 86.

Fotografija uradnikov dunajske univerzitetne knjižnice 1902 (za mizo Grassauer in Simonič).

Če se upošteva, da Gessmann že skozi leta knjižnici le na pol pripada, medtem ko se Simonič izključno posveti knjižnici in vrh tega opravlja delo, ki je prej pripadalo kustosu, potem bi po načelu, da naj delu tudi plača ustreza, Simonič imel pravico do mesta kustosa.¹⁷⁹ Ker je Grassauer vedel, da je Gessmannova državnozborna dejavnost ustavno zajamčena pravica in da bo zaradi tega Gessmann vendarle imenovan za kustosa, je spodnjeavstrijsko namestništvo tudi zaprosil, da bi Simonič dobil vsaj "naziv in značaj kustosa". S tem bi se Simoniču izkazalo priznanje za opravljeno delo, pridobil pa bi si tudi boljši položaj v razmerju do drugih bibliotečnih uradnikov, katerih delo je moral kontrolirati. Spodnjeavstrijsko namestništvo se je z Grassauerjevim mnenjem sicer strinjalo, toda ministrstvo je za kustosa vseeno imenovalo Gessmanna, Simoniča pa za provizoričnega kustosa. Na status definitivnega kustosa je moral Simonič počakati do upokojitve kustosa Josefa Meyerja, kar se je zgodilo čez dobri dve leti, natančneje 22. avgusta 1900.¹⁸⁰ Kot definitivni kustos je imel Simonič 6.200 (4.800 + 1.400) kron (po novem denarju) plače.¹⁸¹

Simonič je bil med drugim tudi član Avstrijske-

ga društva za bibliotekarstvo (Österreichischer Verein für Bibliothekswesen), ki je izdajalo lasten strokovni časopis,¹⁸² v katerem so na vidnem mestu sodelovali uradniki dunajske univerzitetne knjižnice. Grassauer je bil npr. prvi predsednik, drugi so imeli odborniške funkcije ali pa so načelovali uredništvu časopisa, medtem ko je bil Simonič navaden član brez posebne funkcije. Dokumentiran je en sam večer, ko je Simonič na nekem društvenem večeru povzel diskusijo.¹⁸³ Nedejaven je bil tudi v društvenem časopisu, saj tam ni objavljal svojih strokovnih člankov kot tudi ne recenzij.¹⁸⁴

V Slovenskem biografskem leksikonu nadalje

¹⁸² Od leta 1897 (1. letnik) do leta 1912 (16. letnik) pod imenom Mittheilungen des Österreichischen Vereins für Bibliothekswesen, od leta 1913 (17. letnik) do leta 1915 (19. letnik) pa kot Österreichische Zeitschrift für Bibliothekswesen.

¹⁸³ To je bilo 15. decembra 1899 ob predavanju o ravnokar izdanih "pruskih inštrukcijah". Simonič je načel problem neobstoječega generalnega kataloga za avstrijske knjižnice in pri tem dal za zgled generalni katalog pruskih knjižnic, ki temelji na novih inštrukcijah. Simonič je predlagal društvu, da ustanovi komisijo za izdelavo takih inštrukcij. Predavatelj dr. Robert Daublebsky von Sterneck je repliciral, da prihaja predlog prepozno, v zaključni besedi pa je Grassauer, ki je vodil diskusijo, Simoniča pozval, naj izdela konkretni predlog in ga naslovi na odbor društva. Tega pa potem Simonič ni storil, ker se ta problematika na sejah odbora in na glavnih skupščinah društva vsaj v Simoničevem aktivnem času ni več pojavila na dnevnem redu.

¹⁸⁴ Glej op. št. 36, str. 43-44.

¹⁷⁹ Glej op. št. 36, str. 43.

¹⁸⁰ Original dekreta o Simoničevem imenovanju za definitivnega kustosa se nahaja v družinskem arhivu Simonič/Slebinger v Gornji Radgoni.

¹⁸¹ Glej op. št. 36, str. 42-44.

piše, da je Simonič že zgodaj zastopal knjižničnega vodjo ter kasneje več let vodil knjižnico.¹⁸⁵ Avtor tega sestavka je verjetno pri tem mislil na čas, ko je imel Simonič status definitivnega kustosa (1890-1906) v dunajski univerzitetni knjižnici. Zopet so novejšje raziskave dr. W. Lukana pokazale, da to ne drži. Od leta 1890 dalje je imel namreč status 1. kustosa dr. Johann Fuchshofer, kar pomeni, da je samo on lahko zastopal vodjo knjižnice (Grassauerja) v odsotnosti. Šele ko se je Fuchshofer jeseni 1901 upokojil, je postal Simonič, čeprav takrat le 2. kustos, za stalno odsotnim Gessmannom, prva oseba za Grassauerjem v knjižnici. In šele ko je Grassauer v začetku leta 1903 resno zbolel in zato februarja vzel bolniški dopust, je začasno poslovno vodstvo dunajske univerzitetne knjižnice prevzel Simonič. Grassauer je potem maja istega leta stopil v pokoj, že čez štiri mesece pa umrl.¹⁸⁶

Simoničevo začasno upravno vodstvo knjižnice od februarja 1903 dalje je potem trajalo dobrih pet mesecev, torej ne nekaj let, kot piše v Slovenskem biografskem leksikonu in kot smo mislili doslej. V deloma ohranjenih aktih v arhivu univerzitetne knjižnice na Dunaju, ki jih je Simonič obdelal in zato nosijo parafo "Sč." ali "Dr. Sč.", se zrcali vsakdanje upravno delo vodje knjižnice. Prvi od teh aktov, ki nosi Simoničev podpis, je letno poročilo 1901/02, datirano z 31. januarjem 1903. Iz njega je razvidno, da je Simonič oddal pozicijo nadrevizorja, dobil pa k referatu za slovansko filologijo dodatno, manj zahtevno nalogo končne revizije uredniških del za novi vezani rokopisni katalog. Simonič se je ukvarjal tudi z Gessmannovo prošnjo za upokožitev, ki je bila v začetku septembra ugodno rešena, s čimer je Simonič postal tudi formalno prvi med kustosi. Takrat je njegova plača znašala celih 6.200 (4.800 + 1.400) kron, kot kustos pa se je začel potegovati tudi za prvo quinque-nalno doklado, ki bi jo moral dobiti vsak kustos po petih letih pridobitve tega statusa. Toda pri Simoniču je bil problem ta, da je minilo pet let po imenovanju za provizoričnega kustosa in samo tri leta po pridobitvi statusa definitivnega kustosa. Zato je spodnjavstrijsko namestništvo s prvo quinque-nalno doklado počakalo še dve leti.¹⁸⁷

Medtem ko je Simonič vodil knjižnico, so tekli pogovori o tem, kdo bo nasledil Grassauerja. Senat dunajske univerze je predlagal za naslednika v vodstvu knjižnice njenega bivšega uradnika in takratnega predstojnika graške univerzitetne knjižnice, dr. Wilhelma Haasa. Ministrstvo je vseeno objavilo razpis in nanj se je potem prijavilo sedem kandidatov, med njimi tudi Simonič. Senat se je še enkrat odločil za starejšega in izkušenejšega Haasa.

Minister za uk in bogočastje Wilhelm Hartel se je pridružil mnenju senata in Haasa predlagal cesarju. 9. julija 1903 je bil tako Haas imenovan za univerzitetnega bibliotekarja na Dunaju in je še isti mesec zasedel izpraznjeno mesto predstojnika.¹⁸⁸

Simonič je kmalu po imenovanju Haasa ponovno zbolel, tokrat na živcih, in je bil potem od srede septembra 1903 do srede marca 1904 na bolniškem dopustu. Šel je v bolnico v Gradec, kamor sta ga po nasvetu zdravnika spremljala žena in ena od hčerk, da sta ga lahko vsak dan obiskovali in po tem, ko je zapustil bolnico (decembra), skrbeli zanj. Simonič tudi potem, ko se je vrnil na Dunaj, ni bil zmožen hoditi v službo. Zdravljenje in bivanje v Gradcu je tudi veliko stalo, zaradi česar je Simonič v službi zaprosil za posebno bolniško podporo. Januarja 1904 je novi predstojnik Haas predložil njegovo prošnjo spodnjavstrijskemu namestništvu. Potrdil je izredne Simoničeve stroške, ki so nastali po izrecnem nasvetu zdravnika, in navedel, da ima Simonič večjo družino, tako da redna plača v teh izrednih okoliščinah ni dovolj. V priporočilu je Haas omenil Simoničev vinograd, ki mu zaradi trtne uši povzroča dodatne stroške. Dodal je še, da je Simonič bolehal že v juliju prejšnjega leta, a kljub temu hodil v službo, ter pred tem več mesecev nadomeščal bolnega predstojnika Grassauerja, ko je ta šel v pokoj, pa knjižnico tudi vodil. Ker Simonič še ni nikoli zaprosil za kakšno podporo in glede na okoliščine, je Haas predlagal za prosilca "izdatno denarno podporo".¹⁸⁹ Ta je bila odobrena ob koncu februarja 1904 v znesku 600 kron.¹⁹⁰

Ker je bil Simonič tako dolgo odstoten iz službe, je Haas na novo organiziral njegovo delovno področje. Referat za slovansko filologijo je oddal amanuensisu, Čehu dr. Jaroslavu Sutnarju, ki je Simoničevo delo sistematičnega zbiranja slovanske literature nadaljeval, Simoniču pa je dal referat za bibliografijo (marca 1904).

Simoničeva slovenska bibliografija

Simoniču je bibliotekarska služba, še posebej delo na referatu za slovansko filologijo, predstavljala zelo ustrezen okvir za izdelavo prve retrospektivne bibliografije v slovenščini. Dunajska univerzitetna knjižnica je bila največja knjižnica v

¹⁸⁸ Prav tam, str. 49-51.

¹⁸⁹ V naslednjem pismu je predstojnik Haas spodnjavstrijskemu namestništvu to nekoliko bolje obrazložil: Simoniču bi po statusu kustosa pripadala podpora 600 kron, ker pa je ta dalj časa interimistično vodil biblioteko in zaradi drugih okoliščin, ki jih je Haas omenil že v priporočilu, je predlagal enkratno bolniško podporo v višini 1.000 kron. Toda niti namestništvo niti ministrstvo Haasove argumentacije nista podprla.

¹⁹⁰ Glej op. št. 36, str. 52.

¹⁸⁵ Glej op. št. 69.

¹⁸⁶ Glej op. št. 36, str. 47.

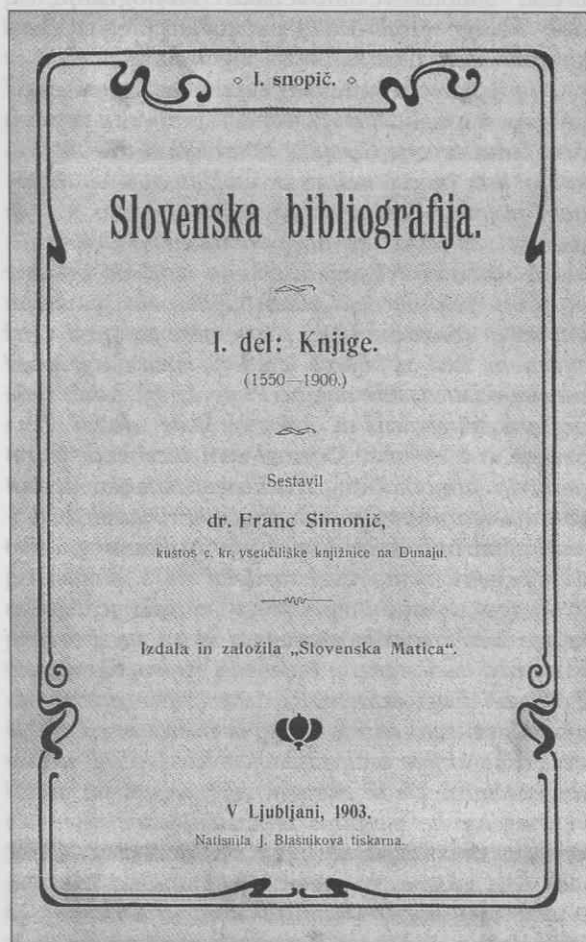
¹⁸⁷ Prav tam, str. 49.

habsburški monarhiji in je do njenega razpada imela vlogo centralne državne knjižnice. Skoraj vse slovanske in slovenske knjige, ki so izšle v monarhiji, so se slej ko prej znašle v tej knjižnici. Simonič, ki je bil od leta 1891 referent za celotno slovansko filologijo, je tam začel sistematično zbirati slovansko literaturo, skrbel za njeno dobavo, popis itd. Skratka pri svojem delu je uvidel, da je urejena bibliografija nepogrešljiva osnova za znanstveno delo nekega naroda.

Takoj, ko mu je v knjižnici prišla v roke slovenska knjiga, jo je popisal, ali pa je to storil po zanesljivih virih. Med počitnicami je odhajal v domovino, kjer je popisoval knjige, ki jih na Dunaju ni bilo. Polnih 25 let se je posvečal temu delu in uspel zajeti 75 odstotkov slovenske knjižne produkcije za obdobje 350 let: od prve Trubarjeve knjige iz leta 1550 pa vse do leta 1900. Bibliografija predvsem ni zabeležila knjig izven tedanje države. Uredil jo je po abecedi avtorjev ali naslovov.

V zvezi s tem so ohranjena tri pisma, ki jih je Simonič poslal takratnemu skriptorju ljubljanske licejske knjižnice, Luki Pintarju.¹⁹¹ V pismu s 30. julija 1901 Simonič napove svoj obisk v knjižnici: *"Kmalu bodem imel vso slovensko bibliografijo na lističih zbrano. A mnogo slovenskih knjig še nisem v rokah imel, in po drugih pripomočkih zapisani naslovi so netočni in pomankljivi. Ker Vaša knjižnica primeroma največ slovenskih knjig hrani, zato bi hotel v počitnicah priti v Ljubljano za par dni, da si take knjige pogledam in popišem. ... Zato Vas prosim, da mi blagovolite naznaniti, ali bi mogoče bilo letos od 16. avgusta do 15. septembra - to je čas mojih počitnic! - Vašo knjižnico rabiti? ... veselilo bi me, ako bi mogel Vas kot slovenskega rojaka v knjižnici najti, ker bi mi Vi mogli bolje postreči, kot Vaš predstojnik, ki ni Slovenec."*¹⁹² V pismu s 30. decembra 1901 preloži svoj obisk v knjižnici na naslednje leto: *"Neka nesrečna zvezda blišči moji slovenski bibliografiji, kojo bi že davno završil, da bi mogel se dokopati do knjig samih ... Vse delo zdaj spet popolnoma počiva, ker sem preveč z drugimi posli obložen."*¹⁹³ In končno v pismu z 10. julija 1902 piše: *"Ker lani ni kazalo,*

*pridem letos gotovo v Ljubljano spopolnit svojo zbirko. Škoda, da ne morem na tenko določiti časa, ker so moje počitnice nekoliko še dvomljive radi silnega dela, ki ga s pisanjem novega abecednega kataloga imamo. ... Jaz prinesem vso svojo zbirko na lističih. Prosim Vas, ako Vam je mogoče, uredite si tako počitnice, da bodete od 9. do 20. septembra v Ljubljani."*¹⁹⁴

Naslovnica Slovenske bibliografije

Kot sem že omenila, je bil Simoničev dom na Dunaju priljubljeno zbirališče slovenskih študentov. Stalni gost dr. Anton Božič je tja pripeljal študenta Janka Šlebingerja, ki je na Dunaju študiral (1899-1903) slavistiko in germanistiko. Ko je ta videl Simoničeve zapise, mu je predlagal, da bi jih izdal v knjižni obliki. Pomagal mu je tudi najti založnika: Slovensko matico v Ljubljani. Preden je bila bibliografija pripravljena za tisk, je bilo potrebnega še veliko dela. Simoniču je zato po svojih močeh pomagala tudi hči Olga. 7. junija 1903 je v svoj dnevnik zapisala: *"Ata je pisal bibliografijo, prepisovala sem črko za črko. Kako dobro, da*

¹⁹¹ Luka Pintar (1857-1915), rojen v Hotavljah v Poljanski dolini. V rojstnem kraju in v Škofji Loki je obiskoval osn. šolo. Na gimnazijo je hodil v Ljubljani, v Gradcu pa študiral klasično filologijo in slavistiko. Od 1883 leta bil suplent na lj. gimnaziji, od 1890 pravi učitelj in nato prof. na gimn. v Novem mestu. Od 1898 leta je služboval kot skriptor na lj. licejski knjižnici, 1909 kot kustos in nato do smrti ravnatelj tega zavoda. (SBL VII, str. 344-52.)

¹⁹² Pismo hrani Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani. Glej: Ms 1060 Pintar Luka, IV. Korespondenca: Franc Simonič (3, 1901-1902). Katalog rokopisov Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani. Ms 1000 - Ms 1170. NUK: Ljubljana 1980, str. 30.

¹⁹³ Prav tam.

¹⁹⁴ Prav tam.

Ljudje vsaj do neke mere visijo na formah, koliko nerazumljivega bi sicer kateri napisali!", 28. junija: "Pomagala sem celi dan ateku in končno je tudi dovršil svojo bibliografijo, da sem začela numerirati.", 30. junija: "Rektorjev dan. Ostali doma, porabili dan vsak po svoje in - hvala bogu: Bibliografija je končana."¹⁹⁵

V letih 1903 do 1905 so postopamo izšli trije zvezki Simoničeve *Slovenske bibliografije*, I. del: *Knjige (1550-1900)*, načrtovani pregled člankov, II. del: *Članki*, pa žal nikoli ni izšel.

V predgovoru k tretjem zvezku je Simonič med drugim zapisal: "Pri Slovencih poročajo že izza časa Janežičevega Glasnika razni leposlovni in strokovni listi precej vestno o vsakem novem knjižnem pojavu. Vendar je za kulturno sliko našega naroda važno, da se njegovo duševno delovanje, kakor se zrcali v knjigah, zbrano izda, da postane poraben pripomoček znanstveniku in vsakemu ljubitelju domače knjige. Ko sem se že pred četrto stoletjem lotil nabiranja gradiva, sem želel pred vsem podati naslov natančno po knjigi sami; toda premnogokrat mi ni bilo mogoče dobiti tega prvega vira do rok. Zajemal sem torej tudi iz zanesljivih pripomočkov Th. Elzeja, Šafařnika, iz bogate nakladnice Marnovih Jezičnikov, letnih bibliografij Matičnih Letopisov i. dr. Nabrano gradivo sem prvotno nameraval razdeliti na a. slovenske, b. knjige slovenskih pisateljev v tujih jezikih in knjige neslovenskih pisateljev, ki so pa po svoji vsebini v tesni zvezi z bitjem in žitjem Slovencev. Toda za drugi oddelek je bila zbirka precej pomanjkljiva, zato sem jo izločil iz načrta in sprejel le slovenske knjige onih pisateljev, ki so pisali tudi v slovenščini ... Da se obseg knjige preveč ne razširi in vsebina ne postane premalenkostna, sem za novejšo dobo izpustil manj važni drobiži, kakor računске sklepe posojilnic in hranilnic, zadrug, pravila in poročila raznih lokalnih društev, cenike in podobno. ... Pristop do raznih zasebnih knjižnic mi je bil večkrat nemogoč; zato je pač pri najboljši volji izostala še marsikatera drobtinica. Vse popravke naj si vsak ljubitelj slovenske knjige zabeleži in morda se izda po preteku enega desetletja "Dodatek". Vsem, ki so mi pomogli z raznimi prispevki, izrekam najsrčnejšo zahvalo, posebno pa slavni 'Slovenski Matici', ki je blagovolila zbirko založiti in izdati. Brez njene velikodušne pomoči bi 'Slovenska bibliografija' ne izšla nikdar! Korekturo je oskrboval ves čas dr. J. Šlebinger v Ljubljani, ki je sestavil tudi "Dostavke in popravke" na koncu knjige. Na Dunaju, 1. avgusta 1905. Dr. Fr. S."¹⁹⁶

Hčerki se poročita

Vse tri Simoničeve hčere so medtem odrasle. Najmlajšo Nado, ki je bila glasbeno najbolj nadarjena, so vpisali na konservatorij. Njen profesor klavirja, gospod Thern, je bil nekoč Lisztov učenec. Njena sestra Olga je takole opisala nek njen javni koncert: "Nada je igrala v soboto pri Beethovnovi svečanosti svoj koncert z učiteljem ves na pamet, pa kako! Sedela sem celi čas, skoraj dihati nisem upala in ni najmanjše stvari pokvarila. Potrudila se je močno igrati, bilo je res lepo. Thern sam je bil iznenaden. Ploskali pa so tako, da se je priklonila gotovo devet ali desetkrat. Vsi učitelji so prišli čestitat in drugi, znani in neznani - bilo je res veselje."¹⁹⁷

Drugorojena Vera, je bila navdušena nad slikarstvom. Njen risarski talen je zgodaj opazil družinski prijatelj slikar Roman Fekonja. V pismu s 25. januarja 1895 Fekonja piše: "Jako mi imponira, da Vaše deklinice tako dobro v godbi napredujejo, Verica, pa je takrat že rada, čeravno vse več smešno z olovko kaj kde zasledovala v risanju, kolikor se še spominjam je rada ptiče risala ali druge parklne. Več ali menj pa bi nekaj precej redkega bilo, če bi kaka bečka slovenka slikarica postala in dobro prospevala kakor Verica, ki je že z mladosti nadarjenost kazala. Želejem joj naj se krepko poprime gotovo ima tudi veselje, in gotovo joj ne prepovedujete ..." ¹⁹⁸

Verin risarski talent pa je opazil tudi zgodovinar Matej Slekovec. V pismu z 28. februarja 1896 napiše sledeče pohvalne besede: "Zahvaljujem se Vam, a tudi Verici za doposlani sliki (iz pisma ni razvidno, o katerih slikah je govora; moja opomba), ki delata risarici vso čast. Občudujem toliko spretnost ter Vam in njej iz srca čestitam. Za njeno starost (takrat je bila stara 14 let; moja opomba) je to gotovo kaj nenavadnega in kaže izreden talent, ki pač zasluži, da se goji in vsestransko spopolni. Obe sliki bodem uvrstil v kroniko, a tudi pristavil ime in starost risarice, da se ohrani, kakor Vaš, - tudi njen spomin." ¹⁹⁹

Vero so zato hoteli starši spraviti v Ažbetovo šolo v München. Po posredovanju dr. Ivana Prijatelja je bila tja sprejeta leta 1902. V Münchnu je nato srečala svojega bodočega moža Maksima Leonidoviča Blumenaua (1870-1932), ki je bil doma iz Rige, v München pa je prišel študirat nemščino. Februarja 1905 sta se na Dunaju poročila. Takrat je

natisnila J. Blasnikova tiskarna: Ljubljana 1905, predgovor.

¹⁹⁷ Glej op. št. 57 (*Babičina beseda*, III. Družina in otroci, Iz pisma Janku Šlebingerju, 19. decembra 1904), str. 40.

¹⁹⁸ Pismo hrani Univerzitetna knjižnica v Mariboru. Glej op. št. 172.

¹⁹⁹ Pismo hrani Pokrajinski arhiv v Mariboru. Glej op. št. 85.

¹⁹⁵ Glej op. št. 57 (*Babičina beseda*, II. Zaroka (1901-1906), Listi iz dnevnika (junij - julij 1903)), str. 34-37.

¹⁹⁶ Dr. Franc Simonič, kustos c. kr. vseučiliške knjižnice na Dunaju, *Slovenska bibliografija*, I. del: *Knjige (1550-1900)*, III. snopič. Izdala in založila Slovenska Matica,

baje oče Franc Simonič, ki je bil zaradi tega nejevoljen, rekel: *"Na deželi pravijo, da se kruh od kraja reže."*²⁰⁰ Potem sta mladoporočenca takoj odpotovala v Rusijo, saj je dobil njen mož tam službo srednješolskega profesorja nemščine. Živela sta v večih krajih Rusije, največ v Hersonu na polotoku Krimu.

Najstarejša hči Olga pa si je želela postati pisateljica. Veliko je prebirala domače in tuje lep-slovje. Čeprav ni nikoli hodila v slovenske šole, je znala zelo lepo oblikovati slovensko besedo. Zgledala se je v Janka Šlebingerja, ki je zahajal v njihovo hišo. Šlebinger je na Dunaju študiral germanistiko in slavistiko ter je Olgi prinašal na dom knjige, o katerih sta potem debatirala. Po doktoratu z disertacijo o Adamu Bohoriču (1903) se je hotel Šlebinger zaposliti kot bibliotekar v dunajski univerzitetni knjižnici, toda Simonič mu je to odločno odsvetoval. Zato je odšel v Ljubljano, kjer je učil kot suplent na II. gimnaziji. Olga in Janko sta si redno dopisovala. Iz njunih pisem²⁰¹ je razvidno, katere pesnike in pisatelje je Olga prebirala²⁰² in kakšno mnenje si je ob njihovem branju ustvarila.

Leta 1905 je Šlebinger na Dunaju opravil profesorski izpit iz slovenščine in nemščine, kmalu za tem pa je Olgo zaprosil za roko. Olga se je takole spominjala poroke s Šlebingerjem: *"Vse smo hoteli čimbolj preprosto. Brez tuje pomoči sem šivala sebi in sestri celo balo, vse obleke, in ko je Janko prišel po končanem šolskem letu iz Ljubljane, julija položil državni izpit in pripravil Slovensko bibliografijo za tisk, je odločil dan najine poroke na isti dan - 1. avgusta 1905 - kakor datum Bibliografije (1. avgusta 1905 je izšel III. snopič Slovenske bibliografije I. del: Knjige (1550-1900); moja op.). Brez služkinje sva z mamó vse uredili. Ob štirih popoldne je bila v cerkvi na pratrovi zvezdi poroka, nato mala zakuska. Za strežbo pri mizi je bila tuja oseba. Nada je prišla iz Štajerske, igrala nam je Chopina in Mendelsohna, priči pa sta bili dr. Ivan Prijatelj in dr. Rajko Nahtigal. Ob 8.uri so se gostje poslovili, drugo jutro pa so se starši odpeljali z Nado na Štejsko."*²⁰³

Po poroki sta se zakonca vrnila v Ljubljano, kjer se je leta 1906 rodil njun prvi sin Vladimir. Nato sta se preselila v Novo mesto, kjer je Šlebinger postal profesor na tamkajšni gimnaziji. Leta 1907 je Olga rodila še drugega sina, Cirila. Isto-

časno je njena sestra Vera por. Blumenau rodila Nado, tako da je Franc Simonič obiskal Vero v Hersonu, žena Roza pa Olgo v Novem mestu.

Nada pa ni imela take sreče kot njeni sestri. Leta 1906 je imela na Dunaju dva naporna javna klavirska koncerta - 5. in 6. aprila - nato pa je 17. aprila, verjetno za posledicami prehlada in napora, umrla. Smrt najmlajše hčerke, mlade in obetajoče pianistke, je povzročila, da sta starša še v istem letu zapustila Dunaj. Prijatelj kipar Franc Berneker²⁰⁴ je za Nado izklesal zelo lep relief iz kararskega marmorja, ki še danes na radgorskem pokopališču spominja na prezgodaj umrlo, komaj 23-letno Nado Simonič.

Simonič se upokoji

Dr. W. Lukan v svojem prispevku²⁰⁵ navaja, da je iz arhivskega gradiva dunajske univerzitetne knjižnice razvidno, kako je Simonič od leta 1904 vedno pogosteje izostajal iz službe. Od 17. aprila 1906 dalje, ko je zopet huje zbolel, pa se v službo sploh ni več vrnil. Verjetno je k temu pripomogla tudi nenadna smrt njegove najmlajše hčere, kar se tudi ujema z datumom (17. april).

Avgusta 1906 je Simonič zaprosil spodnjeavstrijsko namestništvo za predčasno upokožitev in predstojnik Haas ga je podprl ter predlagal, da ob odhodu iz službe Simonič dobi najvišje (cesarjevo) priznanje za svoje delo. Januarja 1907 je minister Gustav Marchet predlagal cesarju, da Simoniča upokoji in istočasno odlikuje z redom Viteškega križa Franca Jožefa. V predlogu je predstavil Simoničevo poklicno pot - od začetka avgusta 1874 do konca oktobra 1906 - skupaj 32 let in 3 mesece službe ter določil, da mu pripada letna penzija 5.600 kron in 40 vinarjev. Ta znesek je znašal 84 odstotkov zadnje Simoničeve plače, ki jo je prejemal kot državni uradnik VII. razreda. V predlogu je minister še poročal, da je Simonič kot utemeljitev prošnje za upokožitev predložil uradno zdravniško spričevalo, ki potrjuje, da za opravljanje službe ni več sposoben in da je v zadnjih letih zaradi bolezni že večkrat izostal iz službe, zaradi česar je upokožitev tudi v interesu knjižnice.²⁰⁶

Najvišja, cesarjeva odločitev (Allerhöchste Entschliessung) se je glasila: *"Podelim kustusu univerzitetne knjižnice na Dunaju, dr. Francu Simoniču, ob priliki njegove prošnje za stalno upokožitev,*

²⁰⁰ Po pripovedovanju Zore Ilich (roj. Šlebinger).

²⁰¹ Korespondenca Roze Simonič: Janku Šlebinger (1901-1905). Glej op. št. 57 (*Babičina beseda, II. Zaroka*), str. 14-37.

²⁰² Brala je Župančiča, Prešerna, Ketteja, Cankarja, Murna, Gregorčiča, Aškerca, Meška, Pajkovo, Kvedrovo, Dostojevskega, Gorkega, Čehova, Goetheja, Blumauerja, Lessinga, W. Raabeja itn.

²⁰³ Spomini Roze Simonič, glej op. št. 57 (*Babičina beseda, III. Družina in otroci*), str. 39.

²⁰⁴ Franc Berneker (1874-1932), kipar, ki se je svoje obrti učil najprej v delavnici Ignacija Oblaka v Celju, nato je leta 1896 stopil v obrtno šolo v Gradcu, leta 1897 pa je bil kot izredni študent sprejet na Akademijo za upodabljanje umetnosti na Dunaju. Po študijah je ostal kot kipar na Dunaju do 1915, ko je moral k vojakom. Po razpadu Avstrije se je naselil v Ljubljani. (SBL I, str. 34)

²⁰⁵ Glej op. št. 36.

²⁰⁶ Glej op. št. 36, str. 54-55.

*Viteški križ Mojega Franca Jožefovega reda. Dunaj, 15. 1. 1907, Franc Jožef.*²⁰⁷

Z ministrskim odlokom z dne 21. januarja 1907 je Simonič lahko stopil v pokoj. 30. januarja 1907 je 1. kustos Himmelbauer v imenu odsotnega predstojnika Haasa dostavil Simoniču upokojitveni dekret in odlikovanje ter se v uradnem pismu takole poslovil od dolgoletnega kolega:²⁰⁸ "V trenutku, ko se pripravljate na to, da se odpoveste državni bibliotečni službi, kateri ste posvetili skoraj 30 let Vaših moči, se čuti podpisano bibliotečno zastopstvo pozvano, da se Vam za Vašo marljivost in vnemo, za Vašo natančnost, vestnost in razsodnost iskreno zahvaljuje. Tako kot Vaš prijazen in kolegialen značaj bodo tudi Vaše zasluge, ki ste jih pridobili za dunajsko univerzitetno knjižnico, vsem onim ostali nepozabni, ki so imeli priložnost hkrati z Vami delovati za korist biblioteke."²⁰⁹

V pismu, ki ga je Simonič poslal Šlebingerju 21. februarja 1907, je o tem dogodku zapisal naslednje: "Zdaj sem se že na vse strani za čestitke zahvalil, tudi cesarju samem sem raji pisal kanclerju tega reda baronu Helfertu, da se blagovoli zame zahvaliti, ker se ne čutim tako dobro, da bi se upal, posebno v ti hudi zimi, na Dunaj peljati. Dobil sem red in statute po pošti, kakor vrednost 300 kron naznanjeno. Najbolj me je veselilo, da je tudi na mamico dobro vplivalo, ki si je sploh še le k Nadici želela. Najina prva pot je bila s križcem skritim pod vrhno suknjo, vitežko oba s črevlji po visokem celecju na Nadin grob. Da bi še ona živela, bili bi srečni, a popolne sreče zemljanom ni! Penzija je lepa, vračunali so mi 3 graška leta, vkup 33 let - 5000 (pet tisoč) kron na leto."²¹⁰

Zaključek

Ko je Simonič leta 1877 začel delovati v dunaj-

ski univerzitetni knjižnici, je z njim vred delovalo v knjižnici le 11 uradnikov, vsega skupaj pa je bilo tam zaposlenih 19 uslužbencev. Ko je leta 1907 zapustil ustanovo, je ta že štela 33 uradnikov in skupaj 59 uslužbencev. Knjižni fond je v teh 30 letih narasel od okrog 250.000 knjig oziroma tiskov na nad 700.000. S tem je postala ta knjižnica *daleč največja biblioteka v monarhiji in igrala do konca prve svetovne vojne de facto od povesod priznano vlogo centralne državne biblioteke.*²¹¹

Glavno delo o zgodovini dunajske univerzitetne knjižnice, knjiga Walterja Pongratza iz leta 1977, "Geschichte der Universitätsbibliothek Wien", Simoniča sicer ne omenja. Dr. W. Lukan tudi navaja, da so številni njegovi kolegi - F. Leithe, F. Grassauer, W. Haas, I. Himmelbauer, S. Frankfurter, G. A. Crüwell idr. - z bibliotekarskim delom, s strokovnimi publikacijami in z vidnimi funkcijami bolj stopili v ospredje kot Simonič.²¹² Vseeno pa ne smemo pozabiti, da je v tej knjižnici Simonič preživel večino svojega ustvarjalnega življenja in s svojim delom pomagal dopolnjevati njene knjižne zaklade, posebej s področja slavistike in jih hkrati odpiral svetu. S tem je tudi on prispeval svoj delež k ugledu knjižnice, hkrati pa je z izdelavo "Slovenske bibliografije", ki jo je omogočalo predvsem tamkajšnje knjižno gradivo, pomagal utrjevati slovensko narodno zavest, s tem pa tudi pospeševati razvoj slovenskega naroda.

III. del: Simoničeva zadnja leta v Gornji Radgoni

Ko se je Simonič predčasno upokojil, je z družino oktobra 1906 zapustil Dunaj in odšel živeti v Gornjo Radgono. Ohranjena je številna korespondenca z najstarejšo hčerjo Olgo in zetom Jankom Šlebingerjem, ki sta od leta 1905 živela v Novem mestu, od leta 1909 naprej pa v Ljubljani, in sta ob počitnicah redno prihajala v Gornjo Radgono. Z njima sta se Roza in Franc Simonič redno dopisovala. Roza je v pismih ponavadi nagovorila svoj hči Olgo, Franc pa najpogosteje zeta Janka. Žal manjkajo izgubljena pisma iz obdobja med 1910 in 1917. Tista pisma, ki so se ohranila in katerih deli so za našo temo najbolj zanimivi, bom v nadaljevanju navajala tematsko.

Zasebna knjižnica

Simonič je v svoji hiši v Gornji Radgoni ustvaril bogato zasebno knjižnico, saj je zbral lepo število slavističnih, zgodovinskih in drugih strokovnih ter leposlovnih knjig in predvsem časopisov. Nekaj knjig je nakupil že v času, ko je delal kot biblio-

²¹¹ Glej op. št. 36, str. 30.

²¹² Prav tam, str. 31.

²⁰⁷ V nemškem originalu: "Ich verleihe dem Kustos an der Universitätsbibliothek in Wien, Dr. Franz Simonič, aus Anlass der von ihm erbetenen Versetzung in den bleibenden Ruhestand das Ritterkreuz Meines Franz Joseph Ordens. Wien, am 15. Jänner 1907, Franz Joseph". Odluk hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

²⁰⁸ Original hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

²⁰⁹ Lukanov prevod se v nemškem originalu glasi: "In diesem Moment, wo Sie sich anschicken, dem staatlichen Bibliotheksdienste zu entsagen, dem Sie durch beinahe 30 Jahre Ihre Kräfte gewidmet haben, fühlt sich die unterfertigte Bibliotheksvorstellung gedrängt, Ihnen für Ihren Fleiß und Eifer, für Ihre Genauigkeit, Gewissenhaftigkeit und Umsicht den innigsten Dank auszusprechen. So wie Ihr freundliches und kollegiales Wesen, werden auch Ihre um die Wiener Universitätsbibliothek erworbenen Verdienste allen jenen unvergesslich bleiben, welche Gelegenheit hatten, zugleich mit Ihnen zum Nutzen dieser Bibliothek zu wirken."

²¹⁰ Pismo hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

tekar v dunajski univerzitetni knjižnici, druge je zbral, ko je bil v pokoju v Gornji Radgoni.²¹³ Simonič si je naročil knjige tudi prek Šlebingerja in obratno. 22. oktobra 1906 je pisal Janku: "...Ti v resnici še jedne ali druge knjige v Novem Mestu treba, piši mi in Ti jo pošljem, po nepotrebnem pa si ne pošiljajmo, ker vse v počitnicah v Radgoni najdete. Sprva sem iskal Folimonovo *"Taschen Grammatik der russischen sprachen"*, ki edina ima pisane cirilske črke, ker se hočeva z mamico po zimi ruski pisati naučiti, ali ni je bilo med Tvojimi knjigami, ampak našel sem jo pozneje v svoji biblioteki. ... Za poslano lepa hvala, posebno za slovar Wolf-Pleteršnikov,²¹⁴ katerega dobiš nazaj še le po moji smrti! Kartone z lističi od tiskane bibliografije pa mi je posebno drago nazaj dobiti, ker sem že začel dodatke in popravke zbirati, kajti zdaj imam čas za to in me delo zopet veseli..."²¹⁵

23. novembra 1906 piše o avstrijskem časnikarstvu in o knjigah, ki si jih namerava še naročiti: "Kar Ti pišeš glede knjig, pregledal sem vse na tenko, in imam za pošiljatev pripravljeno; namreč *'Katol. Obzornika'* od I. letnika št. 1, 2 in 4 in pa Minorjev članek o antikvarjatu. Tega pa ne izrežem, ampak Ti pošljem celo prilogo, a Ti jo v počitnicah dopeljaj nazaj v Radgono, ker veš, da jaz celi časnik za Maksima in Vero (drugorojena Simoničeva hči por. z Maksimom Leonidovičem Blumenauom; moja opomba) hranim, ali recimo raji za nas vse, ker ima *'Presse'* toliko izvrstnega v svojih listih, da je je vredno hraniti, kot največji in najboljši politični časopis naše Države in jeden

največih in najimnitnejših političnih dnevnikov svetá. Časnikarstvo Avstrijsko se je tako spremenilo, da se v ti dobi nobeden list z *'N. fr. Presse'* meriti ne more; in taki prvi list naše države ohrani svojo vrednost za večne čase. Časnike politične malokdo hrani, posebno liste tolike obsežnosti, ker malokdo ima toliko prostora, zato postanejo v kratkem času zelo redki, in njihova vrednost silno raste z letni, ergo hranimo je in čuvajmo, ker je že plačujem. Prihaja mi po *'Presse'* toliko novosti, da niti na Dunaju več ne bi zvedeti mogel, a tu več časa imam čitati, da včasih še tu vsega prečitati ne utegnem. Dalje želiš *'Kat. Obzornika'* 2. številko IV. letnika, ki pri meni cel in doubleta, kateri pa samo druga številka manjka, zato slutim, da po Tvojem prepričanju si si to dubleto s seboj vzel ... Valvazor bode me izredno veselil, če ga dobim v Radgono, vendar to zimo ga še ne bi utegnil študirati, zdaj imam druge nujnejše posle. ... Dalje bi si posebno želel Vrazova dela, če je moreš kde po nizki ceni dobiti in pa kaki veliki latinsko-nemški slovar, najljubši bi mi bil *'Freund'*; a ne bi smel biti dragi. Želj bi še imel več, ali za prvi čas sem s knjigami precej oskrbljen, tudi upam, da bi se utegnol še marsikaj v Ivankovcih (Simoničev rojstni kraj; moja opomba) vrnoti, česar tam ni bilo najti a vem, da sem imel, posebno Janežičivi *Glasniki* in kaj podobnega. ... Posebno me veseli *'Narodni list'* v Celji-Krškem, tega naročim in ta mi zadostuje, da mi ni treba *'Slov. Naroda'*."²¹⁶

V pismu, ki nosi datum 4. december 1906, pa piše o pomenu slovenskega časnikarstva in s čim si še namerava obložiti svoje knjižne police: "Glede polit. časnikarstva mi zadostuje *'Presse'* in pa *'Narodni list'*, ker več ne bodem utegnil prečitati. Tedaj mi ne daj pošiljati *'Nov. Slov. Štajerca'*, ker ga ne bi utegnil čitati, ali Ti glej, da ga celega v Radgono doneseš, da ga tu za večne čase ohraniva. Opozarjam Te posebno na naše časnikarstvo, da spraviš za knjižnico kolikor največ takega blaga, ker ravno vrednost časnikov od leta do leta raste, kajti takega blaga po letih ni mogoče niti za dragi denar več dobiti, le mi knjižničarji vemo ti ceniti. Drugim so časniki le za ovitek. Lepa hvala, da si mi velem poslati Breyerjev antiq. katalog, bodem najbrže kaj kupil, premisliti le moram, kako bo kazalo z denarjem, z gospodarstvom posebno vinškim. Po lat. slovarju posebno ne povprašuj, ker upam, da pozneje po mojih kolegih še ceneje z Dunaja dobilo. Jaz za zgodovinske spise hočem, ako mogoče, najobširnejši latinski slovar si pribaviti, ne samo za klasično latinščino, ampak tudi za vse ostale lat. besede, ki jih zgodovinarji in kronisti v srednji in pozni latinščini rabijo."²¹⁷

30. januarja 1907 Simonič piše: "Za božič sem

²¹³ Velik del bogate zbirke knjig, ki jo je dopolnjeval tudi Janko Šlebinger, je še danes ohranjene v hiši v Gornji Radgoni, del te zbirke pa so leta 1941 odpeljali Nemci.

²¹⁴ Škof Wolf Anton Alojzij (1782-1859) si je zagotovil trajno mesto v slovenski kulturi predvsem s financiranjem in organizacijo nem.-slov. in slov.-nem. slovarja. Za izid velikega slovarja, ki so ga pripravljali od zač. 19. stol. (V. Vodnik, F. Metelko idr.), ima škof Wolf odločilno mecensko zaslugo. Do bo financiral natis, se je odločil po pogovoru z J. Bleiweisom leta 1853. Izdelavo nem.-slov. dela je prevzel M. Cigale (Deutsch-sloven. Wörterbuch, 1860), slov.-nem. dela pa končno M. Pleteršnik (Slov.-nem. Slovar, 1894-95). Na obeh je kot plačnik stroškov poudarjeno označen Wolf. Od tod tudi pogosta oznaka "Wolfov slovar". (SBL XIV, str. 714-6)

Maks Pleteršnik (1840-1923) je opravil na področju raziskovanja in nabiranja živega slovenskega jezika neprecenljivo delo. Iz gradiva, ki so ga že pripravili Caf, Miklošič, Levstik, Zalokar in drugi, ter s svojim lastnim zbiranjem je uredil in dopolnil Wolfov slov.-nem. slovar. V slovarju je določil izreko, glasove in naglas pismenega jezika, pravopis in pravorečje, tako da Pleteršnikov slov.-nem. slovar, izdan leta 1894, velja za prvi slovar slovenskega knjižnega jezika. (SBL VII, str. 381-4)

Franc Simonič si je kasneje zapisoval razne popravke in predvsem dodatne besede k temu slovarju. V družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni hranimo Simoničeve "Dodatke k Wolf-Pleteršnikovemu slovarju".

²¹⁵ Pismo hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

²¹⁶ Prav tam.

²¹⁷ Prav tam.

naročil za mamico in nas vse pri Hesse v Lipskem po Weitzingerju nemške klasike: Bürger, Körner, Bauernfeld, Raimund, Lenau in pa Castle Lenau und die Familie Löwenthal ... Pri antikvarju Breyeru v Zagrebu sem kupil Vrazova dela in pa Kukuljevičevu bibliografijo hrvatsko. V Ljubljano katoliški bukvarni sem pisal po Gregorčičeve poezije II. in III. zvezek, ali so bile prodane. Jaz imam samo I. zvezek, morbiti pa imaš Ti kaj še od njega, in če morbiti v šoli ne rabiš, bi me razveselil, ako bi mi poslal, v jesen je spet lahko s seboj vzameš. ... Kupil sem tudi te dneve 'Veliko Pratiško', ki ima letos sliko in kratki životopis mojega prijatelja doktorja Sedeja knezonadškofa goriškega, kar me posebno veseli!" Nato pa pismo takole pesniško zaključil: "Bili bi zdaj lahko veseli, ali brez kupa bridkosti brž nima človeško srce radosti. Bog nas obvari daljne nesreče, ko si želi srce hrepeneče po svojih dragih v daljni tujini, imeti vas spet v svoji bližini."²¹⁸

18. februarja 1908 Simonič spet piše: "Dalje sem dobil povabilo, naj se naročim na 'faksimele izdaje Prešernovega rokopisa', kar stane 20 kron. Piši mi, če se Ti ne naročiš, naročim se jaz, kajti dveh izvodov nama ni treba, eden pa nama prav pride in poleg se podpira izdanje take redkosti, ker bi ináč mogoče bilo, da se niti ne izda."²¹⁹

Simonič kot bibliograf

Novembra 1906 je izšla v Ljubljanskem zvonu ocena Simoničeve *Slovenske bibliografije*,²²⁰ ki

²¹⁸ Prav tam.

²¹⁹ Prav tam.

²²⁰ Tukaj bom navedla prve tri najzanimivejše odstavke Tominškove ocene: "To je ena izmed tistih knjig, ki se do nje popne vsak narod le tekom vsakih 100 let, ali morda niti v takih obrokah ne. - Takozvano občinstvo koraci mimo nje, ne da bi jo ošinilo s pogledom, a vsak raziskovalec slovstva in kulture jo jemlje vedno in vedno v roke. Taka knjiga je zanj isto, kar za planince seznamek markiranih potov, in opravlja isti dvojni posel: ona mu prvič pokaže, kar je storjenega dela, in ga drugič s tem opozarja, koliko dela še njemu preostaja. Oboje je za vsakega delavca, ki hoče več nego delati brez smotra, temeljne važnosti.

Dobra bibliografija je v današnjih časih, ko se ogromno mnogo tiska in tako hitro pozablja, neogibno potrebna za vsakega, ki se peča s spoznavanjem literature; ako za njo ni poskrbljeno, skrbeti mora za njo vsak sam, kolikor pač more. Veliki narodi so v tem oziru izvečine dobro opremljeni s poročili v listih vseh strok in s posebnimi bibliografskimi objavami; ko bi teh pripomočkov ne bilo, bi bil nemogoč pregled čez njih sodobno slovstvo. Slovenci nimamo sistematskih bibliografskih poročil; vse je prepuščeno dobri volji in naklonjenosti naših listov, ki res v tem oziru precej store; a podjetje 'Österr. Bibliographie', ki je nameravalo izdajati bibliografije vseh avstrijskih narodov, je žal, kmalu prenehalo.

Nič manj važni in potrebni, kakor take tekoče bibliografije, so bibliografski zborniki, ki zbero vse natisnjene, včasih tudi rokopisne slovstvene proizvode za

jo je napisal slavist Josip Tominšek.²²¹ 4. decembra 1906 je Simonič, po Tominškovih pohvalnih besedah, pisal Šlebingerju: "Tominškova ocena me je srčno razveselila. Zdaj imam spet veselja do vsega in tudi do dela. Knjige sem iz Ivankovec že dobil in za silo stlačil, kda mi napravi stolar še novo stalažo, potem začnem sistematično bibliografijo popravljati in dopolnjevati. Dalje je tudi moj namen po desetih letih podati nadaljevanje, s katerim hočem združiti popravke in dodatke ter dodati registre, čez celo dobo, ki še bodo le vsem oči odprle, kako potreben je pregled čez vso našo književnost, ko bo vsaki po kazalih mogel mahoma vse zvedeti, kar je po naši književnosti le zvedeti mogoče, in to bode potem dovršeno delo, vzorno, da se lahko ž njim ponašamo. Kdo pa je dr. Tominšek in kaj, Ti ga najbrže osebno poznaš."²²²

V pismu 2. maja 1908 Simonič poroča, koliko je storil v smislu popravljanja in dopolnjevanja svoje bibliografije: "Tiskar Zemlič ima precej slovenskih knjižic, se vé, samo blago po najnižji ceni, posebno Giontinijevo založbo za deco in najnižje stoje blago, katero literati popolnoma spregledajo, zato tudi bibliograf težko do njega pride. Enkrat sem že bil pri njem par ur in si prav dosti notiral ter po tem marsikaj popravil v bibliografiji in dobil tudi novega blaga. Drugokrat pojdem tje z bibliografijo, da si samo dodatke in popravke notiram, ker mi je nekaj še obečal naročiti, za vljudnost sem odkupil 2 knjižici po 40 k."²²³

daljo dobo, morda celo za ves razvoj kakega naroda in njegovega slovstva. K takemu zborniku se zateka strokovni pisatelj pri vsakem svojem delu; često pa opravlja tak zbornik tudi važno vlogo pri reprezentaciji kakega naroda: kažoč na število knjig, zbranih v njem, more vsak zastopnik naroda konkretno dokazati, da je narod produktiven tudi na tem polju. Taka knjiga je nepobiten argument! - Glede take bibliografije smo bili Slovenci doslej na zelo slabem. Čopova-Šafarikova se končava baš tam (1831), kjer se pripravlja procvit našega slovstva; iz poznejše nimamo nič sistematskega več. Z dr. Simoničevu bibliografijo pa smo dobili knjigo, ki obsega zbornik sploh vseh slovenskih knjig tekom našega književnega razvoja (1550-1900). To uvažujoč, spoznamo neprecenljivi pomen te knjige; ona je opravila za to dobo posel, ki se pač ne bo opravljal nikoli več, ker je opravljen. Le izpopolnjevala bo se še morda tuintam za kak drob in treba bo delo nadaljevati." O tem glej: Josip Tominšek, Dr. Franc Simonič: Slovenska bibliografija I. del: Knjige (1550-1900). Izdala in založila "Slovenska Matica". V Ljubljani 1905. Ljubljanski zvon, št. 11, leto XXVI, Ljubljana 1906, str. 697-99.

²²¹ Josip Tominšek (1872-1945) je v Gradcu študiral slavistiko, klasično filozofijo, primerjalno jezikoslovje, pedagogiko in arheologijo. 1896 postal suplent na gimnaziji v Kranju, 1898 promoviral v Gradcu z disertacijo *Studien zur Batrachomyomachie*. Od leta 1903 do 1904 je bil na študijskem izpopolnjevanju v Berlinu, po vrnitvi pa je do leta 1910 učil na I. državni gimnaziji v Ljubljani. (SBL XII, str. 119-20)

²²² Pismo hranimo v družinskem arhivu Simonič-Šlebinger v Gornji Radgoni.

²²³ Prav tam.

24. septembra 1909 pa piše: "Lističe sem si že dal prirezati, da začnem spet bibliografijo zbirati."²²⁴

V pismu s 23. novembra 1906 lahko beremo tudi Simoničevo različico slovenske besede razglednice, ki jo tudi najdemo v njegovi *Zbirki dodatkov k Wolf-Pleteršnikovem slovarju*, ki jo je imel za lastno uporabo in ni bila nikoli objavljena: "Če prideneta v pismu kako fotografijo ali poglednico (tako bi je morali zvati po pravilni češki besedi "pohlednice", ker razglednica pomeni prav "Ansichtskarten") ... Wolf-Pleteršnikov slovar nima še ne poglednice ne razglednice, tedaj za zdaj še léži pravilnejšo rabo udomačimo ..."²²⁵

V pismu s 4. decembra 1906 Simonič piše tudi nekaj o tem, kako je nastajala *Zbirka dodatkov k Wolf-Pleteršnik-ovem slovarju*: "Za zdaj naj bode zadosti, ker je danes sejem in idem med ljudi še Wolf-Pleteršniku neznanih besed loviti med ljudstvo ..."²²⁶

Ter v pismu z 18. januarja 1907: "Zanimam se zdaj najbolje za naš jezik in zbiram pridno dodatke k Wolf-Pleteršniku, kakih par stotin jih že imam."²²⁷

Šlebingerjev mentor in mecen slovenskih rojakov

Pri tiskanju Simoničeve bibliografije je dr. Janko Šlebinger opravil korekture in v tretjem snopiču, na koncu knjige, sestavil *Dostavke in popravke*. Šlebinger je bil Simoničev učenec v bibliografiji in je tudi nadaljeval njegovo delo.²²⁸

²²⁴ Prav tam.

²²⁵ Prav tam.

²²⁶ Prav tam.

²²⁷ Prav tam.

²²⁸ Na potrebo po redni tekoči in popolni slovenski bibliografiji je sredi 19. stoletja opozarjal Etbin H. Costa. Ko je Costa leta 1868 postal predsednik *Slovenske matice* in naslednje leto še urednik njenega glasila *Letopisa*, je sam začel sestavljati slovensko tekočo bibliografijo. Prvi njegov popis je izšel leta 1869 pod naslovom: *Bibliografija slovenska, ali slovensko knjigoznanstvo od začetka 1868. leta do konca meseca oktobra 1869. leta*. Nato je za leta 1874-1892 sestavil bibliografijo vadniški učitelj in mladinski pisatelj Ivan Tomšič, za leta 1893-1898 gimnazijski profesor Rajko Perušek. Njegov pregled za 1898 je izšel v *Zborniku I./1899*, ki je od *Letopisa* prevzel vlogo znanstvenega glasila. Za leta 1899-1901 je v *Zborniku III./1901* in *IV./1902* oskrbel pregled profesor na gimnaziji v Trstu Karel Glaser, Janko Šlebinger profesor v Ljubljani pa je sestavil letne pregleda za leta 1903-1906 v *Zborniku VI./1904-XI./1907*. Šlebinger je med knjige v pomembnejših skupinah uvrstil tudi važnejše članke iz časopisov in časnikov, v bibliografski opombi pri opisu knjig pa je zabeležil tudi poročila in ocene. Leta 1906 je šel Šlebinger učiti za štiri leta na gimnazijo v Novo mesto in zato so letni pregledi v *Zborniku* prenehali. Ko se je vrnil v Ljubljano je tam leta 1913 izdal pri Slovenski matici združeno gradivo za leta 1907 do 1912 v posebni knjigi: *Slovenska bibliografija za l. 1907-1912*. Leta 1914 je Slovenska matica sklenila nadaljevati izdajanje *Slovenske bibliografije* za

Iz njune korespondence je vse to tudi razvidno.

V pismu z 21. februarja 1907 Simonič uči Šlebingerja pisanje kratic: "Hvala za poslano sl. bibl. za l. 1905. Pregledal sem jo, a med koledarji bode jih več manjkalo, obe Pratici, Velika in Mala... Skladni in še neki koledarji bodo manjkali, tako tudi Zakonik za vojvodino Koroško in najbže še kaj. Na strani 192: Pečnik ... kaj pomeni kratica verz pri ceni? S Tvojimi kraticami nisem zadovoljen, delaj je drugokrat po metodi Wolf-Pleteršnikovega slovarja, ki že nekako skrajšano besede na jezik polagajo, z eno črko za celo besedo pa navadno bralec ne ve kod in kam."²²⁹

V pismu z 18. februarja 1908 ga spet popravi: "O poslani slov. bibl. za 1906 sem Ti hotel moje opazke naznaniti, a sem jo še premalo pogledal, vendar bi za prihodnost sledeče želel: 1. da se odrečeš kraticam, ki lahko vse mogoče besede pomenijo, ako se le začenjajo s tisto črko. Jaz sem vendar verziran v bibliografiji, in kolikokrat se mi primeri, da Tvoje kratice ne morem razvozlati in sem prisiljen iti je iskat naprej, ker me vsakokrat strašno jezi, zakaj se ne bi par črk še dodalo, da se čitalcu vsaj prva beseda na spol na jezik položi, druge besede itak po tem že ve. Tako jaz tirjam: namesto ČZN = Časop. Zgod. N(ar); Domov. Namesto Dom, ker je slednje že samo lehkoo naslov, kakor Naš Dom! DS - Dom(i). S; II. NK - Ilust. N(ar). Kol.; IMK - Izvest. Muz.Kr.; KD - Kat. Obz.; L.Z. - Ljub. Zv.; NZ. - Naš. Zap.; PV - Pl. Vestn.; SN - Sl. N.; SU

vsakih pet let. Pregled za leta 1913-1917 naj bi po predlogu Šlebingerja sestavil France Kidrič, kustos dunajske dvorne knjižnice, toda prva svetovna vojna je načrt preprečila. *Slovenski matici* je bilo delovanje nasilno ustavljeno, po obnovitvi delovanja pa ta ustanova izdajanja slovenske bibliografije ni več sprejela v svoj program. V času med obema vojnama se je Šlebingerju posrečilo objaviti splošno bibliografijo za leto 1929 in polovico leta 1930 v reviji *Slovenski tisk* 1929, 1930. Ker je potem *Slovenski tisk* sredi II. letnika prenehal izhajati, je z njim zamrla tudi slovenska bibliografija.

Čeprav splošne retrospektivne in tekoče bibliografije upoštevajo in popisujejo tudi periodični tisk, je izšlo tudi nekaj samostojnih bibliografij slovenskega časopisja. Drugi del Simoničeve retrospektivne *Slovenske bibliografije*, ki naj bi prinesel popis člankov in razprav, ni izšel, čeprav ga je obljubil založnici napisati Šlebinger. Leta 1897 je naredil Ivan Vrhovnik bibliografski popis časnikov in časopisov od leta 1797-1897: *O stoletnici Vodnikovih "Lublanskih Noviz"*. Leta 1911 je v zborniku Nika Županiča *Jugoslovanska štampa - Referati i bibliografija*, ki je izšel v Beogradu, Šlebinger objavil bibliografski pregled slovenskih časnikov in časopisov v letu 1911. Leta 1937 pa je Šlebinger v okviru razstave slovenskega novinarstva v Ljubljani sestavil najpopolnejšo celotno bibliografijo slovenskih časnikov in časopisov z naslovom: *Slovenski časniki in časopisi. Bibliografski pregled od 1797-1936*. O Slovenski bibliografiji glej: Janez Logar, *Uvod v bibliografijo*. Izdala in založila Narodna in univerzitetna knjižnica: Ljubljana 1970, str. 209-231.

²²⁹ Pismo hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

- Sl. Uč.; UT - Uč. T.; ZSM - Zborn. Sl. M(at). to je po načinu, kakor so v Wolf-Plet. slovarju, kar vsakdo lahko pogodi in nikomur ni treba kratic študirati. 2. Glej, da dostaviš pri vsaki knjigi cene. G. Pech v Börsenlattu pravi, da bi vsaj od leta 1850 naprej bile cene pristavljene, da se po njih more le govoriti o vrednosti knjige, zato bode na vsaki način nadaljevanje moralo cene donesti, ker je bibliografija v prvi vrsti pisana za to, da se poseže po knjigah in za nakupovanje treba najprej vedeti cene."²³⁰

V pismu s 1. aprila 1908 spet o kraticah: "Glede kratic, Te hočem samo opozoriti, da v Tvoji zadnji bibl. za leto 1906 imaš 103 časop. + 21 zbornikov + 7 koledarjev, že vkup = 131, kde pa še časopisi stari, ki so že prenehali, dalje kdo so programi šolski, čitanke in še kaki drugi drobiž, ki pride za Tvoj del bibliografije v poštev, in videl boš, da Ti dobiš kratic za kakih 200 publikacij, a naša abeceda ima samo 25 črk, in te še na pridejo vse v porabo, tedaj bode Te vsaki literat klel Tvojo knjigo "bravši", zato Ti čestitam k Tvoji metodi."²³¹

Simonič je Šlebingerja učil in mu svetoval tudi v drugih literarnozgodovinskih temah. Na primer, ko je Šlebinger napisal spis o Janezu Svetokriškem, ga je Simonič precej ostro ocenil. To je razvidno iz pisma z dne 13. julija 1909. Tam Simonič piše: "Dalje si mi poslal ponatis Ivana Krstnika od Sv. Križa. Prečital sem mahoma tvojo razpravo, a moram reči, da sem od Tebe več pričakoval, kakor ponavljanje neslanih kapricijadi. Odpustim Ti ta literarni greh, ker sodim, da nisi imel časa kosmatega kapucina prebaviti ... Edina zasluga tega spisa je prestava dedikacij radi sublimne latinščine in v tem oziru bi si vsi Slovenci želeli, da bi nam Ti podal vse od verbum v slovenščini, kajti take latinske sublimitete - non leguntur! Ostalo so pleve, ki Ti le utegnejo pri Tvojih bogoslovskih kolegih in slovenski javnosti, ki je v novejši dobi solnčna slovenska tla s kutami zakrila, - mnogo koristiti! ..."

V nadaljevanju je beseda nanesla tudi na bibliografijo: "Pri ti priliki pa Te moram na nekaj opozoriti, kar je v bibliografiji: non mea sed Tua maxima culpa (ne moja, temveč tvoja največja krivda; moja op.). Ti si mi mnogo kazalk odpravil, kak nepotrebne, tako tudi tu. Pogledal sem in našel v kartonu kazalko; "Joannes Baptista a Santa Cruce gl. Janez Kerstnik od Sv. Križa" in to kazalko, kakor mnogo drugih si Ti zavrgel. Naj pa zdaj kdo ide tega slovenskega pisatelja iskat, ne bode našel ne Tvojega Ivana in ne Joannes-a, ker si Ti latinsko obliko izvolil Ivan, jaz pa Janez; mogoče so še druge oblike, kakor: Johannes, Janko, Joan, Hajnz itd. ali kdo bode vse te permutacije iskal. Pravilo je, da tista oblika, ki je na knjigi tiskana, mora vsigdar

biti v bibliografiji, tedaj tu Joannes. V obče pa Ti pri priliki omenim, da jaz stojim na občem internacionalnem bibliografičnem stališču, Ti pa še na oskosrčnem slovenskem, kder res marsikatera kazalka ne bi bila potrebna, ali dostikrat tudi tu odveč ni, za internacionalni učeni svet kakor sem jaz slovensko bibliografijo namenil, pa je vse tako formalno potrebno, kakor sem jaz izdelal, da celo sam uže po Tvoji želji preveč skrajšal in opustil, kar gotovo dela težkoče inorodnim bibliografom in pisateljem, želeli bi res bilo druge izdaje, kder bi se mogle vse pomankljivosti popraviti!"²³²

27. julija 1909, ko Simonič povabi svojo hčer Olgo in zeta Janka na počitnice v Gornjo Radgono, se mu zaradi prej napisanega opraviči: "Tudi se Janku ni treba bojati, da bi jaz o kakih bibliografijah ali drugih sitnostih hotel kaj več ž njim govoriti; kar sem pisal, je bilo "sub rosa", kaki napreden kritičar ga lahko še huje javno obdela; če pa mi bog zdravje da, hočem itak slov. bibliografijo tako obdelati, da bode nam delala čast v internacionalnem učenem svetu!"²³³

Slika Simoniča in Šlebingerja v Gornji Radgoni, 1915.

230 Prav tam.
231 Prav tam.

232 Prav tam.
233 Prav tam.

3. avgusta 1909 se je še enkrat opravičil za ostrino besed: "Radi one kritike, ki ni javna, pa se nič ne vznemirjaj, jaz nisem niti tako hud liberal, ko si Ti, a vеди, da jaz glede Tvojih zmožnosti Tvoje spise ināče sodim, in si želim o naših književnikih temeljite jezikovno literarne razprave, ki odkaže pravo mesto v slovstvenem in jezikovnem oziru kritično preiskanem književniku, ko zanesljiva podlaga bodoči knj. Zgodovini slovenski. Ne boj se, da bi se hotel s Teboj za take reči prepirati, želim si mira in prijateljskih razgovorov o marsičem."²³⁴

Simonič je imel veliko znancev v Gradcu in na Dunaju, kjer je študiral in delal. Šlebingerju je večkrat ponudil, da mu tam najde kakšno službo. 18. februarja 1908 mu na primer piše: "To zimo še hočem v Gradec k grofu zavoljo ceste etc. in pri ti priliki obiščem prof. Hauptmana. Ker prijatelj Hauptman gotovo kmalu pojde v pokoj, piši mi, ali ne bi Ti hotel na njegovo mesto na žensko učiteljsiše. On je sicer fizik in matematik, a učil je tudi slovenščino, in mogoče da bi se utegnulo po novem kaj več ur odmeriti slovenščini ne le na učiteljsišu, ampak tudi na realkah in gimnazijah, jaz bi Ti hotel pot narediti, sprva da le v Gradec prideš, in prijatelj Hauptman bi utegnul za Te že naprej posredovati in pripravljati. Piši mi, ali bi Ti voljen bil eventualno na žensko učiteljsiše v Gradec iti."²³⁵

Čez leto in pol, ko je imel Šlebinger težave s sluhom, mu je Simonič spet ponudil pomoč pri iskanju druge službe. 6 junija 1910 takole piše Olgi in Janku: "Na Tvoje pismo, Olga, Ti mahoma odgovorim. Ti pišeš: 'ob sluh ob kruh' in se bojiš za Janka in za kruh! Ta rek ni resničen, ker država ima mnogo služb in celo jako dobrih služb, ktere na pol ali celo oglušeli morejo opravljati, treba le pomisliti na biblotheke, arhive, muzeje, uredništva i.d. hvala bogu, da je definitivno, želel bi tudi Maksim bil že definitivno! Če bi se v resnici imel Janko bojati za svoj posluh, in to mu ja zdravnik more povedati, po tem mi pišita in jaz hočem se potruditi, da pride na vseučiliško knjižnico in sicer v prvi vrsti v Gradec, kar bi se, upam, še precej lahko dalo doseči, ker imam tam in na Dunaju dobre znance, ki bi že kaj za Janka storili. Za zdaj pa mislim, naj le mirno počaka, da ozdravi, ne bodita si nič v skrbeh, ker Vidva sta ja v boljšem položaju, ko sem bil nekđaj jaz, in jaz sem se preveč skrbel, kakor se je pokazalo, ni bilo tako nevarno, pri Vama pa še menje, ko imata pri nas zaslombo."²³⁶

Simonič je, kot sem že omenila, večkrat pomagal svojim rojakom, jim pošiljal denar, zastavil zanje dobro besedo, iskal skupaj s Šlebingerjem kakšnega založnika. Ohranjenih je na primer 6

pisem,²³⁷ ki jih je Simoniču napisal slavist dr. Karel Glaser.²³⁸ V njih Glaser na dolgo opisuje spor z nekoliko mlajšim Franom Ilešičem, ki je bil v odboru Slovenske matice. Na primer v pismu z 19. oktobra 1908 Glaser piše: "Letos je 40 let, ko sem pisatelj, in 25 let, ko sem prvi Avstrijec pri Buchlerju na Dunaju promoviral iz sanskrta in tak mladenič mene obsodi na pogubo zaradi neprestane samohvale, ko je ravno nasprotno res! Kaj takega še ni dojemal nobeden slovanski avstrij. gimnazijski profesor od svojih rojakov!"²³⁹

V pismu, ki nosi datum 9. oktobra 1908, se Glaser takole obrne po pomoč na Simoniča: "Tukaj ti pošljem spis, ki sem ga hotel objaviti v 'Ljublj. Zvonu' pa ga ni sprejel. Torej ga pošiljam 'Matici Slov.' za zbornik. Pritožujem se v pismu, naslovljenem na odbor o postopanju nekaterih g. odbornikov, ki so tudi objednem uredniki. To je naravnost nesramno. 22 let baviti se v večernih urah s prevajanjem Shakspera in potem videti vse premetano, to je odveč. Tvoj zet bi mi lahko mnogo koristil ako bi odbornikom odločno postavil ultimatum: auf se opusti Glaserju nasproti dosedajna politika, auf odložim odborništvo in spisovanje bibliografije. Ker nimajo nobenega sposobnega za bibliografijo, bi se mu morali ukloniti. Ali bi pa moral kdo na občnem zboru 'Slov. Matice' stvar spraviti v diskusijo. Lani sem že bil prosil g. dr. Turnerja pa on se boji, da bi se 'osmešil'!! Ko bi ta uloga na Matičen odbor ne pomagala, bi lahko Ti kot moj štajerski stari prijatelj prihodnje leto celo stvar spravil na občnem zboru v razgovor kakor je pred leti prof. Murko zagovarjal Strekeljna. Potne stroške bi ti jaz že povrnil. Prosim te povej mi mnenje svoje o tej ulogi. Lahko si misliš, da sem posebno na Ilešiča indigniran da bi tak sub-

²³⁷ Pisma hrani Univerzitetna knjižnica v Mariboru. Glej: Ms 268 Šlebinger Janko, III. Tuja korespondenca: 16. Francu Simoniču: 1. Karel Glaser (6, 1908-1909). Katalog rokopisov Univerzitetne knjižnice Maribor. Ms 1 - Ms 300. Založba Obzorja Maribor: Maribor 1978, str. 87.

²³⁸ Karel Glaser (1845-1913), roj. v Hočah pri Mariboru je od leta 1865 do 1868 študiral klasično filologijo in slavistiko na Dunaju, nato bil eno leto domači učitelj pri grofu Brandisu v Mariboru, od 1869 suplent na gimnaziji v Leobnu, od 1870 v Celju, od 1872 stalni učitelj v Ptuj, od 1874 v Kranju, od 1877 v Vidmu in od 1880 do upokojitve leta 1900 v Trstu. Potem pa je živel v Gradcu, Ogrskem Brodu na Moravskem in v Hočah. Poleg svojih gimnazijskih predmetov se je intenzivno ukvarjal z indijsko-iransko filologijo. Po dodatnih študijah v tej stroki v Berlinu in na Dunaju je leta 1883 opravil doktorat iz sanskrta. Glaser je napisal o tej snovi več znanstvenih razprav in informativnih člankov in vrsto prevodov v nemškem in slovenskem jeziku. Svoje delo kot književni zgodovinar je pričel z biografijami raznih znanstvenikov in pesnikov, njegovo glavno delo pa je *Zgodovina Slovenskega Slovstva*, ki jo je izdala Slovenska Matica v štirih zvezkih (1894-1900). (SBL I, str. 215-16)

²³⁹ Pismo hrani Univerzitetna knjižnica v Mariboru. Glej op. št. 237.

²³⁴ Prav tam.

²³⁵ Prav tam.

²³⁶ Prav tam.

cuspicus-megalomanček mene zdaj obsodil na pogubo. Smrkolinček!"²⁴⁰

5. decembra 1908 zato Simonič piše Šlebingerju: "Med tem sem si nekoliko dopisoval s prof. Glaserjem, ki živi brž z vsemi slovenskimi pisatelji v sovraštvu, da mu že skoro nikjer nočejo vzeti njegovih spisov v natis. Želi, da bi mu jaz ali prav Ti pomagala izposlovati pri Sl. Matici, da bi njegove spise sprejemala za natis. Ti poznaš razmere, in veš presoditi, ali bi bilo mogoče doseči, da se njegovi članki sprejamejo. Mož dosta ve, pisateljev nimamo preveč, tudi se, razen časnikarstva, tiska pri nas vse premalo, učenega skoro nič, in krivično in nespametno je do naših rojakov, če se njegovim spisom zabrani pot v javnost. Če imaš upanje, da se pri Matici da kaj doseči, sporoči mu morda direktno (Dunaj VIII Langgasse 56 zdaj staneje Glaser). Če ne bode drugod mogoče, mislim na Narodno založbo v Celju, ki pa bode morda le za popularna dela. Po njegovih pismih soditi, mu je najbolj nasproten pri Matici Ilesič!?"²⁴¹ V istem pismu Simonič omeni tudi kiparja Franca Bernekerja in njegovo prošnjo: "Berneker hoče konkurirati za Slomškov spomenik (brž v Ljubljani!) in želi fotografijo oljnate slike Zemljičeve; hotel sem jo dati, a meni nisi pustil ni jednega izvoda, pošlji mu tedaj jednega direktno. (Franc Berneker Wien V. Gassergasse 23)." ²⁴²

Delo pri posojilnici in pri družbi Sv. Cirila in Metoda²⁴³

Simonič se je v pokoju ukvarjal tudi z drugimi stvarmi, in sicer je bil od leta 1907 do leta 1911 v odboru posojilnice v Gornji Radgoni.²⁴⁴ V pismu z

21. februarja 1907 piše o tem Šlebingerju: "15. t. m. so me izvolili v odbor pri posojilnici, hoteli so me za načelnika, a sem za zdaj odklonil, dokler ne spoznam razmer, ampak ostanem le odbornik. Dr. Gorički je celo odstopil, ker sta si z novim notarjem dr. Strelcem navzkriž, ki je sedaj tudi v odboru."²⁴⁵

V naslednjem pismu, ki nosi datum 11. marec 1907, govori o delu v posojilnici: "Lepa hvala za knjige, s katerimi si me jako razveselil, bodem prilično se z njimi zabavljal a zdaj ne utegnem. Sprva se moram za posojilnico pobrigati, ki bo kmalu v dobrem tiru, ker sedimo zdaj razen notarja, ki je pa nam kot jurist zelo potreben in hasnovit - v načelstvu sami posestniki, ki že sami (vkup 8 mož) tehtamo nizko cenjeno 100.000 fl. premoženja (med drugimi Škrlec, ki je med narodnjaki tu najbogatejši) in zato nam Celjska posojilnica, ako bi trebalo, mahoma pošlje svojih 100.000 kron na posodo..."²⁴⁶

Poleg tega, da je bil Simonič v odboru gornje-radgonske posojilnice, je bil od leta 1908 do 1910 tudi predsednik odbora podružnice "družbe sv. Cirila in Metoda" v Gornji Radgoni.²⁴⁷ Toda o tej dejavnosti v pismih ni poročal.

Simonič kot gospodar²⁴⁸

Med družinskimi člani oz. tistimi, ki so skupaj živeli v hiši v Gornji Radgoni, je bilo delo razdeljeno tako, da je Simoničeva žena Roza s služkinjo

²⁴⁰ Prav tam.

²⁴¹ Prav tam.

²⁴² Prav tam.

²⁴³ Več o tem glej: Maja Ilich, *Posojilnica v Gornji Radgoni skozi pisma dr. Franca Simoniča*. Glasilo zgodovinskega društva Gornja Radgona, letnik VI, št. 2, izdalo Zgodovinsko društvo G. R.: Gornja Radgona 1999, str. 9-11.

²⁴⁴ Posojilnice so igrale važno vlogo v slovenskem denarništvu, saj so bile v vrsti denarnih zavodov v naših krajih najbolj razširjene. Posojilnic je bilo vse polno po mestih, trgih in vaseh, kjer niso bile ustanovljene le zaradi potreb prebivalstva, temveč predvsem s političnega vidika. Ustanovljene so bile na zadružni podlagi in vse te zadruge so bile včlanjene v svojih centralah.

Posojilnica v Gornji Radgoni je začela poslovati na začetku leta 1892 in je bila registrirana kot zadruga z neomejeno zvezo. Zadruga je sprejemala hranilne vloge na obresti, pridobivala denarna sredstva iz drugih virov ter svojim članom odobraval posojila po nizki ceni. Posojilnica je imela na začetku svoje prostore na Gornjem Grisu, od leta 1908 do 1941 pa je poslovala v lastni zgradbi ob glavni cesti Radenci - Maribor. Hišo so kupili od Josipa Škrleca.

Po sklepu občnega zbora z dne 4. aprila 1908 se je razrešil M. Osenjak kot načelnik, ter dr. J. Gorički, J. Zemljčič in dr. E. Schlander kot člani, na novo pa so bili izvoljeni: dr. F. Simonič, posestnik v Gornji Radgoni, F.

Šantl, posestnik v Črešnjevcih, J. Zemljčič, posestnik v Radencih, in dr. F. Strelec, c. kr. notar v Gornji Radgoni. Član načelstva Janko Pelc je bil izvoljen za načelnika in istočasno je bil razrešen tudi O. Ploj.

S sklepom občnega zbora z dne 26. aprila 1911 pa so bili razrešeni: dr. F. Simonič, dr. F. Strelec ter J. Zemljčič. Na novo so bili izvoljeni: M. Osenjak župnik pri sv. Petru, dr. J. Gorički, odvetnik v Gornji Radgoni in A. Trstenjak, posestnik v Spodnjih Ivanjcih. O tem glej: Jože Rogan, *Razvoj denarništvu v občini Gornja Radgona*. Glasilo zgodovinskega društva Gornja Radgona, letnik I, št. 2, izdalo Zgodovinsko društvo G. R.: Gornja Radgona 1994, str. 45-49.

²⁴⁵ Pismo hranimo v družinskem arhivu Simonič-Šlebinger v Gornji Radgoni.

²⁴⁶ Prav tam.

²⁴⁷ Leta 1901 je bila ustanovljena podružnica CMD v Gornji Radgoni. Ohranjeni so podatki o njenih predsednikih, tajnikih, blagajnikih, namestnikih predsednikov in odbornikih. Naj samo navedem podatke o predsednikih odbora te podružnice od njene ustanovitve do leta 1910: Janko Čirič, organist, 1901-1905, Jakob Zemljčič, posestnik, 1905-1906, Fran Štuhec, kaplan, 1906-1907, dr. Franc Simonič, kustos vseučiliške knjižnice v pokoju, 1908-1910. O tem glej: Andrej Vovko, *Podružnice "družbe sv. Cirila in Metoda" na Stajerskem, ustanovljene do leta 1907*. Časopis za zgodovino in narodopisje, št. 2, letnik 51, nova vrsta 16. Založba Obzorja Maribor: Maribor 1980, str. 351-401.

²⁴⁸ Več o tem glej: Maja Ilich, *Dr. Franc Simonič (1847-1919) kot gospodar*. Glasilo zgodovinskega društva Gornja Radgona, letnik VI, št. 2, izdalo Zgodovinsko društvo G. R.: Gornja Radgona 1999, str. 7-9.

gospodinjala in skrbela za hišo, njena sestra Lidvina Mauko pa je obdelovala vrt, skrbela za živino in delo na njivi (za hišo) ter za vse tri vinograde: Janžev Vrh, Brebrovnik in Sovjak. Franc Simonič je vodil račune, si zapisoval in odločal o večjih nakupih, popravilih itn.

V pismih Šlebingerju je Simonič poročal kako gospodarji, omenjal hude nalive, slabe letine, ter težave z mejami v vinogradu. 27. julija 1909 v pismu takole potarna: *"Moram reči, da ima človek v cesarski službi mirniše življenje, kakor v privatnem gospodarstvu, ker je ljudstvo res zločesto, in mi je sodnik po pravdi sam povedal, da tukajšnje ljudstvo, Nemci in Slovenci, so si v tem jednaki, ne priznava poleg svoje klerikalnosti, nobene avtoritete, ne duhovske ne posvetne, zanašati se na nikogar ne smeš, posebno na kmečke proste ljudi ne, ker ti nikdo dane besede ne drži, znano pa je, da povsod jakši človek škodo trpi proti slabejmu, gospod zgubi vsakokrat proti kmetu, to znajo tudi drugod advokati!"*²⁴⁹

Čeprav so bili Simoniči posestniki, so morali varčno živeti in gledati na vsak izdatek, tako za potovanja kot za nakupe knjig. V pismu s 6. julija 1909 Šlebingerju takole opiše razloge za varčevanje: *"... vendar glavna zapreka pa je, ker Vama pomoči treba, da si moreva midva z mamico odreči, ker tako dalje ne gre, kakor zadnja tri leta. Jaz si namreč na tenko zapisujem slednji helar, kterege dodam razen moje penzije k mojemu gospodarstvu, in da ne omenim nič o letih 1906 & 1907, ki sta me izredno mnogo stali, tedaj samo o lanskem letu 1908, ki nam je lehkomišljeno lepo svoto prihranjenih penez požrlo, namreč 2528 K 49 k čez mojo penzijo. Skrbel sem, kolikor mogoče to zmanjšati, a več se ni dalo, ko 510 kron pripraviti, največ s prodajo vina (272 kron) in zaslužek pri posojilnici (238 kron), tako da je od prihranjenega denarja preminola čez dve tisoč kron, in iz tega moreš sprevideti, da tako gospodarstvo mora vsako rodbino s časom vkončati. Letos smo imeli tudi velike stroške, ker se je izredno mnogo popravljalo v gorica, vendar to je investicija za bodočnost, a drugi lahkomisljeni stroški pa peljajo famulijo v propad in temu se mora vsaki pameten gospodar upreti."*²⁵⁰

Simonič se je v pokoju ubadal tudi s tem, katera od njegovih hčerk bo kaj dedovala. V pismu z 27. julija 1909 je o tem pisal hčeri Olgi in Janku Šlebingerju: *"Veri sem dolgo pismo spisal, in ji razjasnil, da pri naših razmerah druga ne kaže, kakor da ona vzeme po moji in mamini smrti Brebrovnik, kajti inači bi Olga ne mogla ji dedčine izplačati. Olga in Vera sta edini podedovalki in nečem, da bi si jedna ali druga čutila prikrajšano,*

*a po vseh razmerah se morajo posestva tako izročiti, da bo podedovalki mogoče posestva obdržati in plačil rešiti, kajti nimamo preveč posestev in bi Olga sama celo lahko za svojo dečico vse podržala, vendar izplačati sestri ji ne bi bilo mogoče! Ako pa Vera vzame Brebrovnik ide to lahko in Vera in njen zarod ima vsaj lepo letno bivališče, ja za stare dni, ako ji sreča ne bi bila mila, - zdravo stanovanje in (če tudi skopo) življenje na lastni grudi."*²⁵¹

V Brebrovniku je dal Simonič leta 1911 sezidati hišo in prešo. Med prvo svetovno vojno pa je prodal Sovjak. Po smrti Franca Simoniča je tako Vera podedovala vinograd in hišo v Brebrovniku, Olga pa vinograd v Janževem Vrhu in hišo v Gornji Radgoni.²⁵²

Družinsko življenje

Medtem ko je imela Olga Šlebinger redne stike z očetom Francem Simoničem, prek pisem in obiskov, se je mlajša sestra Vera Blumenau, ki se je v Rusijo odselila leta 1905, z njim videla bolj malo. Ob smrti najmlajše sestre Nade leta 1906 je prišla sama brez moža na Dunaj k staršem in nato v Ljubljano k sestri Olgi. Leta 1907 jo je ob rojstvu njenega prvega otroka (Nade, roj. 12. junija 1907) obiskal oče, leta 1910 pa je ob rojstvu drugega otroka (Igorja, roj. 14. julija 1910) v Rusijo prišla njena mama Roza Simonič.

Ko so leta 1914 v Sarajevu ubili Franca Ferdinanda in je izbruhnila prva svetovna vojna, so ljudje v Gornji Radgoni govorili: *"Tudi v njihovi hiši imajo enega Rusa"* (Vera je bila res poročena z

Simonič z ženo in vnuki (Cirilom, Vladkom, Olgo in Vero) v Gornji Radgoni 1915.

²⁵¹ Prav tam.

²⁵² Vinograd je Olga prepustila svoji materi v popoln užitek in popolno breme do njene smrti, sestro pa je izplačala tako, da je Šlebinger prodal veliko zbirko slovenskih knjig v Prago v tamkajšnjo Univerzitetno knjižnico. Po pripovedovanju Zore Ilich (roj. Šlebinger).

²⁴⁹ Pismo hranimo v družinskem arhivu Simonič-Šlebinger v Gornji Radgoni.

²⁵⁰ Prav tam.

Rusom, toda takrat niso živeli v Gornji Radgoni; moja opomba). Simoniča in Šlebingerja so zato vkljenjenega gnali čez celo Radgono na glavarstvo, kjer se je izkazalo, da ni nobeden Rus in da sta oba avstrijska državljana, zaradi česar so ju potlej izpustili.²⁵³

Leta 1917, ko je prišlo do revolucije v Rusiji, zaskrbljeni starši dolgo niso vedeli nič o hčeri. Simonič je zato zaprosil znanca dr. Ivana Žolgerja,²⁵⁴ da bi po diplomatskih poteh dobil kakšno informacijo o Veri in njeni družini.

O tem 23. aprila 1918 piše hčeri Olgi Šlebinger: "Ker je že diplomatska zveza z Rusijo obnovljena in veleposlanika ruska že dospela v Berlin in na Dunaj, šel sem včera na pošto vprašat, ali že sprejmejo rekomandirana pisma v Rusijo; govoril sem s predstojnikom - (Priletel starček, ki mi je jako uludno, vse pojasnil, da pošta še ne more nikake odgovornosti prevzeti, ker bi namreč morala odškodnino plačati, če rekomandiranih pisem ne dostavi, a v sedanjih razmerah ni mogoče nič garantirati in pravi, da drugo ne kaže, kakor obrniti se na ministrstvo, da se uradno pozove po naši Veri.) Naj mi zdaj v časi Janko odpiše, kar je on v ti zadevi storil in kaj zvedel, kajti zdaj je pravi čas, in bati se je, da pride do novih nemirov in pretrganja diplomatske zveze. Jaz bi se obrnel na jednega ali drugega mojih znancev na najvišjih mestih z obširnimi pismom in sicer ali na Ploja, Babnika ali ministra Žolgerja (slednjemu sem pri njegovem literar. delu tako postregel, ko sem bil vodil biblioteko, da so se vsi zgražali, da mu toliko izposojujem in mu ne bi noben bibliotekar toliko dovolil - bil je na nogah bolan in ni mogel iz hiše!) - upam, da mi v tem slučaju vsaki rad postreže. Čakati dolže ne smemo! Babnik in Žolger sta oba

bila povzdignjena, piši mi - Ti tam lahko pozveš - kake naslove zdaj imata ..."²⁵⁵

V pismu s 25. novembra 1918 Simonič piše Šlebingerju: "Od Vere tudi še ni nobenega glasa več, dasi sem že 5 t. m. poslal "ekspresno" pismo v Rigo, kder sedaj stanujeta: Anenstrasse 3. Wohnung: 6, in sta v svojem rekomandiranem pismu omenila oba, da hočeta v prihodnjem pismu več pisati. (Vera: "Ich schreibe nächstens mehr" in Maximov dostavek: "Demnächst schreib ich ausführlich"). Vera piše: "In Moskau war es wohl unmöglich noch zu bleiben. Wie viel könnte ich erzählen. Um nur Kartoffel und Brot zu essen, musste man täglich 50-60 Rubel ausgeben. Ein Pfund Schwarzbrot 8-10 Rubel und da muss man es suchen gehen. Auf Karten gab es 1/8 Pfund fast unessbares Brot, und den letzten Monat überhaupt nichts."²⁵⁶

Kot je razvidno iz tega pisma, je družina Blumenau zaradi lakote v Moskvi pribežala v Rigo. Od tam je Simonič preko Rdečega križa dosegel, da je leta 1919 vsa družina prišla v Kraljevino SHS. Tu so dobili vso pomoč od staršev: hrano, denar in pohištvo ter šli živeti v Brebrovnik.²⁵⁷

Olga Šlebinger, starejša Simoničeva hči, je imela pet otrok: Vladimirja (roj. 19. aprila 1906), Cirila (roj. 28. aprila 1907), Olgico (roj. 1909), Vero (roj. 12. decembra 1911) in Zorko (roj. 12. decembra 1921). Ko je Italija napovedala vojno Avstro-Ogrski, je poslala Olgico in Vero v Gornjo Radgono, kjer je potem Olgica jeseni 1916 začela hoditi v šolo. Zaradi slabih zdravstvenih razmer na šoli - v bližnjem šolskem poslopju so poleti 1916 nastanili težje obolele vojake - je Olgica umrla za difterijo in škrlatinko. Simonič je zato šel k šolskemu upravitelju in zahteval, da se šola začasno zapre ter prostori z apnom pobelijo in razkužijo, kar je potem šele z grožnjami dosegel.

Vera,²⁵⁸ ki je potem živela štiri leta (1914-1918)

²⁵³ Po pripovedovanju Zore Ilich (roj. Šlebinger).

²⁵⁴ Ivan Žolger (1867-1925), roj. na Devini pri Slovenski Bistrici, kjer je tudi obiskoval osnovno šolo in v Mariboru obiskoval gimnazijo. Od 1889 do 1894 je študiral pravo na univerzi v Gradcu in Parizu ter bil nato v Gradcu promoviran "sub auspiciis imperatoris". Od 1894 je bil konceptni pripravnik pri polit. upravi za Štajersko in pri namestništvu v Gradcu, od 1898 koncipist pri min. za uk in bogočastje na Dunaju, od 1902 do maja 1918 v min. predsedstvu. Kot najvišje stoječi Slovenec v drž. upravi je bil Žolger avgusta 1917 imenovan v uradniški vladi E. Seidlerja za ministra z nalogo, da pripravi ustavno reformo v smislu nar. federalizacije avstr. polovice monarhije. Leta 1900 se je habilitiral za priv. docenta na pravni fak. univ. na Dunaju in leta 1918 dosegel naziv rednega profesorja. Po razpadu Avstro-Ogrske je Žolger novembra 1918 postal predsednik upravne komisije v oddelku za notranje zadeve narodne vlade za Slovenijo in je tudi predložil načrt začasne ustave in uprave za Slovenijo. Sodeloval je na mirovni konferenci v Parizu (jan. 1919 - jun. 1920), bil zastopnik kraljevine SHS na prvi skupščini Društva narodov v Ženevi (nov. - dec. 1920) in avg. 1919 bil imenovan za rednega profesorja novoustavljene Pravne fakultete v Ljubljani. (SBL XV, str. 1002-4)

²⁵⁵ Pismo hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

²⁵⁶ Prevod: "(Vera: "prihodnjič pišem več" in Maximov odstavek: "prihodnjič pišem izčrpno"). Vera piše: "V Moskvi ni bilo več mogoče ostati. Koliko bi mogla pripovedovati. Da si samo krompir in kruh jedel si moral dnevno izdati 50-60 rubljev. Za en funt (1/2 kg.; moja opomba) črnega kruha 8-10 rubljev in to si moral še iskati. Na karte je bilo 1/8 funta skoraj neužitnega kruha in zadnji mesec sploh nič."

²⁵⁷ Po Simoničevi smrti je Vera, ki je ugotovila, da se v Rusijo ne bo moč vrniti, odšla z očetovo vizitko k dr. Antonu Korošču v Beograd in ga prosila, da ji pomaga dobiti jugoslovansko državljanstvo. Korošec jo je prijazno sprejel in ji priskrbel jugoslovansko državljanstvo, saj se je z njim Simoničeva družina poznala prek župnika in dekana Jožefa Simoniča, pri katerem je bil Korošec nekoč ministrant.

²⁵⁸ Vera Marentič Novak (roj. Šlebinger) je danes še edina živeča sorodnica, ki je Simoniča tudi osebno poznala, saj je v Gornji Radgoni preživela štiri leta (od 1914 do 1918) svojega otroštva v njegovi bližini.

v Simoničevi bližini, se ga takole spominja: "Dedek je vsako jutro nekaj ur pisal po starem pisalniku - in tudi zvečer je dolgo čital. - Svoj vsakdan je imel razdeljen tako, da je po delu skrbel tudi za zdravje in hodil na dolge sprehode - seveda skoraj nikdar brez mene - v tistih letih, ko sem živela pri njem. ... Občudovanja vredna je bila njegova ljubezen do žene, otrok in vnukov - topla, vedra in z vsem bistvom tudi realno usmerjena, da smo se vsi v hiši dobro razumeli."²⁵⁹

Vera se tudi spominja, da jih je v hiši večkrat obiskala učiteljica Roza Hrenova, po rodu Primorka iz Gorice. Ta je poučevala radgonske otroke v prvih razredih, kjer je potekal pouk v slovenščini. Spominja se, da sta imela Hrenova in Simonič žive razgovore v veži pred zemljevidom Avstro-Ogrske: "Ujela sem, da razpravljata o vojnih dogodkih in o (bodoči) Jugoslaviji. Dobro se spominjam kako se je dedek močno jezil in razburjal in sta bila s Hrenovo obupana, ko so v Radgoni ustrelili 7 primorskih vojaških upornikov maja 1918. Spomnim se kako je dedek kričal "uboge šolske dece ne bi smeli voditi k ustrelitvi". - Bil je strupen vojni čas ter je propadajoča avstrijska oblast (pod vodstvom dr. Kamnikarja - janičarja v Radgoni) zahtevala, da prisostvuje ustrelitvi šolska mladina, z namenom, da čimbolj zastrašijo ljudi."²⁶⁰

Maja 1918 je torej prišlo do vojaškega upora v mestu Radgona, ki se je zgodil istočasno z uporom v Judenbergu. O tem piše tudi Simonič v pismu s 6. junija 1918: "23. maja so veli bili vojaki doli od pošte v krčmi (Ristl) in tam sta dva navdušena Slovenca, bivša ujetnika v Rusiji, pri pijači navdušeno govorila za Jugoslavijo (pravijo, da je jeden bil učitelj, drugi pa doktorant, jeden iz Gorice, drugi iz Istre) in da je zato jednega aretiral vojaški policist. Ko pa za jedno uro pride isti policist še po drugega, so se navzoči vojaki zanj zavzeli in je nastala hrabuka. Pripravljeno ni bilo nič. Mirit jih je prišel nek poročnik in prva puška je počila, ne vé se od kod in ranila poročnika po trebuhu. Dalje so ranili nekega narednika in nekega korporala eden od teh je mrtev, eden je okrevaj, in poročnik še tudi živi. Ker so vojaki bili lačni in najbrže vinjeni, nastala praska nekako okoli 1/2 10 ure zvečer dne 23. maja vdrli so v vojaški magacin in se živeža polastili ter ga popolnoma oropali. Udeleženi so na tem bili vojaki kasarn in barak na vežbališču kakih 800 mož. Strelali so dosti, imeli pa niso skoro nič municije, le slučajno katero ostro patrono, čeprav so bli le slepi strelji s patronami za vaje. Proti njim so ob 11. uri v noči prišli vojaki iz barak za kolodvorom z ostrimi patroni, in ti so naredili škodo s svojimi strelji na vojašnicah in

barakah, in jih več obstrelili; vendar je bilo vse skup le par mrtvih, za gotovo sem zvedel na pokopališču le za 3 mrtve a več ranjenih, kar je najlepši dokaz, da ni bilo prav nič pripravljeno, ni bila nikaka resna vstaja, če kakih 10 ur boja in hudega streljanja ni padlo več ljudi. Drugi den proti poldnevu je bilo že vse mirno. Na to so prišli iz Gradca drugi vojaki mirit, infanterija in dva topa in lovci, a niso imeli kaj več miriti. Od ustajnikov pa je veli circa polovica pobegla deloma s puškami, deloma brez pušk, ktere so v stran zmetali, in se zdaj skrivljejo po gozdovih okoličnih, nekoliko po Štajerskem, še več pa po Vogrskem. To se je zgodilo v četrtek in petek 23. in 24. maja in nato je vojaški poveljnik v Gradcu razglasil za vojaštvo vseh naših krajev do morja preki sod dne 25. maja. Sestavili so vojaško sodnijo, ktero vodi nek general iz Gradca, ki je sodila navadno v hranilnici ... in ki je obsodila po prekem sodu ona dva aretiranca dne 27. maja in so ju še tisti den ustrelili. Zoveta se: Andrej Melihen iz Gorice z srebrno veliko kolajno za hrabrost, ki je pred smrtjo glasno rekel, da pade kak prva žrtva za Jugoslavijo. Drugi je Rudolf Ukovič, njegov oče davčni eksekutor, Hrušica, pošta Podgrad Istra. Dne 20. maja so jih sodili 6 Slovencev in mahoma ustrelili. Ti so peli slovenske pesmi, ko so šli na morišče in klicali: živijo Slovenci, živijo Jugoslavija, le eden se je jokaj in prosil naj toliko počakajo, da vidi svojo mater, ki se ta trenutek dopelje, a niso mu zadnje prošnje uslišali. V noči od 29. do 30. dne maja so postavili na tistem mestu ob kasarni, kder so že 8 junakov ustrelili, vešala za obletnico deklaracije za Jugoslavijo."²⁶¹

Vera se tudi spominja, da so bili v hiši med vojno stalno vojaki, ki so spali včasih na slami v veži, včasih na skednju, v kabinetu pa so se menjavali oficirji: "... spomnim se prof. Janka Krajca (sin tiskarnarja) iz N. Mesta in njegove žene Marije, potem Dekleva Roberta iz Trsta in nekih Nemcev, ki so se imeli za 'pucfleke' - svetlolase Čehi."²⁶²

Simonič pa v pismu s 14. julija 1918 omenja naslednje: "Jedno noč sta bili dve strojni puški v našem kabinetu pripravljene, in naš poročnik je hud bil, da se njegovo stanovanje tako zlorabi in res so drugi den že obe dali odnesti, ker se ravno v Gornji Radgoni ni bilo nič bati ..."²⁶³

Po razpadu Avstro-Ogrske smo Slovenci oktobra 1918 prišli pod novoustanovljeno Državo Slovencev, Hrvatov in Srbov, decembra istega leta, pa v okvir novoustanovljene Kraljevine Srbov, Hrva-

²⁵⁹ Iz spominskega dnevnika Vere Marentič Novak (roj. Šlebinger).

²⁶⁰ Prav tam.

²⁶¹ Pismo hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

²⁶² Glej op. št. 259.

²⁶³ Pismo hranimo v družinskem arhivu Simonič/Šlebinger v Gornji Radgoni.

tov in Slovencev. Novembra 1918 je general Rudolf Maister izvedel mobilizacijo in začel zasedbo slovenske Štajerske. Njegovi borci so prišli tudi v Radgono. Po spominu Simoničeve vnukinje Vere je bila pomladi 1919 četa Maistrovih borcev za radgonsko bolnišnico ogrožena in takrat je Simonič odšel peš v Maribor, da bi obvestil ostale Maistrove borce o stanju v Radgoni.²⁶⁴ Seveda je bilo to za Simoniča, ki je imel takrat svojih 67 let, hud napor. Simonič je že prej bolehal, ta dolga pot v Maribor in nazaj, ter prehlad, ki ga je staknil na poti, pa je bil zanj usoden. 14. julija 1919 je umrl v Gornji Radgoni.

Na pariški mirovni konferenci so potem za mejo določili reko Muro, tako da je mesto Radgona (Radkersburg) prišlo pod Avstrijo, kraj Gornja Radgona kjer stoji še danes hiša Franca Simoniča, pa je ostal pod Kraljevino SHS.

Simoniča so pokopali 16. julija 1919 na pokopališču sv. Petra v Gornji Radgoni. Dva dni za tem so v Murski Straži zapisali: *"Enega svojih naboljših sinov je izgubila Gornja Radgona. ... Življenje, polno lepega dela, je ležalo za njim, ko je dne 14. julija za večno zatisnil svoje trudne oči. Velika ljubezen in pripravljenost, da pomaga bližnjemu, zvesta skrb, ki jo je gojil brez nehanja za svojo okolico vse to je vedno krasilo pokojnika in bode preživelo tudi njegovo smrt, zakaj vsakomur, ki ga je poznal, ostane globoko spoštovanje pred njegovo milo osebnostjo. Počivaj mirno, ti značajni mož in zvesti sin svojega slovanskega rodu! - Lahka Ti bodi domača zemlja!"*²⁶⁵

Zaključek

Naslov naloge *Življenje in delo slovenskega bibliotekarja in bibliografa Franca Simoniča (1847-1919)* pove veliko, a ne vsega. Nanaša se na Simoničevi osnovni področji delovanja: bil je bibliotekar, to je bil poklic, ki mu je posvetil 32 let življenja, in bibliograf, ki je sestavil odlično retrospektivno *Slovensko bibliografijo* - prvo v slovenščini -, ki ji tudi danes, po skoraj 100 letih, ni enake.

Simonič je svoje bogato znanje in izkušnje, ki jih je nabiral skozi celo življenje, prenesel na Janka Šlebingerja, ki je nadaljeval njegovo bibliografsko delo in kot ravnatelj Državne biblioteke, predhodnice današnje Narodne in univerzitetne knjižnice, tudi njegovo bibliotekarsko delo.

V tem prispevku sem imela priložnost predstaviti Simoniča tudi kot zgodovinarja in slavista, kot odbornika gornjeradgonske posojilnice in družbe sv. Cirila in Metoda, kot mecena slo-

venskih rojakov in kot družinskega človeka v različnih življenskih obdobjih. O vsem tem namreč pričajo pisma, ki sem jih predstavila, in so mi odprla pogled v Simoničev svet.

Če pogledamo na njegovo korespondenco, vidimo, da si je dopisoval s takratno slovensko kulturno elito. Večji del svojega življenja je preživel na cesarskem Dunaju in delal v tamkajšni Univerzitetni knjižnici, osrednji tovrstni ustanovi v monarhiji. Ta 'centralni' položaj je bil med drugim vzrok, da so se ljudje obračali nanj z različnimi prošnjami, on pa jim je vedno skušal ustreči. Sposojal, kupoval, prepisoval je knjige in druge dokumente, če so ga tako prosili. Priskrbel je informacije, službe, če je bilo v njegovi moči. Dajal je denar in prenočišče, če je bilo potrebno.

Simonič ni bil narodni junak, bil pa je marljiv delavec in prijatelj, na katerega se je bilo mogoče zanesti. Pripravljaj je tiste pomembne sestavine, iz katerih so drugi sestavljali zgodovinske dogodke, sam pa je pri tem največkrat ostajal v ozadju.

VIRI IN LITERATURA

Vse slikovno gradivo je iz družinskega arhiva Simonič-Šlebinger v Gornji Radgoni.

I. PRIČANJA

Zora Ilich (Simoničeva vnukinja)

Vera Marentič Novak (Simoničeva vnukinja)

II. ARHIVSKO GRADIVO²⁶⁶

Družinski arhiv Simonič-Šlebinger v Gornji Radgoni

Univerzitetna knjižnica v Mariboru

Pokrajinski arhiv v Mariboru

Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani

Steiermärkisches Landesarchiv in Graz

III. ČASOPISJE

Ljubljanski zvon: leta 1882, 1888.

Kres: leta 1881-1883.

Slovenski Narod: leto 1897.

Murska Straža: leto 1919.

IV. OBJAVLJENI VIRI IN LITERATURA

Die Völker Oesterreich-Ungarns, Etnografische und culturische Schilderung X, 1, Josef Šuman, *Die Slovenen*. Verlag von Karl Brochasta: Wien 1881.

Generalkatalog der laufenden periodischen Druckschriften an den Österreichischen Universitäts-

²⁶⁴ Prav tam.

²⁶⁵ Murska Straža, glasilo obmejnih Slovencev, št. 14, leto I, 18. julij 1919.

²⁶⁶ Za natančnejši seznam arhivega gradiva, ki je bilo uporabljeno pri pisanju tega prispevka, glej: Maja Ilich, *"Osebni fond" dr. Franca Simoniča (1847-1919)*. ARHIVI, glasilo Arhivskega društva in arhivov Slovenije, letnik XXIII, št. 1-2, Ljubljana 2000.

- und Studienbibliothek, den Bibliotheken der technischen Hochschulen, der Hochschule für Bodencultur, der Gymnasiums in Zara, des Gymnassialmuseums in Troppau und der Handels- und nautischen Akademie in Triest. Herausgegeben im Auftrage des k. k. Ministeriums für Cultus und Unterricht von der k. k. Universitätsbibliothek in Wien unter der Leitung von Dr. Ferdinand Grassauer: Wien 1898.
- Glaser, J.: *Zborovanje slovenskih knjižničarjev v Mariboru*. Knjižica, Glasilo društva bibliotekarjev Slovenije, Letnik VII., št. 3-4. Društvo bibliotekarjev Slovenije: Ljubljana 1963.
- Glaser, K.: *Zgodovina slovenskega Slovstva*. IV. del. Tretji zvezek. (Konec.) Izdala SM: Ljubljana 1898.
- Hartman, B.: *Dunajska dvorna knjižnica in njeni slovenski knjižničarji*. Knjižica, glasilo društva bibliotekarjev Slovenije, 15, 3-4. Društvo bibliotekarjev Slovenije: Ljubljana 1971.
- Heppner, H.: *Študenti iz slovenskih dežel na univerzi v Gradec 1884-1914, I. del: Geografsko poreklo*. Zgodovinski časopis 46, št. 3: Ljubljana 1992. *II. del: Narodnostno in socialno poreklo*. Zgodovinski časopis 46, št. 4: Ljubljana 1992. *III. del: Posebnosti študija*. Zgodovinski časopis 47, št. 1: Ljubljana 1993.
- Ilich, M.: *Mednarodni znanstveni simpozij ob 150-letnici dr. Franca Simoniča*. Kronika, časopis za slovensko krajevno zgodovino, št. 46. Zveza zgodovinskih društev Slovenije: Ljubljana 1998.
- Ilešič, F.: *Simonič Franc, dr., Slovenska bibliografija, I. del: Knjige (1550-1900), I. snopič*. Ljubljanski Zvon, št. 9, leto XXIV: Ljubljana 1904.
- Lapajne, I.: *Politična in kulturna zgodovina štajerskih Slovencev*. Natisnil J. Rudolf Milič: Ljubljana 1884.
- Logar, J.: *Uvod v bibliografijo*. NUK: Ljubljana 1970.
- Levec, F.: *Prenos Kopitarjevih smrtnih ostankov v Ljubljano*. Anton Knezova knjižica, IV. zvezek: Ljubljana 1897.
- Marušič, B. s sodelovanjem Holz E., Gombač B., Grande S. in Svoljšak P.: *Henrik Tuma, pisma. Osebnosti in dogodki (1893-1935)*. Izdala zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU Ljubljana in Založba Devin Trst: Ljubljana 1994.
- Melik, V. in Vodopivec P.: *Slovenski izobraženci in avstrijske visoke šole 1848-1918*. - Zgodovinski časopis 40, št. 3: Ljubljana 1986.
- Pirjevec, A.: *Knjižnice in knjižničarsko delo*. Družba sv. Mohorja: Celje 1940.
- Program des kais. kön. Gymnasium in Marburg. Veröffentlicht von Direktion am Schlusse des Studienjahres 1867. Buchdruckerei des E. Janschitz: Marburg 1867.
- Pleterski, J.: *Slovinci (1848-1918)*. Študije o Slovenski zgodovini in narodnem vprašanju. Založba obzorja: Maribor 1981.
- Reisp, B.: *Bedeutende slowenische Bibliothekare*. Biblos. Jg. 24, H. 3: Wien 1975.
- Rogan, J.: *Razvoj denarništv v občini Gornja Radgona*. Glasilo, letnik I., št. 2. Zgodovinsko društvo Gornja Radgona: Gornja Ragona 1994.
- Rupel, M.: *Knjižnice in bibliografija*. Knjižnica, Glasilo društva bibliotekarjev Slovenije, Letnik VII., št. 3-4. Društvo bibliotekarjev Slovenije: Ljubljana 1963.
- Rupel, M.: *Dr. Janko Štebinger*. Letopis SAZU, četrta knjiga 1950-1951. SAZU: Ljubljana 1952.
- Simonič, F. kustos c. kr. vseučiliške knjižnice na Dunaju: *Slovenska bibliografija, I. del: Knjige (1550-1900), I., II. in III. snopič*. Izdala in založila SM, natisnila J. Blasnikova tiskarna: Ljubljana 1903-1905.
- Simoničev zbornik, gradivo s simpozija v Ivanjovcih. Izdalo in založilo Slavistično društvo Maribor: Maribor 1999.
- Tominšek, J.: *Dr. Franc Simonič: Slovenska bibliografija, I. del: Knjige (1550-1900)*. Ljubljanski zvon, št. 11, leto XXVI: Ljubljana 1906.
- Vovko, A.: *Podružnice "družbe sv. Cirila in Metoda" na Štajerskem, ustanovljene do leta 1907*. Časopis za zgodovino in narodopisje, št. 2, letnik 51, nova vrsta 16. ZOM.: Maribor 1980.
- Vodopivec P.: *Vloga slovenskih intelektualcev pri emancipaciji Slovencev*. Slovenija 1848-1998: iskanje lastne poti: mednarodni znanstveni simpozij v Mariboru (16.-17. april 1998). Zveza zgodovinskih društev Slovenije: Ljubljana 1998.

ZUSAMMENFASSUNG

Leben und Werk des slowenischen Bibliothekars und Bibliographen Franc Simonič (1847-1919)

Bereits der Titel des vorliegenden Beitrags *Leben und Werk des slowenischen Bibliothekars und Bibliographen Franc Simonič (1847-1919)* deutet auf zwei wesentliche, jedoch nicht alle Tätigkeitsbereiche von Simonič' Wirken hin: Er war Bibliothekar (diesem Beruf widmete er 32 Jahre seines Lebens) und Bibliograph, Verfasser einer hervorragenden retrospektiven *Slovenischen*

Bibliographie,* der ersten in slowenischer Sprache, die auch heute, nach 100 Jahren, noch nichts Vergleichbares kennt. Hierin sind die slowenischen Buchdrucke vom Erscheinen des ersten Buches von Trubar im Jahre 1550 bis zum Jahr 1900 hin versammelt und systematisch geordnet.

Seiner Ausbildung nach war er Historiker und Slawist. An der Grazer Universität hörte er Vorlesungen der bekannten Slawisten Gregor Krek und Franc Miklošič sowie der Historiker Franz Krones und Johann B. Weiss. Nach dem Studienabschluß war er drei Jahre (1874-1877) im Grazer Museum Joanneum und neunundzwanzig Jahre (1877-1906) in der Wiener Universitätsbibliothek beruflich tätig. Seine Bibliothekarskarriere begann er als Bibliothekarhilfsbeamter, setzte sie als Amanuensis, Skriptor, provisorischer Kustos bis zum definitiven Kustos fort.

Simonič begann mit dem mehr oder weniger systematischen Sammeln slawischer Literatur in der Wiener Universitätsbibliothek. Im Hauptwerk dieser Bibliothek *Geschichte der Universitätsbibliothek Wien* von Walter Pongratz aus dem Jahre 1977 wird Simonič zwar nicht erwähnt, doch ist nicht zu übersehen, daß Simonič gerade in dieser Bibliothek den überwiegenden Teil seiner Schaffensperiode verbrachte und durch seine Arbeit zur Ergänzung ihrer Bücherschätze beitrug, vor allem jener im Bereich der Slawistik, und sie somit der Öffentlichkeit zugänglich machte. Dadurch leistete er seinen Beitrag zum Ansehen der Bibliothek, zugleich trug er aber durch die Herausgabe der *Slowenischen Bibliographie*, die hauptsächlich durch die dortigen Bücherbestände ermöglicht wurde, zur Stärkung des slowenischen Nationalgefühls bei, was sich wiederum fördernd auf die Entwicklung der slowenischen Nation auswirkte.

Simonič übertrug seine weitreichenden Kenntnisse und Erfahrungen auf seinen Schwiegersohn Dr. Janko Šlebinger, der sein bibliographisches Werk fortsetzte, als Direktor der *Staatsbibliothek*, der Vorgängerin der heutigen *National- und Universitätsbibliothek* in Ljubljana, aber auch sein bibliothekarisches Werk. Beide gelten zu Recht als Begründer der slowenischen Bibliographie.

Im vorliegenden Beitrag wird Franc Simonič auch als Ausschußmitglied der *Darlehenskasse* in Gornja Radgona und der *Kyrill- und - Method-Gesellschaft*, als Mäzen seiner slowenischen Landsleute und als Familienvater in verschiedenen Lebensabschnitten vorgestellt. Über all dies legen

Briefe (insgesamt 206)** Zeugnis ab, auf die im Artikel eingegangen wird und die Einsicht in die Welt von Simonič gewähren.

Simoničs Briefe zeigen, daß er mit der damaligen Kulturelite korrespondierte. Da er den überwiegenden Teil seines Lebens im kaiserlichen Wien verbrachte und in der größten Bibliothek der Habsburgermonarchie arbeitete, war diese seine "zentrale" Stellung auch eine Ursache dafür, daß sich viele Leute mit verschiedenen Bitten an ihn wandten, die er immer zu erfüllen suchte. Er liebte, kaufte und schrieb Bücher und andere Dokumente ab, wenn er darum gebeten wurde. Er besorgte Informationen, Dienststellen, wenn dies in seiner Macht stand. Er gab Geld und bot Unterkunft, wenn es nötig war. Vor allem tauschte er in seinen Briefen Auffassungen mit gleich oder ähnlich denkenden Intellektuellen und versuchte Andersdenkende zu überzeugen.

Viele Einzelheiten über Simonič trugen auch seine Enkelinnen Zora Ilich und ihre Schwester Vera Marentič Novak (beide geb. Šlebinger) bei. Beide sammelten in dem Haus in Gornja Radgona, wo Simonič die letzten Jahre seines Lebens verbracht hatte, zahlreiche Dokumente aus Simoničs und Šlebingers Nachlaß und richteten dort ein Familienarchiv der Simonič/Šlebinger ein.

Simonič ist ein typischer Nationalheld, er war ein fleißiger Arbeiter und Freund, auf den man sich verlassen konnte. Er bahnte denjenigen den Weg, die historische Ereignisse leiteten, er selbst blieb dabei meistens im Hintergrund.

** Die hier behandelten Briefe entstanden zwischen 1872 und 1918. 92 Briefe werden im Familienarchiv der Simonič/Šlebinger in Gornja Radgona, 61 Briefe in der Universitätsbibliothek Maribor, 33 im Regionalarchiv Maribor und 20 in der National- und Universitätsbibliothek Ljubljana aufbewahrt. Davon wurden 84 von Simonič selbst, andere (122) von seinen Brieffpartnern verfaßt: Josip Benkovič, Roman Fekonja, Božidar Flegerič, Janez Gajšek, Dr. Karel Glaser, Matej Hubad, France Hauptman, Tomaž Janežič, Dr. Gregor Krek, Emil Kümmel, Valentin Kocbek, Dr. Fran Levec, Karl Lubec, Franjo Magdič, Dr. Matija Murko, Vatroslav Oblak, Dr. Luka Pintar, Andrej Senekovič, Dr. Jakob Sket, Dr. Matej Slekovc, Roza Simonič, Olga Šlebinger, Dr. Janko Šlebinger, Dr. Davorin Trstenjak und Dr. Jakob Žmavc.

* Dr. Franc Simonič, Kustos der k.u.k. Bibliothek in Wien, *Slowenische Bibliographie, I. Teil: Bücher (1550-1990), Band 1, 2 und 3*. Herausgegeben und verlegt von Slovenska Matica. Druck: Druckerei J. Blasnik, Ljubljana 1903-1905.